

Box

OM

KONFIRMATIONENS

UPPKOMST OCH ANTAGANDE I SVERIGE.

AKADEMISK AFHANDLING

SOM

JEMTE VIDFOGADE THERER

MED **KONGL. MAJ:TS** SÄRSKILDA NÅDIGA TILLSTÅND

OCH

H. TEOLOGISKA FACULTETENS VID UPSALA UNIVERSITET
SAMTYCKE

TILL OFFENTLIG GRANSKNING FRAMSTÄLLES

AF

ALBERT WILHELM STAAFF,

FIL. D:R, LEKTOR I KRISTENDOM VID NYA ELEMENTARSKOLAN.

Å TEOLOGISKA LÄROSALEN LÖRDAGEN D. 11 FEBR. 1871,

P V. T. F. M.

STOCKHOLM, 1871.

P. A. NORSTEDT & SÖNER

KONGL. BOKTRYCKARE.

Den kyrkliga handling, som bär namnet konfirmation, hör icke till de af Herren sjelf instiftade och kan således ej anses vara för Hans församling ovilkorligen nödvändig. Rätt uppfattad och handhafd, står den dock i trogen öfverensstämmelse med andan af Kristi lära. Bland många bibelställen, som skulle kunna åberopas såsom stöd för dess berättigande, anföra vi här endast de sköna orden i Joh. 21: 15—17 "Föd mina får, föd mina lam". Innebära dessa ord den kraftigaste uppmaning till aposteln och till hans efterföljare i alla tider att kärleksfullt och troget vårda den dem anförtrordade hjorden, men aldra ömmast vinnlägga sig om de yngre och spädarkes medlemmarnes andeliga ledning och omvårdnad, så lærer väl ifrågavarande handling få anses god och Gudi behaglig. Den åsyftar neml. att människan må tidigt lära känna Gud och den han sändt hafver, Jesum Kristum, att hon vid utträdandet från barnets till ungdomens ålder måtte, om ock ofullkomligt, kunna fatta de härliga förmåner, som skänktes henne i dopet, och de dyra förpligtelser, som dermed följa, gifva skäl för det hopp, som i henne är, samt bekänna sin tro i församlingens bevitnande närvaro och följd af dess innerliga förböner. Men på samma gång denna handling således åsyftar en allt klarare insigt om dopets betydelse och ett allt rikare verkliggörande af dess välsignelser för hjerta och

lefverne, måste den också afse, att det unga sinnet skall väckas till den sanna ånger, botfärdighet och förtröstan, som äro villkor för ett rätt begående af Herrans nattvard. Det kan således sägas, att den heliga skrift, hvarhelst den talar om dessa båda stiftelser, de höga löften och förmåner som vid dem äro fästade, och vigten för hvarje Kristen att dem troget hålla och rätt bruka, äfven gifver stöd för en sådan församlingshandling, som den ifråga-varande.

Men icke alltid har en rätt uppfattning af konfirmationen varit rådande, och ännu vidlåda ofta och mångestädes oriktiga föreställningar begreppet om denna handling. Framförallt gäller detta om den kyrka, som vill göra konfirmationen till ett sakrament, och derigenom på samma gång nedsätter döpelsens höga värde. Mot en sådan irring har den evangeliskt-lutherska kyrkan allvarligt protesterat och, vördnadsfullt erkännande det af Herren sjelf stiftade dopets fulla salighet och kraft, infört konfirmationen endast såsom en kyrklig handling med det syfte vi ofvanför i korthet antydt. I enahanda mening har ifrågavarande sed äfven i vår svenska kyrka blifvit antagen. Då afsigten är att här meddela, huru konfirmationen infördes i vårt fädernesland, torde såsom inledning böra lemnas en kort framställning af dess införande i den öfriga protestantiska kristenheten, sedan dock förut en hastig återblick egnats åt de tidigare stiftelser i den äldsta kristna församlingen och i den romersk-katolska kyrkan, hvilka ega sammanhang med detta ämne.

Från bruket i den äldsta kristna kyrkan kan något verkligt stöd för uppfattningen af konfirmationen såsom ett

särskildt sakrament icke hemtas. Fastmera utgjorde den handling, som sedermera betecknades med namnet konfirmation ¹⁾, i församlingens äldre tider ett tillbehör till eller en del af dopets sakrament. Konfirmationen bestod af 2:ne särskilda bruk, handpåläggningen (*impositio manuum*, *ἐπιθεσις, των χειρων, χειροθεσια*), och smörjelse (*sacramentum chrismatis*, *chrisma*, *unctio*, *chrisma salutis*, *μυρον, χρισμα*). Handpåläggningen nämndes här först, emedan den är äldst ²⁾. Den äldsta kyrkan föranleddes till detta bruk af berättelserna i Ap. Gern. 8: 12—17 och 19: 5, 6 samt orden i Ebr. 6: 2. Likasom, enligt ofvan anförda heliga berättelser, med handpåläggningen följde delaktigheten af den Helige Andes gåfvor, så skulle ock vid dopet denna handling beteckna den Heliga Andes meddelande, hvarvid man dock förbisåg, dels att de åberopade bibelställena efter all sannolikhet afse utomordentliga andans gåfvor, icke den meddelelse, som är utlofvad åt hvar och en som döpes, dels ock att i N. T. flera tillfällen af dop utan handpåläggning förekomma ³⁾. Smörjelsen med särskildt invigd olja ⁴⁾ hänsyftar på orden i 1 Joh. 2: 27, 2 Cor. 1: 21 och 1 Petr. 2: 9, och skulle i enlighet dermed beteckna det inre andeliga prestadöme, hvartill hvarje Kristen genom dopet inviges, hvaremot kan anmärkas, att lika visst som de nämnde bibelställena verkligen handla om detta inre prestadöme, lika litet anbefaller Herren eller hans Apostlar genom dem någon yttre smörjelsehandling ⁵⁾.

¹⁾ Denna benämning förekommer först i 5:te århundradet. LANDBERG Om Konfirmationen. Upsala 1857, sid. 10.

²⁾ PALMER: *Origines Liturgicæ*. Ed. 2. Oxford 1836, sid. 200.

³⁾ Ap. gern. 2: 38, 39, 16: 15, 31—33.

⁴⁾ Den var, enligt Tertullianus och Origines, vanlig redan i slutet af 2:dra eller början af 3:dje seklet. PALMER Or. Lit., sid. 199.

⁵⁾ Tvenne olika smörjelser förekomma vid dopet: en föregående (med *ελαιον*), som var ett tecken för invigning eller upptagning, en efterföljande, som hade en bekräftande betydelse. Denna skedde med

Men hvilken grad af missuppfattning än må hafva för-
anledt dessa plägseders införande i församlingens tidigare
ålder, låg dock häri icke något anspråk att gifva dem
helgden af ett sakrament. De utgjorde tillsammans ¹⁾ en-
dast dopets sluthandling, och den kraftmeddelelse de be-
tecknade utgick från denna deras egenskap. Att så var
förhållandet, visar benämningen *signaculum baptismi*, hvar-
under de ofta förekomma ²⁾. Det innerliga sammanhang,
hvari de sattes med dopet, skönjes för öfrigt af de apo-
stoliska konstitutionernas hithörande föreskrifter ³⁾.

en salva (χρίσμα, μύρον) sammansatt af olika beståndsdelar i den
vester- och österländska kyrkan. Då en närmare framställning af
handpåläggningens och chrismationens historia och olikheterna inom
de båda kyrkorna icke tillhör vårt ämne, hänvisa vi i detta afse-
ende till HÖFLING: Das Sakrament der Taufe. Erlangen 1846. B.
1, sidd. 488 och ff.

¹⁾ Handpåläggningen började, oaktadt den vigt derpå först lades, stå
tillbaka, och krismationen betraktades såsom den egentliga konfir-
mationen. Se HÖFLING a. st., sid. 509 och följ.

²⁾ Andra benämningar äro σφραγίς, sigillum obsignatio. AUGUSTI:
Denkwürdigkeiten aus der christl. Archeologie. Leipzig 1825. 7 B.,
sid. 410. Äfven Consignatio. "Consignare est vox propria hujus sa-
cramenti". DANIEL: Codex Liturgicus. Lipsiæ 1844. T. 1, sid. 200.

³⁾ Σὺ οὖν ὦ ἐπίσκοπε, ἐξείνω τῷ τύπῳ χρίσεις τὴν κεφαλὴν τῶν
βαπτιζομένων εἴτε ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ εἰς τύπον
τοῦ πνευματικῶν βαπτισματος· εἴπεται ἢ σὺ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ὑπὸ
σὲ πρεσβύτερος τὴν ἱερὰν ἐπ' αὐτοῖς εἰπὼν καὶ ἐπονομάσας ἐπί-
κλησιν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος βαπτίσεις αὐτοὺς ἐν
τῷ ὕδατι. καὶ τὸν μὲν ἄνδρα ἰποδεδέσθω ὁ διάκονος, τὴν δὲ
γυναῖκα ἡ διακόνισσα, ὅπως σεμνοπρεπῶς ἡ μετάδοσις τῆς ἀθραύ-
στον σφραγιδος γένηται. καὶ μετὰ τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος χριεῖτω τοὺς
βαπτισθέντας τῷ μόρῳ. ἔστι τοίνυν τὸ μὲν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον
τοῦ Ἰησοῦ δεδομένον, τὸ δὲ ὕδωρ ἀντὶ ταφῆς τὸ ἔλαιον ἀντὶ πνεύ-
ματος ἁγίου, ἡ σφραγίς ἀντὶ τοῦ σταυροῦ, τὸ μύρον βεβαίωσις τῆς
ὁμολογίας, τοῦ πατρὸς ἡ μνήμη ὡς ἀντίου καὶ ἀποστολέως, τοῦ
πνεύματος ἡ συναρπάγησις ὡς μάρτυρος, ἡ κατὰ δυνάμιν τοῦ συναπο-
θανεῖν, ἡ ἀνάδυσις τοῦ συναναστῆναι, πατήρ ὁ ἐπὶ πάντων θεός,
χριστὸς ὁ μονογενὴς θεός, ὁ ἀγαπητός, ὁ τῆς δόξης κύριος, πνεῦμα
ἅγιον ὁ παράκλητος, τὸ ὑπὸ χριστοῦ πεμπόμενον καὶ ὑπ' ἐκείνου
διδασκόμενον καὶ ἐκείνου ζηρούτον.

Const. Ap. Lib. III. Cap. 16, 17.

Detta oakadt har Romerska kyrkan på nu beskrifna handling velat stödja det sakramenterliga värde hon tillagt konfirmationen. En sådan åsigt derom skulle nemligen i den äldsta församlingen varit rådande och beviset derföre ligga deruti, att handpåläggningen och smörjelsen stundom af kyrkofäderne benämnas sakrament. Men härvid är att märka, att begreppet sakrament vid denna tid var långt ifrån så utveckladt och bestämdt, som det under senare tider blifvit. Kyrkofäderne fäste sig alltså vid begagnandet af detta ord uteslutande vid det djupa och betydelsefulla i den handling, om hvilken fråga var, och aktgäfvö icke närmare på befintligheten eller saknaden af den särskilda gudomliga föreskrift eller instiftelse, hvilken är ett af kännetecknen på ett sakrament. Häraf kan man t. ex. i afseende på ett åberopadt ställe hos Cyprianus, der han nyttjar uttrycket "utroque sacramento nasci" om dopet och smörjelsen, lätt förstå, att här talas om heliga handlingar, utan att derföre smörjelsen likställas med dopet¹⁾. De gamle

περὶ δὲ βαπτίσματος, ὃ ἐπίσχοπε ἢ πρεσβύτερε, ἥδε μὲν καὶ πρότερον διατάξαμεθα καὶ νῦν δὲ φάμεν ὅτι οὕτως βαπτίσεις, ὡς ὁ κύριος δειτάξατο ἡμῖν λέγων Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· τοῦ ἀποστειλαντος πατρὸς, τοῦ ἐλθόντος χριστοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος παρακλήτου. χρίσεις δὲ πρῶτον ἐλαίῳ ἁγίῳ, ἔπειτα βαπτίσεις ὕδατι καὶ τὸ τελευταῖον σφραγίσεις μύρῳ. ἵνα τὸ μὲν χρίσμα μετοχὴ ᾖ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὸ δὲ ὕδωρ σύμβολον τοῦ θανάτου, τὸ δὲ μύρον σφραγὶς τῶν συνθηκῶν. εἰ δὲ μήτε ἐλαιον ἢ μήτε μύρον, ἀρκεῖ τὸ ὕδωρ καὶ πρὸς χρίσιν καὶ πρὸς σφραγίδα καὶ πρὸς ὁμολογίαν τοῦ ἀποθανόντος ἥτοι συναποθνήσκοντος.

Const. Ap. Lib. VIII. Cap. XXII. Lipsiæ—Londinii 1862.

¹⁾ Dass hier sacramentum so viel als ritus oder ceremonia sei, erhellt nicht bloss aus der Allgemeinheit dieses Sprachgebrauches in den älteren Zeiten, sondern auch aus der besonderen Absicht des Schriftstellers. Denn er will dass die impositio manus, welche allein nicht wirksam hinlänglich genug sei, mit dem Baptismus, welchen die Häretiker nach seiner und seiner Bischöfe Meinung nicht gültig er-

betona dock ganska ofta särskildt de egentliga sakramenten eller *dopet* och *nattvarden* ¹⁾).

Å andra sidan kan det icke förnekas, att då man lade en allt större vikt vid ifrågavarande handlingar i och för sig, då, oaktadt allt visserligen hörde tillsammans under dopet, man likväl betecknade dettas så att säga mest positiva förmoner genom handpåläggningen och krisminationen, faran af ett upphöjande af dessas värde och motsvarande nedsättande af sjelfva dopets trädde allt närmare. Isynnerhet måste en sådan uppskattning befrämja föreställningen om konfirmationens sjelfständiga värde och således blifva af betydelse för en senare utveckling, ju oftare de båda handlingarne började till tiden skiljas och således konfirmationen blef liksom mera fristående. Till ett sådant åtskiljande voro anledningarne flere. Handpåläggningen såväl som smörjelsen kunde, emedan den betecknades som en apostolisk företrädesrätt, endast förrättas af biskopen sjelf, hvaremot sjelfva dopet kunde ske äfven af lägre prester. Då nu biskoparnes embetsområden blefvo mera vidsträckta, kunde deras besök på olika orter ej blifva så tät, hvarföre med de döptes konfirmerande fick anstå stundom långa tider. Ännu oftare blef detta fallet efter barndopets införande, så mycket mera som barnen ansågos före konfirmationen böra hafva hunnit någon förståndsutveckling och således ej konfirmeras förr än emellan 7:de och 12:te lefnadsåret. Men betydelsefullast i detta

theilen können, verbunden werde und dass also *duo sacramenta unum efficient baptismum*. Augusti: Denkw. 7, s. 408.

¹⁾ The fathers gave the name of sacrament or mystery to every thing which conveyed one signification or property to unassisted reason, and another to faith. Hence Cyprian speaks of the "sacraments" of the Lords prayer, meaning the hidden meaning conveyed therein, which could only be appreciated by a Christian — — Yet at the same time they continually speak of *two* great sacraments of the Christian church. PALMER a. st. sid. 198.

hänseende är måhända det förhållande, som inträdde med de till kyrkan återvändande kättarnes dop och konfirmation. Då för de från vissa häresier omvände erfordrades förnyelse äfven af sjelfva dopshandlingen, gjorde det deremot i afseende på andra tillfyllest, att handpåläggningen eller smörjelsen eller ock båda meddelades dem. Det är lätt att inse, hurusom härigenom en ökad helgd skulle tillfalla de dopet efterföljande handlingarne, och deras anseende snart närma sig det af ett sakrament ¹⁾).

Sådant blef ock förhållandet. Dopet sjelft erhöll en mera förberedande, negativ betydelse, och konfirmationen den afgörande, positiva ²⁾). Det förras nödvändiga behof af den senares fyllnad och stadfästelse uttalas oförtäckt, ja, ett kyrkomöte förklarar den icke vara kristen, som ej undergått den biskopliga stadfästelsen ³⁾). Dopet meddelar visserligen syndaförlåtelsen och pånyttfödelsen, men det utrustar icke menniskan med de guddomliga krafter, hvilka det nya lifvet för sin näring och sitt höjande behöfver. Det är konfirmationen, i hvilken den Hel. Ande utöfvar en annan verksamhet än i dopet, som gör detta. Hon är liksom ett annat slag af pånyttfödelse. Det är af henne, som det kristeliga lifvets utveckling och förkofran hufvudsakligen bero, ty det är hon, som meddelar fullheten af andans gåfvor ⁴⁾). Man kunde då icke längre finna det vara nog för konfirmationens helgd, att låta bero vid det henne tillagda värdet af en apostolisk stiftelse, hon måste vara ett sakrament. Och i stället för att såsom grund härför

¹⁾ BACHMANN: Die Geschichte der Einführung der Confirmation innerhalb der evangelischen Kirche. Berlin 1852, sid. 5.

²⁾ Se HÖFLING: das Sacr. der Taufe. I, s. 497 och 498.

³⁾ Synoden i Orléans år 511. "Quia numquam erit Christianus nisi confirmatione episcopali fuerit chrismatus." BACHMANN: Geschichte der Einführung der Conf., s. 9.

⁴⁾ Jfr HÖFLING: Sakrament der Taufe sid. 200 m. fl. st.

bevise, att detta var af Herren inrättadt, omvänder Thomas af Aqvino ordningen, antager konfirmationens sakraments-egenskap för gifven, och säger, att "efter konfirmationen var ett sakrament, måste den ock vara af Kristo instiftad" ¹⁾.

Föreställningen om konfirmationens sjelfständiga värde såsom sakrament utbredde sig sålunda och vann alltmera styrka, hvartill naturligtvis kraftigt bidrog, att Romerska kyrkan deri ville vinna ett ytterligare stöd för sina hierarkiska sträfvanden. Såsom ofta är fallet, blef äfven här den yttre formliga stadfästelsen en bekräftelse af en i sjelfva verket redan länge förberedd och allmänvorden åsigt. Denna stadfästelse dröjde ej heller. Först på synoden i Lyon 1274 och sedermera på Florentinska mötet 1493 förklarades konfirmationen vara ett sakrament, i ordningen det andra af den romersk-katolska kyrkans sju sakramenter. Dess materia var handpåläggning och smörjelse eller krisimation. Den förstnämnda började dock snart nog att få ett mera underordnad anseende och stå tillbaka för den senare, som snart ansågs såsom den viktigaste, ja såsom ensam utgörande sakramentets synliga element. Detta bestyrkes deraf, att handpåläggningen icke särskildt omnämnes i den "ordo confirmationis" som, ursprungligen stadgad af Gregorius

¹⁾ Quidam enim dixerunt, quod hoc sacramentum non fuit institutum nec a Christo, nec ab apostolis, sed postea processu temporis in quodam Concilio. Alii vero dixerunt, quod fuit institutum ab Apostolis, sed hoc non potest esse, quia instituere novum sacramentum pertinet ad potestatem excellentiæ, quæ competit soli Christo et ideo dicendum est quod Christus instituit hoc sacramentum non exhibendo sed promittendo, secundum illud Joh. 16: Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos: et hoc ideo quia in hoc sacramento datur plenitudo spiritus sancti, quæ non erat danda ante Christi resurrectionem & ascensionem secundum illud Joh. 7: Nondum erat spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus. *Thomæ Aqv.* T. XII complectens III partem summæ Theologiæ. Venetiis MDXCHL. Qvæst. LXXII Art. 1. Pag. 226.

d. store, sedermera under Clemens VIII och Urban VIII öfversågs och ånyo stadfästades¹⁾. Sakramentets form låg i orden *signo te signo crucis et confirmo te chrismate salutis. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti*²⁾. Den egentliga handlingen, *forma realis*, sker derigenom, att biskopen med den heliga chrisman tecknar ett kors på konfirmandens panna samt derefter gifver honom ett lätt slag på venstra kinden såsom tecken af den smälek han för Kristi skull bör utstå, hvarefter "*pax tecum*" öfver honom uttalas. Rättigheten att utdela konfirmationens sakrament tillhörde, såsom vi redan nämnt, egentligen biskopen, men kunde dock åt andra anförtros; dock skulle i sådant fall chrisman först vara af biskopen helgad, hvarigenom förrättningen likasom utgick från honom. Konfirmationsåldern är från 7 till 12 och 14 året. Betecknande vid tanken på den lutherska konfirmationens karakter är den jämförelsevis högst ringa vigt föreskriften i den katolska kyrkan fäste vid barnens

¹⁾ Deremot förekommer i den tidigare Gelasianska ordo: "ad consignandum imponit eis manum". Upplysande är ock i detta afseende, hvad CHEMNITZ i sin granskning af Tridentinska mötets beslut äfven anmärker, att detta beslut icke omtalar handpåläggningen.

²⁾ Åtskilliga olika formulär för denna invigning läsas hos DANIEL: Codex Liturgicus. Det här anförda fastställdes 1439 af Påfven Eugenius II och har sedermera förblifvit det allmänna i katholska kyrkan gällande. Bönen, hvarigenom den Helige Ande, Spiritus septiformis, nedkallades, lydde i det hos DANIEL anförda Pontificale Romanum, sid. 204, sålunda:

"Omnipotens, sempiterna Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos ex aqua et Spiritu Sancto; quique dedisti eis remissionem omnium peccatorum, mitte in eos septiformem Spiritum tuum Sanctum Paraclitum de coelis. Spiritum Sapientiae et Intellectus. Spiritum Consilii et Fortitudinis. Spiritum Scientiae et Pietatis.

Adimple eos Spiritu timoris tui et consigna eos signo crucis Christi in vitam propitiatus aeternam. Per eundem Dominum nostrum J. C. Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate ejusdem Spiritus Sancti Deus" etc.

undervisning, såsom beredelse till konfirmationen, då deremot den yttre beredelsen framhålles såsom särdeles makt-påliggande ¹⁾. Slutligen anmärka vi, att konfirmationen visserligen, enligt Rom. Catechesen, icke var till saligheten ovilkorligen nödvändig, men borde dock meddelas alla döpta, och fick till följe af sin *character indelebilis* icke upprepas.

Äfven den grekiska kyrkan deltog i det Florentinska mötets beslut om konfirmationens förklarande för ett sakrament. Denna kyrkas åsigt är dock så till vida modifierad, att hon medgifver detta sakrament icke vara uttryckligen grundadt på den heliga skrift. Det förrättas fortfarande i sammanhang med dopet och äfven af andra än biskopar. Krismationen intager sålunda ej samma sjelfständiga plats, som i den vesterländska kyrkan. De ordalag, som der nyttjas vid smörjelsens meddelande äro: *σφραγίς δωρεας πνευματος ἁγίου. Amen.* Åtskilliga olikheter i det rituala anse vi för vårt ändamål mindre viktigt och alltför vidlöftigt att i denna inledning upptaga.

Vi gå nu att tillägga några ord om den verkan och det inflytande konfirmationens sakrament ansågs utöfva på dem, som deraf blefvo delaktiga. Det har här ofvan anmärkts, att åsigten derom starkt utpräglat sig redan före sakramentsförklaringen. Det är gifvet, att samma åsigt efter densamma skulle ännu mera vinna i styrka och anspråk och således konfirmationens verkan anses allt rikare och fullständigare. Förökelse af den i dopet undfångna nåden och utrustande med en Kristi stridsmans krafter och vapen framhållas i mer och mindre starka ordalag såsom konfirmationens frukter. Konfirmationen, heter det hos Thomas af Aquino, meddelar oss kraft till andra och särskilda handlingar och dygder än de, till hvilka dopet för-

¹⁾ BACHMANN: Einführung der Confirmation, sid. 13, not. 16.

mår göra oss skickliga. I dopet förlänas oss kraft till att göra sådant, som hör till den egentliga saligheten, i konfirmationen kraft till strid emot dess fiender. Det är åtskilnadstecknet mellan de andeligen framskridna och dem som, enligt 1 Petr. 2: 2, benämnas nyfödda barn. De i konfirmationen erhållna andeliga gåfvorna kallas af samme författare "*augmentum et firmitas justitiæ, spiritualis ætatis perfectio*" ¹⁾. Förnekelsen af denna höga kraftmeddelelse belägges också sedermera på Tridentinska mötet med anathema. Den romerska catechesen framställer i särskilda satser den nya kraft, den mandomsålder, konfirmationen medför, och huru det är hon, som fulländar den i döpelsen skänkta nåden.

Af den korta öfversigt, som här lemnats, torde vara klart, att hvarje kristeligt sinne, som fostrats och närts i den evangeliska uppfattningen af de heliga sakramenten och den nåd, som der meddelas menniskorna, måste uppresa sig emot den betydelse här egnas en blott mensklig stiftelse och med allvar bestrida densamma. Konfirmationen sättes i två afseenden öfver dopet, nemligen den för rättandes värdighet och framförallt fullkomligheten af verkningarne ²⁾. Dopet plundras på det positiva goda, som der utlofvas, och får blott behålla en negativ betydelse, på det handpåläggningens och smörjelsens kraft må blifva desto rikare. Och vid den innerliga förvandtskap, som eger rum emellan båda sakramenten, sker härigenom ett intrång äfven på altarets sakrament, det i sanning styrkande och stadfästade ³⁾. Dop och nattvard, de tvenne af Herren

¹⁾ Summa P. III qv. 72 art. 5. BACHMANN sammanfattar THOMAS' åsigt om konfirmationen så, att den är det utmärkande tecknet för den andliga *fullkomligheten* i motsats mot *pånyttfödelsen*. Sid. 15.

²⁾ BACHMANN: Einführung d. C. Sid. 16.

³⁾ Träffande yttrar härom HÖFLING: Die beiden Sakramente der Firmung und der Busse, welche der kath. Kirche zwischen die Taufe

sjelf stiftade heliga sakramenten, i hvilka all den andeliga nåd och kraft en menniska kan mottaga, också varder henne meddelad, beröfvas alltså sitt rika innehåll, och på ett sådant helgerån ville man uppbygga och för Kristi kyrka fastställa ett nytt sakrament.

Väldiga röster höjde sig ock snart emot detta öfver-skattande af konfirmationens värde, och isynnerhet måste kyrkans reformatorer, i enlighet med sina stora syften, emot detsamma uppträda. Äfven i denna fråga hade väg beredts ¹⁾. Dock är det egentligen med *Luther*, som den skarpare striden mot den romersk-katholska konfirmationen begynner. Luthers lära om sakramenterna utvecklade sig gradvis och likasom i särskilda stadier ²⁾. Ju klarare detta ämne för honom framstod, desto mera måste också konfirmationen visa sig sakna de för ett sakrament nödiga kännetecknen. Och framförallt måste bristen på gudomlig instiftelse och särskildt gudomligt löftesord förhindra Luther att erkänna konfirmationen såsom sakrament och mana ho-

und das Abendmahl eingeschoben hat, verdanken ihr Dasein nur den Spolien, welche den Einsetzungen Christi abgenommen sind. Sie haben nichts, das der Taufe und dem Abendmahl nicht geraubt worden wäre. — Sakr. d. Taufe. 1, sid. 88.

¹⁾ Augustinus hade bestridit handpåläggningen annan egenskap än den af en bön, och Hieronymus kraftigt varnat mot faran att på konfirmationens bekostnad nedsätta dopet. Waldenserne, Viclef, med hvilken en reformatorisk kritik af konfirmationen kan anses begynna, och Hussiterne bestredo konfirmationens egenskap af sakrament. BACHMANN: die Einführung der Confirm., sid. 6, 10, 21. BELLARMINI af BACHMANN anförda uppgift, att Novitianerne uppträdt mot konfirmationen, anses af andra ej riktig. Jfr. HERZOG: Real Encyklopedie für Protest. Theol. und Kirche. Bd. 10, sid. 484. (Steitz.)

²⁾ Se härom HERZOG: Encyklopedie, art. Sakrament. "Någon egentlig definition af Sakramenten har Luther väl icke uppställt, men af hans yttranden framgår likväl utan svårighet, hvilka egenskaper han anser konstituera begreppet sakrament." GIHL: Luthers Nattvardslära. Upsala 1865.

nom att med allvar uppträda emot den katholska kyrkans påstående äfven i denna del. "Wir aber begehren anjetzo die Sacramente von Gott eingesetzt. Dass wir aber die Firmung darunter zählen sollten, haben wir dessen keine Ursach. Denn zu der Einsetzung eines Sacraments gehört vor allen Dingen das Wort der göttlichen Verheissung, dadurch der Glaube soll geübt werden. Nun finden wir nirgends, dass Christus von der Firmelung etwas verheissen habe, wiewohl er Vielen die Hände aufgelegt hat. — — — Aber dieses hat Niemand einem Sacrament zugeschrieben, und auch nicht zuschreiben können. Darum ist es genug, dass man die Firmung für einen Brauch der Kirche oder eine sacramentirliche Ceremonie halte, gleich mit den andern Ceremonien, so von geweihtem Wasser und andern Dingen handeln" ¹⁾. På ett annat ställe kallar Luther firmelsen "ein Affenspiel, ein Lügentand. Sie spotten", heter det, "unsers Gottes und sagen, es sei ein Sacrament Gottes, und ist doch eigen Menschenfündlein. Sonderlich ist zu meiden der Bischofsgötzen lügenhaftig Gaukelverk, die Firmelung, welche keinen Grund in der Schrift hat" ²⁾. Men om Luther i allmänhet ur denna synpunkt skarpt bestred den firmelsen tillagda värdighet och kraft, måste han ur en annan om möjligt ännu ifrigare protestera deremot. Huru skulle inför hans lika djupa som enkla och varma uppfattning af *dopet*, en sådan lära taga sig ut? Man behöfver icke läsa mycket af den store reformatorns skrifter, för att iakttaga, hurusom *dopet* är hans själs klenod, ett af de käraste ämnena för hans predikan. För den, som så bergfast trodde på *dopets* löften och derpå ville lefva och dö, måste hvarje förringande, begränsning och inskränkning af den heliga

¹⁾ Luthers Werke. (Walch.) XIX, sid. III o. följ.

²⁾ " " Herausgegeben v. PLOCHMANN. Erlangen 1829. Th. 20, sid. 64, 88.

stiftelsens höga förmåner i sanning synas såsom det fräckaste rån. Att så måste vara, dertill kan man klart sluta, då man erinrar sig den romerska kyrkans fördelande och afvägande af dopets och konfirmationens olika gåfvor, som, efter hvad vi sett, så utfaller, att för dopet qvarstår egentligen blott en slags invigning, under det kraftmeddelesen hufvudsakligen tillägges de efter följande handlingarne, och dermed jemför några af de många yttranden hos Luther, i hvilka han framhåller dopets mäktiga kraft och fulla nåd. "Darum", heter det bland annat, "ist die Taufe ein solch Wasser, das die Sünde, den Tod und alles Unglück hinweg nimmt, hilft uns im Himmel und zum ewigen Leben. Gott aber ist ein Gott des Lebens, weil der nun in diesem Wasser ist, so muss er das rechte Aqua vitæ seyn, das Tod und Hölle vertreibt und ewig lebendig machet ¹⁾. — — Noch das es allein sollte ein bloss ledig Maalzeichen seyn, dabei man uns kenne, wie die Juden bei der Beschneidung, sondern endlich dazu, dass wir durch dieselbige sollen selig, dass ist von Sünde, Tod und Hölle und allem Übel erlöset, ewig gerecht, heilig, lebendig und Erben des Himmels" ²⁾. Under det att den katholska konfirmationsläran låter kraftmeddelesen till den andeliga striden, förläanandet af vapnen dertill, utgå från firmelsen, säger oss deremot Luther, att det är dopet, hvori detta sker, "wodurch wir alle Dinge ausrichten im Himmel und Erde" ³⁾. Vi tillägga ännu ett ord, i hvilket Luther i korthet sammanfattar dopets rika nådeskänker: "Darum hat ein jeglicher Christen sein Lebenlang genug zu lernen und zu üben an der Taufe, denn er hat dawieder zu schaffen, dass er festiglich glaube, *was sie zusagt und bringet, Überwindung des Teufels und*

¹⁾ Luthers Werke (Erlangen). Th. I, sid. 342.

²⁾ " " " Th. 16, sid. 87.

³⁾ " " " Th. 16, sid. 65.

Tods, Vergebung der Sünde, Gottes Gnade, den ganzen Christum und heiligen Geist mit seinen Gaben; summa es ist so überschwenglich, dass wenn's die blöde Natur bedenket sollt sie zweifeln, ob es könnte wahr sein" 1).

Det är att märka, att Luther, oaktadt sitt skarpa motstånd mot konfirmationen, sådan den romerska kyrkan uppfattade och framställde den, likväl icke förkastade sjelfva handlingen utan erkänner den som ett kyrkligt bruk, en helig ceremoni, i hvilken han dock vill att en rätt anda skall inkomma. Samma förhållande eger rum i afseende på de öfrige reformatorerne. Äfven de ogillade på det högsta den romerska konfirmationens otillbörliga anspråk och förnekade, oaktadt skiljaktigheterna i deras sakramentsläror, enhälligt konfirmationen såsom sakrament i egentlig mening; men de förbisågo ej, att en konfirmation i evangelisk anda borde blifva fruktbringande och välsignelserik 2), MELANCHTONS åsigt är den, att konfirmationen är ett af fäderna ärfdt kyrkligt bruk, hvilket saknar gudomlig befallning och således ej kan vara för församlingen nödvändigt. Men om dermed afses, att de unga skola göra reda för sin kunskap i Guds ord och inför församlingen betyga sin tro på Christum, så är detta i hög grad önskvärdt 3). Hans yttrande öfver samma ämne lyder på ett annat ställe (*Tertia ætas loc. theol.*) sålunda: "*Olim fuit exploratio Doctrinæ, in qua singuli recitabant summam Doctrinæ et ostendebant se dissentire ab Ethnicis et Hæreticis, et erat mos ad eru-*

1) Luthers Werke (Erlangen). Th. 21, s. 125.

2) Es zeigt sich von Anfang an dass die Reformation nicht bei der Verneinung stehen bleibt, sondern an die Stelle des Verworfenen Sacramentes etwas anderes nach evangelischen Grundsätzen stellen will. WEIZSÄCKER i HERZOGS Encyclop. Th. III, pag. 112.

3) "Sed Confirmatio magnopere probanda esset, si usurparetur ad hoc, ut examinetur juvenus et fidem propriam profiteretur". Corpus Reformat. XXI. Melant. Loci Theol. Brunsv. 1854, pag. 470.

diendum homines, item ad discernendos profanos et pios admodum utilis. Postea fiebat publica precatio et Apostoli imponebant eis manus. Ita donabantur manifestis donis spiritus sancti. Sed nunc ritus confirmationis, qvem retinent Episcopi, est prorsus otiosa ceremonia. Utile autem esset, explorationem et professionem doctrinæ fieri et publicam precationem pro piis, nec ea precatio esset inanis" ¹⁾. CALVIN framhåller med sin vanliga skärpa och bestämdhet det romerska missbruket, men förordar äfven en rätt konfirmation. Han skildrar den ursprungligen goda seden af undervisning, bekännelse, handpåläggning och bön samt huru denna sed snart blef förvänd, då handpåläggningen, i stället för att blott beteckna en bön eller välsignelse, tillerkändes en öfvernaturlig kraft, och konfirmationen gjordes till ett sakrament ²⁾. Han genomgår förrättningens särskilda delar och frågar "sed ubi *Dei verbum, quod spiritus sancti præsentiam hic promittat?* Ne iota quidem obtendere possunt. Unde ergo nos certiores faciant, chrisma suum esse vas spiritus sancti? Videmus oleum, crassum scilicet et pinguem liqvorem, præterea nihil" — — "si mandato deficiuntur, sacrilegam audaciam excusare non possunt". Der-eftter granskar han påståendet om det apostoliska stödet för denna sed, vederlägger det, och frågar slutligen: "quid igitur pro se jactant manuum impositionem, qvam Apostolis quidem in usu fuisse legimus, sed prorsus in alium finem?" Calvins försvar för dopet mot konfirmationens ingrepp der-uti är ej mindre lifligt och varmt än Luthers. Äfven han erinrar, likasom den senare, om det djupa och löftesrika ordet i Rom. 6: 4, och huru just i dopets betydelse ligger

¹⁾ Se samma bok pag. 853.

²⁾ "Posterior autem ætas, re prope oblitterata, fictitiam nescio quam confirmationem pro Dei sacramento posuit". CALVIN: Instit. Gust. Religi. A. Tholuck. Berolini 1835, pag. II, pag. 456.

den utrustning till andlig strid, man ensamt velat tillskrifva konfirmationen. En lära, som så vill frånrycka dopet dess löften, kallar han en djefvulens lära. Den hade också på ett möte blifvit dömd och förkastad. Rätta definitionen på konfirmationen vore derföre, att den var en skymf emot dopet och ett falskt löfte af djefvulen ¹⁾. Att utförligt återgifva Calvins genomförda granskning af konfirmationen blefve för vårt ändamål för vidlöftigt. Endast några ord ur sista delen af hans afhandling om detta ämne, hvilken förordar en efter hans uppfattning riktig konfirmation, må här tilläggas. Han yttrar i detta afseende bland annat: "Utinam morem retineremus, qvem apud veteres fuisse admonui, priusquam abortiva hæc sacramenti larva nasceretur. — — — Esset autem optima catechizandi ratio, si formula in hunc usum conscripta esset, summam continens et familiariter explicans omnium fere religionis nostræ capitum, in

¹⁾ Dicunt isti unctores, spiritum sanctum in Baptismo ad innovationem dari, et confirmatione ad gratiæ augmentum: in Baptismo nos regenerari ad vitam, in confirmatione nos ad pugnam instrui. Et adeo nihil eos pudet, ut negent baptismum rite sine confirmatione perfici posse. O nequitiam! Annon igitur in Baptismo Christo consepulti sumus — — Quid est instrui ad pugnam nisi hoc est? — — Quid autem gravius in hanc ipsorum doctrinam proferri potest, quam illud Milevitani Concilii decretum: Qvi dicit Baptismum in remissionem peccatorum dari tantum et non in adjutorium futuræ gratiæ anathema sit? — — Videte malitiosam et sonticam Satanæ fraudem! qvi ex Deo estis. Qvod vere in baptismo dabatur, in sua confirmatione dari mentitur: ut furtim incautos a Baptismo abducatur. Qvis jam dubitet, hanc satanæ esse doctrinam, quæ promissiones baptismi proprias a baptismo abscissas alio derivat et transfert — — Verius ergo definire hanc confirmationem possum, quam ipsi hactenus definierint: nempe insignem esse Baptismi contumeliam, quæ usum ipsius obscurat, imo abolet, falsam esse Diaboli pollicitationem, quæ nos a veritate Dei abstrahit aut, si mavis, oleum Diaboli mendacio pollutum, qvod, velut offusis tenebris, simplicium mentes fallit. Calvini Instit. II, pag. 458. I Calvins förklaring af Pauli ep. förekommer äfven vid Hebr. 6: 2 en kort förkastelsedom öfver konfirmationen, som han säger "sönderslita dopet" (lacerare baptismum).

qvæ universa fidelium ecclesia consentire sine controversia debet. — — Ita unicam, veram et sinceram fidem, qva unanimiter deum unum colit fidelium populus, teste et spectante ecclesia profiteretur. Hæc disciplina si hodie valeret profecto parentum qvorundam ignavia acueretur, qvi liberorum institutionem qvasi rem nihil ad se pertinentem secure negligunt, qvam tum sine publico dedecore omittere non possent, major esset in populo christiano fidei consensus nec tanta multorum inscitia et ruditas, — — non adeo temere quidam novis et peregrinis dogmatibus obriperentur; omnibus deniqve esset quædam velut methodus doctrinæ christianæ" ¹⁾).

De yttranden af trenne bland kyrkans främste reformatorer, som här anförts, öfverensstämma såväl i grundsatsen att vid fråga om konfirmationen, likasom i andra stycken, främst låta Guds ord hafva afgörandet och förkasta djerfva människotillsatser, som i afsigten att pröfva allt och behålla det goda. De ville icke låta bero vid ett förkastande af konfirmationens sakrament, utan önskade ersätta det med någonting annat, med evangelii anda öfverensstämmande. Sådant var ock reformationens tillvägagående i allmänhet i afseende på denna punkt, om ock en förklarlig försigtighet, framkallad af motståndarnes stora anspråk och vakna klokhet, stundom undanskjuter det senare bemödandet, likasom å andra sidan eftergifvenheten någon gång, för att söka frid, synes större, än man i sjelfva verket åsyftat. Af vår kyrkas bekännelseskriter talat den Augsburgiska bekännelsen icke alls om konfirmationen, men denna tystnad har sin betydelse, då nämnda symboliska bok i afseende på sakramenterna endast känner de två, och för öfrigt anger en karakter på sakramentsbegreppet, som icke inträffar

¹⁾ Calvini Inst. II, pag. 461.

på konfirmationen. Den anmärkning, som här af framkallades i vederläggningen af Augsburgiska bekännelsen, besvaras deremot uttryckligen i samma bekännelses försvar, der det i 7 kap. heter: "Confirmationen och sista smörjelsen äro utvärtes tecken och ceremonier af fäderne antagne, hvilka icke en gång kyrkan fordrar såsom nödvändiga till saligheten, förty de hafva icke Guds befallning. Förden skull är det icke onyttigt, att man åtskiljer dessa från de förra sakramenterna, som hafva Guds uttryckliga befallning och tydliga löfte om nåd." ¹⁾ Frågan blef föremål för åtskilliga förhandlingar och förekom vid särskilda religions-samtal. ²⁾ En slags förmedling emellan åsigterne uttryckes i de slut, hvartill dessa samtal ledde. Å katholska sidan försökte man under skenbara medgifvanden bibehålla hand-påläggningen och smörjelsen såsom meddelande den Helige Andes gåfvor. Den hufvudpunkt de evangeliske företrädessvis framhålla är nödvändigheten af *undervisning* i kristendomen för de unga. Det märkvärdigaste svaret på denna fordran synes vara ECKS vid samtalet i Regensburg, då han mot invändningen om den alltför tidiga åldern för konfirmationen djerft vidhåller dennas fulla sakrament-helgd ³⁾. Wittenberger-reformationens yttrande (1546), författadt af Cruziger och Melancthon, med Luthers bifall, innehåller de hufvudtankar, som sedermera i den evangeliska kyrkan gjort sig gällande i afseende på ungdomens nattvardsberedelse och konfirmation, hvaremot den förutvarande handlingen i detta betänkande förkastas och kallas

¹⁾ *Concordia Pia*. Fjellstedtska uppl. Gefle 1854, s. 189.

²⁾ I *Leipzig* 1539, der öfverenskommelsen blef ett erkännande deraf, att konfirmationen icke var ett sakrament, men önskades återförd till rätta och fromma bruk, "ut anabaptistis os obstruatur"; i *Regensburg* 1541, der utgången var något mera medgifvande. BACH-MANN: Einführung der Conf., s. 30 och följ.

³⁾ "Sacramentum confirmationis non exspectat usum rationis".

"inane spectaculum" ¹⁾). I skarp motsats till detta står det s. k. Augsburger Interim af 1548, hvilket vidhåller påståendena om konfirmationens egenskap af sakrament, dess nödvändighet, apostoliska ursprung o. s. v., och derföre naturligtvis å motsatta sidan möttes af bestämdt motstånd. Kurfursten Moritz' införande af detta interim i de sachsiska länderna föranledde liflig oro och missnöje hos de evangeliska och verkade derhän, att ligkiltighet äfven för en konfirmation i luthersk anda uppkom ²⁾). Man blef också angelägen att snart genom nya beslut förändra och väsendtligt modifiera Augsburger Interim ³⁾). Anmärkas bör, att protesterne emot detta, oaktadt den ifver och skärpa, som måste beteckna dem, likväl ej låta förleda sig att förneka det goda uti konfirmationen, utan fortfarande framhålla detta.

Det synes, som om under förhandlingarne och striderne rörande detta ämne reformationens förkämpar och vänner allt klarare insågo både frågans stora och genomgripande vikt, och att eftergifter lika litet kunde göras, som sådana förmådde uträtta något emot katolikernes envisa vidhållande af deras en gång fastställda lära och den kärlek för

¹⁾ BACHMANN: a. st.

²⁾ KLIEFOTH kallar Augsburger Interim ett försök att förvandla den lutherska konfirmationen till romersk firmelse och utvecklar närmare de bedröfliga följderna deraf. "Dieses unglückliche Bemühen der lutherischen Kirche Römisches zu octroyiren hatte die unglückliche Folge, dass sich in der luth. Kirche eine Partei bildete die aus Furcht vor Katholischem in's Reformirte überschlug, und namentlich den Cultus zu reformirter Kahlheit zu entleeren suchte. — — — Von dem durch dieses Interim gegen die Confirmation erweckten Misstrauen blieb Etwas hängen, und sie ward in den meisten lutherischen Ländern nicht eingeführt." Die Confirmation, s. 3.

³⁾ Genom Leipziger Interim 1548 och "die sächsische Interims agende" 1549 samt föregående öfverläggningar och samtal. BACHMANN: Einführung d. C., s. 38.

maktspråk, hvilken är ett utmärkande tecken för andlig herrsklystnad. De senaste förklaringar, som från den evangeliska sidan afgåfvos, äro därför ännu kraftfullare och mera bestämda, än flere af dem, hvilka vi redan omnämnt. Detta gäller såväl om den af Melancthon författade Sachsiska Bekännelsen (*Confessio Saxonica, Repetitio Confessionis Augustanæ*) af år 1551 ¹⁾, som om den af BRENZ framställda trosbekännelse, hvilken de Würtembergiska theologerne öfverlemnade till Tridentinska mötet ²⁾. Med andan af dessa öfverensstämmar ock de reformertas senare afgifna förklaring: "Die Firmelung und letzte Oelung sind menschliche Erfindungen, deren die Kirche ohne allen Nachtheil entbehren kann." ³⁾ Likaså flere andra särskildt afgifna bekännelser ⁴⁾.

Det Tridentinska mötet bildar måhända mindre genom de beslut, som dervid fattades, än genom den grundliga och genomgående granskning den berömde MARTIN CHEMNITS underkastar dem, en afgörande och viktig punkt i konfirmationens historia. Katholska kyrkan vidhåller i detta mötes beslut, trots alla de invändningar och vederläggningar, som från protestantiska sidan skett, sina påstående med en afgörande ton och belägger med kyrkans högsta straff hvarje förnekande deraf. Först bör omnämnas den vid mötets sjunde session uppställda canon, hvori alla sju sakramenterne förklaras af Christus instiftade. "Si quis dixerit sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu

¹⁾ Då i Leipziger och Sachsiska agendan af 1549 det på ett mera eftergifvande sätt talas om ceremonierne såsom adiaphora, säges här bland annat: — — unctiones illæ non tolerandæ sunt — — Ritus confirmationis quem nunc retinent episcopi quid est nisi inanis umbra. Jmfr. BACHMANN: Einführung d. C., s. 43.

²⁾ BACHMANN: a. st.

³⁾ Confessio helvetica II c. 19.

⁴⁾ Såsom den Engelska af 1571, den Brandenburgska Declaratio Thoruniensis, 1645. Jmfr. BACHMANN, s. 35.

Christo Domino nostro instituta, aut vel plura vel pauciora quam septem, videlicet Baptismum, Confirmationem etc. aut etiam aliquot horum septem non esse vere et proprie Sacramentum, anathema sit"). Vid undersökningen af denna sats anmärker Chemnitz om den andeliga gåfvomeddelelse, hvilken åtföljde apostlarnes bön och handpåläggning, och som åberopas som stöd för denna sed vid konfirmationen, "sed temporale donum illud fuit: desiit enim postquam doctrina evangelii satis confirmata erat. Ut vero aliquvid sacramentum sit, requiritur ut habeat mandatum et promissionem Dei non ad tempus, sed usque ad consummationem seculi" ²⁾). Men det är isynnerhet vid Chemnitz's särskilda framställning rörande konfirmationen, som uppmärksamheten bör fästas. Tridentinska mötets tre canones lyda sålunda:

I. Si quis dixerit, confirmationem baptizatorum otiosam ceremoniam esse, et non potius verum et proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse quam catechesin quandam, qua adolescentiæ proximi, fidei suæ rationem coram ecclesia exponebant, anathema sit.

II. Si quis dixerit injurios esse Spiritui sancto, eos qui sacro confirmationis chrismati virtutem aliquam tribunt anathema sit.

III. Si quis dixerit, sanctæ confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit ³⁾).

Chemnitz's genomförda granskning innehåller först en framställning af den katholska sakramentsläran och sedan en historisk överblick af dess utveckling samt särskilda

¹⁾ Examen Concilii Tridentini Per Martinum Chemnicium. Berolini 1861, s. 226.

²⁾ Examen Conc. Trid., a. st.

³⁾ " " " s. 204.

kyrkolärares yttranden derom, hvilka han underkastar en kort, men slående kritik. Följer så en bevisning, att detta s. k. sakrament saknar villkoren för att vara ett sådant "nunc vero", heter det bland annat "chrismationem suam ex historiis illis (Act. 1, 8, 19) confirmare volunt. Arbitror autem divinitus factum esse, quod non est retenta impositio manuum, in Pontificia Confirmatione, sed substituta est chrismatio: ut Ecclesia, animadversa palpabili differentia inter impositionem manuum et chrismationem in fronte, non tam facile seduci posset allegatione illarum historiarum ¹⁾. Chemnitz visar vidare, huru hvarken för sakramentets form eller materie finnes stöd i den heliga skrift, huru det icke är genom konfirmationen, som den omtalade andeliga kraften och ihärdigheten förlänas, utan genom andra medel, såsom nattvarden, tron, bönen, striden och uppöfvandet af de andeliga gåfvorna. Chrismationen är ej blott icke grundad i Guds heliga ord, den står tvärtom i strid deremot ²⁾. Och likasom fallet är med reformatorerne, så fäster sig ock den lika skarpsinnige som varmt christlige granskaren af det Tridentinska mötet företrädesvis vid konfirmationens förhållande till dopet. Vi meddela ordagrannat följande, som han själf kallar en kort, åskådlig uppsats (tabella) öfver motståndarnes påståenden, hvarom han förut utförligare ordat. "Baptismus non efficit, nec Christianos, nec plene Christianos: sed hoc perficit confirmatio. In baptismo non datur spiritus sapientiae, intellectus et consilii, fortitudinis, scientiae, pietatis, timoris, etc. sed hoc fit in confirmatione. Spiritus sanctus, quo resistamus cupiditatibus, mundo et diabolo, non datur in baptismo, sed in confirmatione. Baptisati non possunt in se gratiam Christi habere, nisi ungantur, non sunt plene filii Dei, qui

¹⁾ Examen Conc. Trid., s. 289.

²⁾ " " " s. 290.

baptizati sunt, si non ungantur. Baptismus non facit regni Dei participes, sed hoc facit confirmatio. In baptismo non accipimus spiritum tuentem, defendentem, gubernantem, roborantem. In baptismo tantum praeparatur habitatio Deo, non autem venit vel Pater, vel Filius, vel Spiritus sanctus in domum suam sed hoc primum fit per confirmationem. Baptismus non confert plenitudinum gratiarum, sed hoc facit confirmatio; per chrisma Christo incorporamur, et inde sanctificamur, etc. Haec Pontificiorum verba.”¹⁾ Till svar på dessa påståenden återopas åtskilliga skriftställen såsom Marc. 16, Rom. 6, 1 Cor. 12, Galat. 3, Joh. 3, Tit. 3, 1 Petr. 3. Man hade haft skäl att hoppas, anmärker Chemnitz, att vid detta kyrkomöte, om icke alla dylika påståenden, dock några skulle rättas, eller åtminstone för mildras. Men mötets innersta mening, ”mens tridentina” framginge klart af de trenne canones. Särskildt anmärker Chemnitz också det försåtliga ordet i canon I: ”att konfirmationen *blott* var en kristendomsundervisning”, då nemligen katolska kyrkan för konfirmationen valde en sådan ålder, som i sjelfva verket uteslöt *all* sådan. Då ingen rättelse, intet medgifvande stode att vinna, utan bannlysningsshatet var det enda svaret på alla invändningar²⁾, kunde han intet annat göra, än säga, att den romerska konfirmationen var icke blott en tom ceremoni, utan dertill behäftad med många fäfånga, vidskepliga och gudlösa fördomar, utan gudomlig befallning och löfte, och han underlåter ej heller att anmärka och skarpt gissla det oriktiga anspråket att biskopen ensam skall kunna förrätta konfirmationen.

Sedan nu åtminstone några punkter af Chemnitz kritik meddelats, återstår att äfven framställa hans åsigt om

¹⁾ Examen Conc. Trid., s. 291.

²⁾ ”Sed ad hæc omnia soli anathematis strepitu respondent.” Examen Conc. Trid., s. 298.

hurudan en rätt konfirmation borde vara. Det torde vara så mycket lämpligare att härmed bilda öfvergången till en historik om konfirmationens införande, som CHEMNITZ åsigt för de följande sträfvandena i denna riktning blef af stor och afgörande betydelse.

Chemnitz erinrar om de evangeliskes yrkande rörande konfirmationens sanna väsende och instämmer deruti. Han sammanfattar det uti några hufvudpunkter. Främst af allt sättes ungdomens kristliga undervisning. Så snart nödig kunskap i de enklaste grunderna hunnit inhemtas, borde barnen framställas för församlingen. Biskopen borde till dem ställa en erinran om dopet, dess ändamål, herrliga gåfvor och dyra förbindelser. De borde sedan aflägga sin trosbekännelse, pröfvas i sin kristendoms kunskap och be-tyga sig vara främmande för alla irrläror. Skulle så följa allvarliga förmaningar att hålla döpelseförbundet och framhärda i tron, hvarefter församlingen skulle bedja Herren med sin ande helga och styrka dem. Att med handpåläggning beledsaga bönen ansågs både kristligt och lämp-
ligt¹⁾. En sådan konfirmationssed skulle efter Chemnitz's

1) "Primo puer brevi et simplici commonefactione admoneretur de suo baptismo, quo scilicet sit baptizatus, quomodo, qvare et in quid sit baptizatus, quid in illo baptismo tota trinitas ipsi contulerit et ob-signarit, foedus scil. pacis, et pactum gratiæ; quomodo ibi facta sit abrenuntiatio Satanae, professio fidei, et promissio obedientiae. — — Secundo, puer ipse coram ecclesia ederet propriam et publicam professionem huius doctrinae et fidei. Tertio interrogaretur de praecipuis Christianae religionis capitibus, ad singula responderet; aut si quid minus intelligeret, rectius erudiretur. Quarto, admoneretur, et hac professione ostenderet se dissentire ab omnibus ethnicis haereticis, fanaticis et profanis opinionibus. Quinto, adderetur gravis et seria exhortatio ex verbo Dei, ut in pacto baptismi, et in illa doctrina et fide perseveraret et proficiendo subinde confirmaretur. Sexto, fieret publica praecatio pro illis pueris, ut Deus spiritu suo sancto illos in hac professione gubernare, conservare et confirmare dignaretur." Chemnitz. Examen Conc. Trid. s. 297.

åsigt medföra mycken nytta och uppbyggelse såväl för ungdomen som för församlingen, och öfverensstämmde både med skriften och kyrkans äldsta bruk ¹⁾).

Med angifvandet af reformatörernes åsigt i fråga om konfirmationen äro ock de första dragen af dess införande hos de evangeliske tecknade. Förkastande af det katholskt sakramenterliga, men bibehållande eller uppmuntrande af det kristeligt goda och uppbyggliga, som handlingen, i öfverensstämmelse med katekumenatets ursprungliga idé, innebar, således framför allt varmt yrkande på ungdomens undervisning, är i korthet den regel reformationens vänner i fråga om denna sed följde. Der, hvarest lutheranismen framträdde strängast, och fruktan för allt katholskt var allra starkast, uteblef eller dröjde införandet af konfirmationen. En medverkande orsak härtill var ock den fruktan många hyste, att en alltför stor vikt lätt skulle komma att läggas vid denna särskilda akt, och man derigenom äfventyra, att sjelfva kristendomsundervisningen, som borde fortgå äfven vid mognare år, skulle komma att ringaktas. Deremot fästes å andra orter öfvervägande afseende vid det gagn konfirmationen kunde medföra, hvarföre man der skyndade att införa densamma.

Det var, såsom nämndes, framför allt kristendomsundervisningen, hvilken ansågs såsom konfirmationens hufvudsak. Att den ungdom, hvilken första gången ville gå till Herrans Nattvard, skulle flitigt undervisas och förhöras i katekesen; att folket skulle läras fatta, att denna undervisning och ådagaläggandet af den derigenom vunna kunskapen just är den rätta konfirmationen, anbefalles, ehuru i olika ordalag och mer eller mindre vidlöftigt, i de särskilda kyrkliga föreskrifterna för olika orter. Men hyad

¹⁾ "esset consentaneus et scripturæ et puriori antiquitati". CHEMNITZ: a. st.

beträffar de särskilda förmaningarne till ungdomen att troget erinra sig döpelsens nåd, löften och fordringar, att hålla fast vid bekännelsen o. s. v. synes man hafva ansett dessa följa af sig sjelfva och ej behöfva såsom hufvudsak framhållas ¹⁾. De särskilda kyrkoordningarnes föreskrifter anbefalla alltså icke så mycket konfirmationen, men desto mera religionsundervisningen såsom beredelse till den första bikten och nattvardsgången. Men när det kristendomsförhör, som föregick dessa, började blifva offentligt och ske med särskild högtidlighet, så är härmed vägen banad för en kyrklig invignings- eller konfirmationsakt ²⁾.

Sedan konfirmationen omkring 1540-talet på enstaka orter införts, motverkades, såsom redan blifvit anmärkt, dess vidare utbredande genom det misstroende Augsburger Interim uppväckte. Emellertid infördes den och föreskrefs i kyrkoordningen i Pommern, Cassel, Brandenburg, Österrike m. fl. orter. Under trettioåriga krigets stormiga tider kunde någon större uppmärksamhet icke egnas åt en angelägenhet af denna art, och konfirmationens införande afstannade, ja den råkade äfven flerstädes, hvarest den redan införts, åter ur bruk. Efter denna period fann den snart ett villigare mottagande och blef mot slutet af 17:de århundradet allt allmännare införd. Det var isynnerhet en man, som härtill kraftigt bidrog, nemligen den för sitt varma nit och sitt trogna arbete för kristelig kunskap och kristeligt lif väl bekante PHILIPP JACOB SPENER. Åt hans åsigt och verksamhet i frågan må med skäl några ord särskildt egnas, då han är en af hufvudpersonerne i konfirmationens historia.

Spener bestrider ³⁾ hvarje gemenskap mellan den påfviska firmelsen och konfirmationen i luthersk mening, och åberopar såsom bevis härför, hurusom Chemnitz, då han

¹⁾ BACHMANN: Einführung d. C., s. 49.

²⁾ HÖFLING: Das Sakrament der-Taufe II, s. 354.

³⁾ Se SPENER: Theologische Bedenken. Halle 1702. Th. IV, s. 255 o. följ.

granskar och vederlägger de påfviskes villoläror äfven i denna del, likväl gillar en rätt konfirmation. Ingen utomordentlig och underbar kraft kunde tillerkännas konfirmationen, och dess antagande eller förkastande borde stå församlingarne fritt. Men önskvärdt fann Spener dess införande dels för konfirmandens skull, som dervid finge själf afgifva den förut af andra å hans vägnar gjorda bekännelsen, kraftigt erinras om dopets löften och förpligtelser, röna ett starkt intryck ofta för hela lifvet ¹⁾ samt sålunda värdigt beredas till den första nattvardsgången, dels också för församlingens skull, som derigenom finge en mäktig påminnelse om sina egna dopsförbindelser. Spener genomgår derefter de delar, af hvilka en rätt konfirmation enligt Chemnitz består, och finner här tillfälle att vid hvarje af dessa ytterligare försvara riktigheten af sitt påstående. Hvad som vid konfirmationen sker i löftets afgifvande, i afsägandet af all villfarelse, genom förmaning, förböner o. s. v. är ju allt kristeligt och nyttigt, som äfven utan en sådan särskild akt ofta och gerna bör ske, och det kan då ej annat än medföra välsignelse, att det sker äfven vid ett sådant tillfälle. Icke heller kan Spener medgifva, att förnyandet af doplöftet vid konfirmationen skulle innebära något underskattande af dopets kraft och tillräcklighet, ty i sådant fall skulle ju sådant ega rum genom hvarje fattad och yttrad allvarligare föresats att hädanefter bättre hålla döpelseförbundet, något som t. ex. sker vid hvarje bikt och nattvardsgång ²⁾. Han tillstyrker alltså på

¹⁾ "Ist mir mehrmals begegnet, dass die Confirmandi so herzlich durch den actum bewogen werden dass ich versichere es ihnen lang im sinne gelegen seyn und viele Frucht geschaffet haben werde. — Der actus, wo er mit andacht verrichtet wird, thut einen starken einruck in die seelen etc. SPENER: Theol. Bed. IV, ss. 257 o. 268. Jfr. I: s. 636, III: 396.

²⁾ — — Kann doch denselbigen ersten verspruch die wiederholte bezeugung desselben nicht præjudiciren, als würde damit jener vor

det varmaste denna handling's allmännare införande och anser olyckligt, om den skulle, der den till församlingens fromma redan införts, åter afskaffas.

Emot Speners verksamhet för konfirmationen har blifvit anmärkt, att han lägger för stor vikt vid dess egenskap af väckelsemedel och förlägger dess väsende för mycket uti konfirmandens subjektiva uppfattning och egna handlande, hvarigenom för liten vikt fästes vid sjelfva undervisningen och det en gång för alla i dopet ingångna förbundets ständigt gällande kraft. I detta afseende hade deremot reformatorerne strängt vidhållit sistnämnde viktiga sanning och satt undervisningen högst samt erkänt konfirmationen egentligen såsom dennas slutpunkt och framträdande frukt. Spener anses därför af många hafva, oakadt sin varma nit, likväl föranledt de missriktningar i uppfattningen och handhafvandet af konfirmationen, hvaraf sedermera flerstädes exempel förekomma.

Nämnda anmärkning saknar visserligen icke grund. Medgifvas bör, att Spener lägger en stark vikt vid konfirmationens egenskap af väckelsemedel. Men å andra sidan får ej heller förgätas, att han likväl ingalunda uteglömmer eller ringa uppskattar vigten af en föregående noggrann och lefvande undervisning. Bevisen därför ligga i flere af hans antydda yttranden, i hans stora sträfvan den för kristendomskunskapens utbredande i församlingen och i de råd han i detta afseende gifver dess herdar och lärare.

Af Speners varma nit för kristendomsundervisningens och katekismiförhörens flitiga och allvarliga bedrifvande

ungnugsam gehalten, dass wir vielmehr ihn zu unserer erinnerung täglich, sonderlich aber so oft wir zum heiligen abendmahl gehen, zu wiederholen haben. SPENER: Theol. Bed. I, s. 257.

äro följande enkla ord, dem han yttrar i början af det särskilda kapitlet om dessa ämnen, ett sannt uttryck. "Freue mich von hertzen", säger han der, "wegen des bezeugenden christlichen eyffers zu einer fleissigen catechismus übung und kan aus erfahrung versichern, dass zu gründung eines rechtschaffenen Christenthums kein besserer grund gelegen werden kan" ¹⁾. Den grundliga behandling, han eignar frågan om religionsundervisningen, och de omsorgsfulla och utförliga anvisningar, han för de viktiga öfningarnes rätta anställande gifver, bevittna, huru angeläget han fann det vara, att Guds ord tidigt klart och rent lärdes och uppfattades; och detta nit om ordets lärande är ock ett skönt vittnesbörd om hans vörndnad för dess heliga kraft. Erkännandet af Speners varma och oskrymtade nit i detta afseende vinner ännu mera näring, då man läser hans särskilda framställning om den undervisning och vägledning, som borde föregå den första nattvardsgången. Hvilka misstag Spener må hafva begått i sin uppfattning af konfirmationen, och om han väl mycket betonar den själsstämning hos ungdomen, som derigenom skall åstadkommas, torde det dock icke med fog kunna påstås, att han *egentligen* tillskref sjelfva akten denna verkan. Den skulle nemligen vara frukten af Guds ords utsäde i själen under den föregående beredelsetiden. Emedan ingen menniska kan åstadkomma den lefvande tron, utan det blott är Gud, som genom ordet mäktar göra detta, låge en mycket stor vikt på rätta undervisningen i detta ord ²⁾. Det som reformatorerne

¹⁾ SPENER: Theol. Bedenken. I, s. 260.

²⁾ "Die innerliche und lebendige erkenntniss ist ein Werk Gottes und keines Menschen, als deren kräfte in andern seelen zu wircken nicht zu langen; indessen weil Gott nicht unmittelbahr wircket, sondern sein Wort zum Mittel, und zu dessen Vortrag menschen braucht, an der art und weise aber solches Vortrags ein nicht geringes gelegen ist: so kommt viel auff uns prediger an, wie wirs

ansett vara hufvudsak och till och med utgöra den egentliga konfirmationen, nemligen undervisningen, är således äfven för Spener i högsta måtto viktigt. Att han derjämte om sjelfva konfirmationshandlingen, såsom väckande och rörande det unga sinnet, hade nog stora föreställningar, lär väl ej böra förnekas, ehuru det ej torde vara fullt rättvist, att tillskrifva honom alla en följande tids missriktningar i denna fråga ¹⁾.

Det vissa är, att genom Speners bemödanden en ny och verksam ifver för konfirmationens införande börjar ånyo röja sig. Den återupptogs flerstädes, hvarest den råkat i glömska, och blef på många orter en i lag stadgad ordning. I Tyskland spreds den under senare delen af 17:de och början af 18:de århundradet och framdeles till allt flere länder ²⁾. Likaså finna vi den vid 18:de seklets ingång antagen i England ³⁾. Ungefär samtidigt blef den sed på flere ställen i Schweiz. Likaså i Danmark och Norge ⁴⁾. Mot slutet af 1700-talet är konfirma-

mit dem unterricht anstellen, damit den zweck erhalten werden möge" — — SPENER: Th. Bed., s. 260.

¹⁾ Så yttrar BACHMANN bland annat: "Ja wie ist, was der Reformationzeit so sehr die Hauptsache bei der Confirmation war, dass sie dieselbe ganz darein aufgehen liess, die Catechisatio, die Unterweisung in der Catechismuslehre, bei Spener. als eigentliche evangelische Idee des Confirmationsacts, so völlig beseitigt, dass er als den Nutzen dieser Handlung vorzugsweise die rührenden, erwecklichen, das Leben bessernden Eindrücke hervorhebt, die der Confirmatus von der Confirmation erndetet! Alle die Momente, die späterhin bis zu einer völligen Verkehrung der ursprünglichen Bedeutung der Confirmation sich ausgebildet haben, und durch deren einseitiges Hervorheben diese kirchliche Handlung noch jetzt in mehr als einer Beziehung krankt, wir finden sie bei Spener bereits vorhanden; nur bei ihm noch getragen und vor den späteren Auswüchsen bewahrt durch sein gläubiges Festhalten an dem kirchl. Bekenntniss und an der kirchl. Gemeinschaft. BACHMANN: Einführung der Conf., s. 144. Jfr. KLIEFOTH: Lit. Abh. I, s. 113 o. följ.

²⁾ BACHMANN: Einführung der Conf., s. 146 o. följ.

³⁾ BACHMANN: a. st.

⁴⁾ Genom Förordning d. 13 Jan. 1736, "endskjönt den paa enkelte Steder allerede tidligere var i Brug". KOLDERUP-ROSENVINGE: Grund-

tionen bestående bruk i Frankrikes protestantiska församlingar; i början af 1800-talet påbjudes dess nyttjande för de lutherska innebyggarna i Ryssland. På flere orter i Tyskland, hvarest den ej tidigare kommit bruk, fortgår införandet ännu de första tiotalen af detta århundrade, ss. i Dresden, Lübeck, Hamburg o. s. v. Såväl Reformerte som Lutherske antaga den. Likaså de genom unionen förenade kyrkorna i Preussen och andra tyska riken.

Det kan alltså sägas, att efter den väckelse konfirmationsfrågan genom Spener erhöi, dess införande småningom blef allmänt, och bruket stadigvarande. Tilläggas bör dock, att den nya kyrkliga seden mångenstädes möttes af starkt motstånd såväl hos församlingarne, som presterne. Landsbygdens innevånare voro i allmänhet villigare och benägnare för den offentliga, högtidliga konfirmationshandlingen, hvaremot städerna länge dröjde att antaga den, och i stället en *enskild* konfirmation der egde rum, ett förhållande, hvar till anledningen sannolikt till en del bör sökas i obenägenhet för saken hos de högste och högre samhällsklasserne, som icke ville tillåta sina barn att undervisas gemensamt med det ringare folkets. Äfven hos presterne fanns ofta en större benägenhet för den enskilda konfirmationen ²⁾. Om ock mindre goda bevekelsegrunder, såsom t. ex. fruktan för det större besväret o. d., må hafva bidragit härtill, kan det dock ej betvivlas, att orsaken äfven varit betänksamhet mot öfverskattandet af konfirmationens värde, fruktan att för mycken yttre prakt dervid skulle göra sig gällande o. s. v. Protestantismens motvilja mot allt, som på något sätt smakade af det katholska missbruket och ville höja

rids af den danske Kirkeret. Del I, s. 118. Jfr. MOTZFELDT: den Norske Kirkeret. Christiania 1844, s. 252.

¹⁾ BACHMANN: Einführung der Conf., s. 180.

²⁾ BACHMANN: " " " s. 183 etc.

konfirmationens anseende bredvid dopets, var väl i allmänhet hos presterne, som hos folket, det inre och mäktigaste skälet till det motstånd, som på flere orter försvårade eller försenade denna handlings införande. Ett starkt bevis för sanningen häraf ligger i den omständigheten, att just i de orter i norra Tyskland, hvilkas innevånare voro de renaste Lutheranerne, antagandet af den offentliga konfirmationen skedde senast.

Dennas utbredande stannade ingalunda vid de lutherska församlingarne. Äfven i de reformerta antogs den allt mera. Dock utgjorde den i de strängaste af dessa egentligen blott afläggande af en offentlig, den första nattvarden föregående trosbekännelse, men som på flere orter var föreskrifven och utgjorde villkor för kyrkliga och medborgerliga rättigheter. Deremot infördes i andra länder konfirmationen i temligen liknande form med den lutherska, och delade äfven dennas öden att under en tid komma ur bruk men sedan åter finna ett villigare mottagande. Äfven de strängare reformerta församlingarne antogo dock omsider en offentlig konfirmationsakt ¹⁾.

Huru konfirmationen infördes utom vårt fädernesland, har i korthet blifvit visadt. Inledningen till denna uppsats torde derföre lämpligen böra afslutas med en kort framställning af det sätt, hvarpå det sålunda införda kyrko bruket i allmänhet till betydelse och ändamål uppfattades,

¹⁾ "Dass die Reformirten zu einem solchen Acte später kamen, kann nicht auffallen, da es bei der abstracteren Verstandesrichtung der ref. Kirche ihr schwerer fallen musste, Ceremonien als symbolische Darstellung religiöser Ideen und Gefühle, und als Mittel diese zu wecken und zu stärken sich anzueignen; während gerade von dieser Seite der kirchliche Confirmationsact in der lutherischen Kirche besonders in der späteren Zeit, so grossen Anklang fand". BACH-MANN: Einführung der Conf., s. 190.

eller med andra ord af konfirmationens begrepp, sådant det hittills utvecklat sig.

Att konfirmationen icke har betydelsen af ett sakrament, är, såsom förut tillräckligt visats, en af den lutherska kyrkans grundsatser i afseende på ifrågavarande ämne. Men den är icke eller en i egentligaste mening kyrklig handling, såsom t. ex. fallet är med vigseln, prestvigningen o. a. Till en sådan hör neml. icke blott att människan å sin sida framträder såsom bedjande eller handlande, utan ock att kyrkan till svar derpå har någon likasom direkt Guds tillsägelse eller löfte att i och med denna handling gifva henne ¹⁾. Men hvad som gifves konfirmanden, det gifves icke i konfirmationen, utan dels redan i den förberedande undervisningen genom det Guds ord, som då på ett klart och lefvande sätt låter honom veta, hvad han i dopet undfått, dels i den heliga nattvarden, hvartill tillträdet nu lemnas. Undervisningen i Guds ord är det lärande (*διδασκειν*), som, då det icke kan föregå barndopet, i stället måste efterfölja detsamma för att enligt dopföreskriften åstadkomma lärjungaskapet (*μαθητεύειν*). Och utrönandet huruvida undervisningen medfört en tillfredsställande kunskap för delaktighet af altarets sakrament utgör just konfirmationens kärna. Denna undersökning (*exploratio*) bildar därför den första och viktigaste beståndsdelen af konfirmationen. Finnes nemligen icke en rätt kunskap, så kan icke eller någon rätt bekännelse af den tro, hvartill dopet invigde, ega rum. Och bekännelsen (*confessio*) är konfirmationens andra beståndsdelen. Löftet att framhärda i tro och lydriad innebäres redan i bekännelsen, hvarföre ock flere församlingars föreskrifter endast fordra afgifvandet af bekännelsen och anse löftet redan dermed gifvet. Konfirmationens väsende ligger således deri, att dopets nådelöften

¹⁾ Jfr KLIEFOTH: Die Confirmation, s. 23.

och heliga fordringar, genom undervisningen bragta till medvetande och klarhet, fritt och otvunget bekännas och uttalas, hvarföre också enligt seden på flere orter just samma frågor föreläggas konfirmanden, som i dopet framställdes till faddrarne. Hvad i dopet gifves menniskan, det gifves henne fullt och en gång för alla; äfven i det späda barnasinnets skedde ett inre andans dop, hvarmed barnet på samma gång verkligen upptogs till medlem af församlingen. Därföre, ehuru konfirmationen är en erinran om döpelseförbundet, är hon dock icke någon *förnyelse* ¹⁾ deraf, och ehuru hon med rätta förmanar de unga att blifva beståndande i sitt medlemskap i kyrkan, är det dock icke hon, som deri upptager dem; detta har, såsom sades, redan skett i dopet. Hvad konfirmationen gifver, eller rättare hvad kyrkan vid konfirmationen gifver, kan icke vara något annat än en hjertlig förbön, att den Helige Ande måtte blifva boende i konfirmandens hjerta, och således dopnådens och nattvardens välsignelser i rikt mått komma honom till godo. Förbönen (*precatio*) är således den beståndsdel af konfirmationen, som innefattar församlingens handlande dervid, d. v. s. hennes frambärande till kyrkans Herre af konfirmandens angelägenhet. Åtföljes denna bön af handpåläggning, såsom oftast skedde, så ligger deri icke något exhibitivt, utan endast ett betecknande deraf, att förbönen sker för konfirmanden, tillämpas på honom.

Har pröfningen utvisat, att tillräcklig insigt förefinnes, så lemnas på grund häraf tillträde till Altarets sakrament. Nattvardens begående står inför den ursprungliga lutherska uppfattningen af konfirmationen dermed i det närmaste

¹⁾ "Die einzig mögliche *Erneuerung* ist hier die stetige subjective Erneuerung des Menschen in Busse und Glaube, die aber in ein ganz anderes Gebiet als die Confirmation fällt, und nie an einen Act gebunden werden kann." KLIEFOTH Lit. Abhandl. die Confirmation s. 14.

sammanhang. Det införlifvande med Herren Jesus och hans församling, som redan i dopet försiggått, skall nu blifva en ännu innerligare lifsgemenskap; en högre grad af lifsutveckling är för handen, som vinner sin stadfästelse vid Herrans bord. Till dopet och lärdomen skall ock komma det andeliga lifvets kraftiga näring af Jesu lekamen och blod. Flere kyrkoordningar säga också uttryckligen, att konfirmationen först blifver en verklig stadfästelse genom den dermed förbundna nattvarden ¹⁾.

Den uppfattning af konfirmationen, hvilken nu blifvit framsteld, och hvilken lämpligast kan betecknas såsom kateketisk, emedan undervisningen inför henne är hufvudsaken, står dock ej ensam. KLIEFOTH uppvisar i sitt här ofta begagnade arbete om konfirmationen, trenne andra riktningar, som äfven böra omnämnas. En sådan är den sacramentala, hvilken tillägger handpåläggningen exhibitiv betydelse, och således bland konfirmationens trenne delar isynnerhet betonar förbönen. Utmärkande för denna riktning är föreställningen om barndopets otillräcklighet, till afhjelpande hvarutaf den också just tillägger konfirmationen en sacramental egenskap. En tredje riktning är den kyrkodisciplinariska inför hvilken bekännelsen och i synnerhet löftet framstår såsom det vigtigaste. Likasom denna riktning sökte ordna kyrkostyrelsen efter mönstret af den äldre kyrkans ordning, inlade den i löftet ett synnerligt afseende på lydnad för kyrkan, i hvilken man först genom konfirmationen egentligen blifver sann medlem, då deremot dopet ensamt blott korar oss till den stora församlingen af kallade.

¹⁾ "Admissionen till nattvardsdelaktighet eller ännu närmare sjelfva denna delaktighet utgör det egentligen confirmerande och följaktligen också det mål, till hvilket all confirmandberedelse, äfven den som på själavårdens väg kan ega rum, ytterst hänför sig." OLBERS Confirmandsjälavården. Lund 1862, s. 6.

Dessa riktningar, för hvilka samtliga de trenne momenten *pröfning*, *bekännelse* och *förbön* fortfarande äro gemensamma, uppkommo och utbildade sig redan under loppet af 1500-talet. Efter konfirmationens återupplifvande mot slutet af 1600-talet är den Spenerska riktningen den, som främst förtjenar uppmärksamhet. SPENERS åsigt i frågan är i sina hufvuddrag här ofvan framställd. Genomträngde af välgrundadt bekymmer deröfver, att allt för litet skedde för att genom undervisning och öm omsorg utveckla dopnåden i barnens själ, sökte Spener och hans efterföljare ersätta denna brist icke blott genom en trogen undervisning, men äfven särskildt genom dennas öfvervägande riktning deruppå, att röra och beveka barnahjertat, i hvilket afseende de också, såsom redan anmärkts, lade en stor vikt på sjelfva konfirmationsakten. Emot den missuppfattning af dopet, att människans omvändelse dermed var färdig och afgjord, hvarigenom ordets efterföljande arbete skulle blifva likasom öfverflödigt, trädde en annan öfverdrift, då man ville ansé allt bero på den efter dopet kommande undervisningen i ordet, hvarigenom dopet förnekades sin egenskap att pånyttföda och grundlägga nådens verk i själen. Omvändelsen, i stället för att utgå ur och grundas på dopnåden, utvecklad och närd under lifvet, skulle ske likasom plötsligt genom ordets gripande af hjertat, som också för människan sjelf skulle blifva ögonblickligen förnimbart. Den förändrade karakter, som sålunda gifves åt den kateketiska undervisningen ¹⁾, gäller naturligtvis äfven konfirmationen. Det är icke mera bekännelsen, utan löftet som blifver hufvudsaken, och i öfverensstämmelse dermed blifver konfirmationen icke blott en bevekande erinran om dopsförbundet, utan i sjelfva verket ett förnyande deraf. Liksom undervisningens mål icke egent-

¹⁾ Jfr KLIEFOTH Lit. Abh. Die Conf. s. 114.

ligen så mycket var kunskapen i ordet, som icke mera själens rörelse och bevekande samt omvändelse, så blef pröfningen väsendtligen en inre pröfning af själstillståndet, ej af den inhemtade kunskapen. Bekännelsen var i ritualer med denna riktning i flere afseenden särdeles väl anordnad, men förlo-
rade mycket af sin egentliga betydelse, då man af välment nit trodde sig ej böra lägga kyrkans bekännelseord på barnets läppar, utan ville att det skulle tala med egna ord. Och det dröjde ej, förr än bekännelsen nästan helt och hållet öfvergick i löftet. Löftet är för denna riktning hufvudsaken. Den ser i dopet främst ett förbund mellan Gud och människan; då hvad å människans sida skall ske endast kan ske ofullständigt i barndopet, är det desto väsentligare att barnet, hunnet till utveckling och eftertanka, själf förnyar förbundet, och detta sker hufvudsakligast genom *löftet* i konfirmationen. Exempel förekomma af sådana konfirmationsföreskrifter, der barnen till och med tvenne gånger afgifva löftet. Det bör anmärkas, att det underskattande af dopet, som ett bad till ny födelse genom den helige Ande, hvilket följdriktigt inträffar, när man i dopet uteslutande ser ett förbund, icke kan förebrås Spener själf, men väl flere bland hans efterföljare.

Hvad som nu i korthet blifvit framställt torde vara tillräckligt för att visa, att den Spenerska åsigten, oaktadt den djupa och varma kristlighet, som därför ligger till grund, och ehuru den i afseende på förbönen icke skiljer sig ifrån den kateketiska uppfattningen samt derjemte är fri från någon sakramental karakter, likväl gifver åt 18:de århundradets konfirmation en icke obetydligt förändrad prägel. Hvad som deruti isynnerhet stridde mot det äldre åskådningssättet, var talet om förnyande af dö-
pelseförbundet, i hvilket många sågo ett förringande af dö-
pelsens eget för alltid och fullt gällande kraft. Häruti bör

väl orsaken sökas dertill, att konfirmationen, så begärligt den än efter Speners bemödanden i allmänhet omfattades, likväl äfven flerstädes mötte starkt motstånd ²⁾).

Konfirmationsfrågans senaste period är rationalismens tid. Det starka inflytande denna i allmänhet utöfvade kunde icke undgå att äfven inverka på en fråga, som dertill desto mera egnade sig, då den genom att endast vara en kyrklig inrättning och ej ega ordets instiftelsehelgd ännu mera skulle bero af och blifva föremål för olika åsigtter och tydningar. Var för den oakadt sina misstag likväl varmt kristliga Spenerska åsigten konfirmationen ett förnyande af döpelseförbundet, så ser deremot rationalismen i densamma icke ett förnyande, utan sjelfva afslutandet af förbundet, och i dopet icke den gäfvomeddelande och pånyttfödande grundläggningen af lifvet i Kristo, utan endast en invigning dertill. Undervisningens mål blifver icke mera den kristna lärans höga sanningar, utan sedlighetsläror, ja stundom meddelandet af allmänt nyttiga kunskaper. I sammanhang dermed bortföll förhöret, eller blef det något helt annat, än hvad det förut varit. Bekännelsen gick liksom vid pietismen öfver i löftet, men detta fick ett förändradt innehåll, då man lofvade eller till och med svor att föra en kristlig och rättskaffens vandel o. s. v. Och ett sålunda affattadt löfte framhålles såsom en fast, orubblig grund för konfirmandens sällhet och lugn. En förgången tids fasta tro på Guds ord och dess kraft på menniskohjertat hade uti konfirmationen, såsom undervisning och pröfning i kristlig kunskap, lagt ett rikt innehåll. Rationalismen blottar konfirmationen på detta innehåll, endast en tom, ihålig ceremoni återstår, och åtgärder för den yttre högtidlighetens förhöjande kunna ej ersätta hvad som förlorats. På många ännu gällande konfirmationsordningar

¹⁾ Senare äfven från pietismen sjelf. Jfr KLIEFOTH Die Conf. s. 131.

har rationalismen tryckt sin prägel. Dock har också mångenstädes en återgång i varmt kristlig riktning egt rum.

Att olika och ganska skilda uppfattningar af konfirmationen varit rådande, såsom fallet så ofta är med församlings-inrättningar, synnerligen då deras tillvaro icke grundas på en uttrycklig befattning af kyrkans Herre, må ej anses förringa dess värde. En viss öfverensstämmelse eger dock i allmänhet rum, då de 3:ne momenten *förhör, bekännelse* (med *löfte*) och *bön* äro för de skilda betraktelsesätten gemensamma. Äfven bör anmärkas, att stridigheterne och skiftningarne stundom äro mera omedvetna, än de grunda sig på någon klar dogmatisk bestämdhet¹⁾. Riktningen åt ett särskildt håll är således ofta mera skenbar än verklig. Så är sannolikt ännu mångenstädes, der konfirmationen redan länge varit vanlig, dess betydelse ur kyrklig och vetenskaplig synpunkt icke fullt klar. Detta oaktadt lider det dock icke något tvifvel, att genom Herrans nåd mycken välsignelse blifvit och fortfarande blifver människorna till del äfven genom denna kyrkliga handling, såsom konfirmationen, om ock ej i strängaste mening²⁾, väl torde kunna kallas. Dess fortfarande bör således med allt skäl önskas³⁾. Att ungdomen sorgfälligt och väl undervisas i kristendomens hufvudläror, så att dessa alltmera upplysa förståndet och värma hjertat; att sålunda nya födelsens nåd, hvilken Herren i dopet nedlagt i barnahjertat, också måtte med det sig utvecklande sjäslifvet alltmera klarna och utbildas, så att der må uppkomma syndaskuldens erkännande, längtan efter frälsningen och

¹⁾ Jfr KLIEFOTH: Die Conf. sid. 126.

²⁾ Jfr sid. 34.

³⁾ "Det skulle för kyrkan innebära ett historiskt återfall, som endast under förutsättningen af en stor otrohet kunde ega rum, om den utan nödtvång lät sin konfirmandordning och sin konfirmation förfalla och afskaffas." OLBERS: Confirmandsjälavården sid. 4.

verkligt subjektivt tillegnande deraf; att barnskapets allt genomträngande och beherrskande kraft måtte böja viljan under Kristi lydnad samt alstra andens frukter i lefvernet; detta allt är konfirmationens förnämsta och hufvudsakligaste syftemål, hvilket, äfven då ingen särskild konfirmationsakt eger rum, likväl alltid är lika väsendtligt och har till borgen för sin framgång Herrens eget löfte, att hans ord icke skall återkomma fäfängt ¹⁾. Undervisning måste nemligen finnas till följe af den omsorg om de yngres tillväxt i Guds nåd och vår Herres Jesu Kristi kunskap, som åligger Kristi församling, och som särskildt gör det för henne till en dyr pligt att tillse, det hennes unga medlemmar måtte komma till ett värdigt och saligt åtnjutande af den heliga nattvarden, hvilken Herren bjudit alla de sina att till hans åminnelse fira, för att erhålla den rikaste bekräftelse eller stadfästelse på sin förtröstan om hans nåd och syndernas förlåtelse. Nu har församlingen i den handling, hvarom här talas, ett lämpligt tillfälle att utröna, huruvida den nämnda insigten vunnits, och en *pröfning* är derföre alltid af nöden. Men den tro, hvars grunder konfirmanderne lärt känna, böra de också högt inför församlingen *bekänna*, och församlingen bör härtill säga ja och amen under innerlig *bön* till Gud att de måtte blifva värdiga gäster vid hans bord, sanna medlemmar af hans församling och trogne Jesu efterföljare. Och likasom, med allt erkännande af det inflytelserika uti en lärares personlighet och hjertliga, varma framställning vid undervisningen, man likväl ej får glömma, att det dock är Guds ord, och icke menniskan, som uppbygger; likaså är vid sjelfva konfirmationsakten af vikt, att icke för mycket betona konfirmandens föresatser och pligter eller hans löfte om ståndaktighet o. s. v., hvarigenom han lätt förtynges och af-

¹⁾ Es. 55: 11.

skräckes, utan fast mera hänvisa honom på Herrans redan i dopet gifna löfte om syndaförlåtelse och segerkraft öfver synd, djefvul och verld ¹⁾. Härmed sammanhänger, att förhållandet till dopet rätt framställles, d. v. s. att konfirmationen gifver en kraftig erinran om dopsförbundet, men ingalunda säger sig vilja *förnya* detsamma. Äfven om sin egen egenskap af själfmyndig församlingsmedlem må konfirmanden erinras, men icke så, som skulle upptagandet i kyrkan ske nu genom denna handling och af presten, då det skett långt förut i dopet af Gud. Ty, ehuru man eger rätt att hoppas, att konfirmationen, äfven der en eller annan missuppfattning rörande densamma eger rum, likväl ingalunda är utan gagn och välsignelse, är det dock af vikt, att oriktiga föreställningar med saktmodig anda bestridas och öfvervinnas, och handlingens begrepp och sanna väsende klart framstår synnerligen för dem, hvilka det viktiga kallet åligger att handhafva konfirmandernes undervisning. Ett bevis deruppå, att åtskilligt härutinnan återstår att önska, ligger äfven i det olika sätt, hvaruppå olika författare i den evangelisk-lutherska kyrkan och ännu i vår tid yttra sig om detta ämne. Konfirmationens egenkap af historiskt uppkommen, icke gudomligt stiftad, än mindre sakramental, kyrklig handling; pröfningen, bekännelsen och förbönen såsom dess beståndsdelar; dopet såsom dess utgångspunkt och den första nattvardsgången såsom dess relativa mål, torde visserligen kunna anses vara en sammanfattning af de allmänast rådande åsigterne. Men skiftningarne äro stundom icke obetydliga såväl i fråga om konfirmationens behöflighet, som vid bestämmandet af dess begrepp. Några af dessa må här anföras: HÖFLING förklarar i slutet af sitt högst förtjenstfulla arbete: "Das Sakrament der Taufe" konfirmationen såsom särskild kyrk-

¹⁾ Jfr HEIM: Dop och Confirmation. Öfvers. Carlshamn 1869.

lig akt kunna umbäras. Skall den bibehållas, så måste, för att betaga den allt öfverdrifvet värde såsom ensamstående, seden af bön och handpåläggning införlifvas äfven med andra högtidliga tillfällen, t. ex. vid inträdet i skolan o. s. v. Men för församlingens sjelfstyrelses och bestånds skull anser Höfling derjemte utom konfirmationen en annan särskild invignings- och upptagningsakt böra ega rum, hvarigenom man förklarar sig tillhöra en viss bestämd be- kännelse och kommer i full kyrklig medborgarrätt. Den i äldre kyrkan öfliga skilnaden mellan catechumener och trogna skulle härigenom på sätt och vis återställas. KLIEFOTH i sin ofta återopade skrift om konfirmationen finner ej eller denna i och för sig outhärlig, men dess gifna till- varo fordrar att den bibehålles. Han ogillar Höflings för- slag och alla andra uppfattningar, än den kateketiska, den enda, som kan sammanstå å ena sidan med lutherska kyr- kans sakramentslära, å den andra med dess kyrkoförfatt- ning. HUTTERUS uppställer definitionen på konfirmationen sålunda: "Barndopet fulländas genom konfirmationen, så- som den utvecklade trons beseglande och välsignande" ¹⁾, en bestämning som, gillad af HASE, med skäl måste väcka och äfven väckt mycket ogillande (se t. ex. SCHMID ²⁾). MARTENSEN ³⁾ yttrar bland annat: Till barndopet ansluter sig den kyrkliga konfirmations-handlingen såsom dopets bekräftelse. — — Vore konfirmationens verkställande i den evangeliska kyrkan fullkomligt svarande mot dess begrepp, så skulle den vara uttrycket därför, att det personliga tros- lifvet nu begynner att träda i verksamhet. — — Såsom denna handling å kyrkans sida är invigning till det per-

¹⁾ *Hutterus Redivivus* eller den evang. luth. kyrkans Dogmatik. Hel- singfors 1841. B. II, s. 165.

²⁾ *Dogmatik*. Öfvers. Örebro 1863, s. 350.

³⁾ *Den Kristeliga Dogmatiken*. Öfvers. Mariestad 1849, s. 449.

sonliga troslivet och upptagande i de myndiges rättigheter, så skola de unga nu sjelfve aflägga den goda bekännelsen, sjelfva bekänna sig som medlemmar af den genom Apostlarne stiftade kyrkan. Konfirmationsundervisningens uppgift är att arbeta derhän, att konfirmationen i sanning kan få en väckande betydelse, kan tjena till att väcka icke blott heliga förpligtelser och föresatser i de unga, utan framför allt den heliga glädjen öfver dopets nådegåfvor, öfver nådelöftets rikedom, som är dem tillegnad under det nya förbundet." PALMER ¹⁾, följande den äldre kyrkans och Speners anvisning, säger konfirmationen utgöras af 1) en åminnelse af döpelseförbundet, 2) en bekännelse af kristelig lära och sinnesförfattning, hvilken tillika bidrager att i församlingen städse underhålla densamma, och det i bestämd kyrklig form till skilnad från alla irrläror; 3) ett barnens framställande inför församlingen, åt hvilken förböner de öfverantvardas." Samme författare yttrar på ett annat ställe ²⁾: I denna akt, som skall beteckna nya födelsens mognad och fulländning, blifva den allt godt allena skapande nåden och människans fria, men just genom nåden frivordna bekännelse till henne ett, hvaraf på en gång uppstår tacksägelse och uppmuntran." I den nyss utkomna 2:dra upplagan af GRANFELDTS Kristliga Dogmatik ³⁾ heter det: "Dopet är såsom barndop den objektiva pånyttfödelsens sakrament, hvilken erfordrar till sin subjektiva fyllnad konfirmationen, såsom det uppväxta barnets fria sjelfbeträffelse af det ingångna förbundet med Gud, i hvilken sjelfbeträffelse, sann och ohyeklad, ligger borgen för nyfödelsens personliga afslutande." Sjelfva namnet konfirmation befinnes derjemte af flere mindre tjenligt, och otvif-

¹⁾ Kateketik. Öfvers. Lund 1848, sid. 668.

²⁾ Homiletik. Öfvers. Stockholm 1857, s. 301.

³⁾ Helsingfors 1870, s. 571.

velaktigt vore det ur flere skäl att önska, det ett annat blefve nyttjadt, som mera troget motsvarade hvad som i sjelfva verket med denna handling afses ¹⁾).

För de olika liturgiska bestämmelserna för konfirmationen skulle det blifva för vidlyftigt att här redogöra, och några korta antydningar skulle åter vara alltför litet upplysande. Det har derföre synts tjenligare att efteråt bifoga några få agendor för konfirmationen af mera framstående beskaffenhet och från olika tider. Under hänvisning för öfrigt till de rikhaltiga källor, som hos Höfling, Backman och Kliefoth i detta afseende äro att tillgå, må den inledande öfversigten af konfirmationens införande utom Sverige nu slutas och öfvergången till det egentliga ämnet ske med instämmande i Bachmanns ord ²⁾: "Öfver denna heliga handlings höga värde och rika välsignelse såväl för de unge kristne som för kyrkan i allmänhet, när den till anda och form förvaltas enligt sin rätta betydelse, bör icke något tvifvel kunna hysas."

Hvad som blifvit sagdt rörande den med Lutherska konfirmationen alldeles olikartade firmelsen under katholska tiden gäller naturligtvis äfven för vårt fädernesland. Förrättningen kallades här färma eller förma ³⁾, med härledning af det latinska confirmare l. firmare. Den skedde af Biskopen vid hans visitationsresor och förrättades på förut omnämndt, i katholska kyrkan vanligt sätt ⁴⁾. Att detta bruk likasom

¹⁾ En djup och skön tanke ligger till grund för den tyska benämningen "Einsegnung", men icke eller denna benämning synes vara fullt lämplig.

²⁾ Einführ. der Conf. s. 2.

³⁾ Äfven "Biskupan", emedan den blott kunde förrättas af Biskopen. SKARSTEDT Handbok i Sv. Kyrkoh. Sthlm 1866. s. 28.

⁴⁾ Se DIJKMAN: Antiquitates ecclesiasticæ eller Gamla Svenska kyrkohandlingar. Sthlm 1703, s. 238. Såsom exempel härpå anføres,

de öfrige katholska sedvänjorna här var gällande, är icke tvifvel underkastadt ¹⁾. Försöket att i något Svenskt manuale eller annan dylik handling återfinna någon utförligare föreskrift, som för denna förrättning här varit gällande, har icke lyckats. En icke oviktig upplysning lemna dock Westgötalagen ²⁾. I en och annan skrift från äldre tider talas om detta ämne mera i förbigående lika-

huruom Johannes Magnus, efter han sjelf icke till biskopsembetet vigd var, förde en gråmunk med sig, som enligt påflig fullmakt förrättade det biskopsembetet tillhörde och bland annat "förmde barn".

¹⁾ REUTERDAHL: Sv. Kyrkans hist. II: s. 546. Att konfirmationen var allmän regel och underlåtagandet ansågs straffvärdt, synes af den föreställning Upsala Domkapitel år 1466 gjorde Jöns Bengtson, hvaruti bland annat erinrades huru han för verldsliga bestyr försummat sitt egentliga embete, sällan förrättat visitationsresor äfven i de närmaste orterne, endast flyktigt besökt Medelpad, Ångermanland och Jämtland, och aldrig varit i Norrbotten, i följd hvaraf ock fermelsen, som det tillkom biskopen att förrätta, i dessa landsorter för en stor mängd menniskor alldeles uteblifvit. STYFFE: Bidrag till Skand. Hist. s. 180.

²⁾ Följande föreskrifter meddelas i nämnda lag. De kursiverade orden förmodas af SCHLYTER vara de rätta, då deremot de med [] omslutne tyckas oriktiga och vanställda.

"Nota de sacramento confirmacionis quod sit vnum de maiori-bus racione ministrantis quoniam non de minori episcopo et in hoc sacramento confertur gracia spiritus sancti sicut in baptismo digne recipienti et confirmandi debent esse sine mortali peccato et ieiuunj. — Item nullus potest confirmari nisi semel tantum. — Item qui voluerit sibi mutari nomen in confirmatione potest et non aliter. — Item vir tenebit virum et mulier mulierem et tenebit ad dexteram manum flectendo genua coram episcopo exprimendo nomen [confirmacionis et sic est praesens qui] confirmandi et cetera Qui prius tenuit potest in confirmatione tenere Sed non potest pater filium nec mater filiam nec vitricus priuignum nec nouerca filiastram nec potest aliquis tenere virum filie sue nec aliqua filij suae uxorem Post vnccionem finitam ab episcopo fiat decens et munda ligatura super eam per manus sacerdotum et post noctes III fiat crismatis ablucio non per manus laycorum sed sacerdotum et nullus tenebit alium in confirmatione nisi prius fuerit confirmatus." Samling af Sveriges gamle Lagar, utg. af COLLIN & SCHLYTER. I. Westgöta-Lagen: Bihaget IV. 21: 112—115.

som om en gifven sak ¹⁾). Men med reformationens början blef äfven hos oss tron på fermelsens kraft och betydelse skakad. OLAUS PETRI uppträder med bestämdhet och skärpa mot densamma i sin skrift "om Sacramenten". Den Svenske reformatorn var som bekant i sakramentsläran fullt så strängt renlärig som Luther sjelf, om ej snarare mera. "Färmelsen är", säger han, "af de Papister satt för ett Sakramente, dock utan all skrift, förty det kan icke bevisas, att det är insatt af Gudi till något nådatecken." O. Petri genomgår derefter den historiska uppkomsten af denna handling och bevisar att det återopade stället ur Ap. 8: icke utgör någon grund för konfirmationen. "Men att färmelsen" fortsätter han "skall allenast gifvas af biskopen för penningar skull och icke utaf hvars och ens soknaprest och utan penningar och icke utan med oljasmörjelse, then biskopen vigt hafver på skära Thorsdag, och att den smörjelsen skall hafva någon besynnerlig andelig krafft medh sig, och att icke uppenbarligen förkunnas hvad dermed menas, såsom här till dags bruket är, det kan icke annat vara än en klar mennisko dicht, den uppå ingen scrifft grundat är, och then som folket förförer i vantro som sig förlåta der uppå, menandes derutinnan stå vår salighet, den dock allenast står i trona till vår Herra Jesum Christum." — — —

Likasom Olai Petri ofvannämnda skrift i allmänhet utföfvade stort inflytande och bidrog till den påfviska vid-

³⁾ Så t. ex. nämnes i Statuta synod. Ups. (1291) "Chrismalia munde habeantur". I ett bref af Ärkeb. Nicolaus lemnas bland annat föreskrifter att iakttagas vid crismans tillredning. v. TROIL: Skrifter och handlingar till upplysning i Svenska kyrko- och reformationshistorien. D. II, sidd. 322, 327. I Ärkeb. Birgers Statutum Provinciale af 1369 läses bland annat: "idem potest esse compater in confirmatione, qvi fuerat in baptismo, juxta consuetudinem hactenus observatam præsertim nunc propter paucitatem hominum." v. TROIL. Del. III, s. 283. I Statuta synodalia af 1472 anbefalles, att chrisman skall noga och omsorgsfullt förvaras. l. c. s. 290.

skepelsens undanrödjande i vårt fädernesland ¹⁾, så kan ock sägas, att hans yttrande om färmelsen varit för den Romerska konfirmationens öde i Sverige afgörande. Också förekommer ibland besluten vid kyrkomötet i Örebro 1529 äfven det, att: "Olning eller krismosmörjelse gifves ej annan magt, utan det skall vara ett utvertes tecken till den invertes smörjelsen, som sker genom den Heliga Anda" ²⁾. Att i den af Olaus Petri år 1529 utgifna handboken färmelsen icke skulle förekomma, oaktadt för öfrigt af försigtighet flere eftergifter i det mindre väsendtliga der gjorts, är klart efter hvad ofvan anförts ³⁾. Icke heller i de snart efter hvarandra följande olika upplagorna af handboken upptages något stadgande, som i luthersk anda skulle ersätta färmelsen. Kyrkoordningen af 1571 har ingen bestämmelse i denna väg. Deremot finner man i den s. k. "*Nova Ordinantia*", hvilken K. Johan III år 1575 genom presternas svaghet och eftergift lyckades genomdrifva, äfven ett kapitel om konfirmationen ⁴⁾. Då denna kyrkoordning, ehuru den icke blef långvarig, likväl under tjugu år af Lutherska tidehvarfvet var gällande lag, är det ifrågavarande kapitlet af tillräcklig vikt för att här böra anföras. Det lyder sålunda:

"THEN FJERDE ARTICLEN

"*Om Vngdomens pröffuan och välsignelse, som plägade
kallas confirmatio.*

"Endoch wij finne vthi thenne Cæremonia, som kallas
"confirmatio, haffua waridt stoor misbruk, så är doch han-

¹⁾ Den var "af O. Petri många under året utgifna den mest omfattande och i läroförbättringen djupast ingripande." ANJOU: Sv. Kyrkoreformationens hist. Afd. 2, s. 60.

²⁾ ANJOU: Svenska Kyrkoreformationens Historia. Afdeln. 2, s. 73.

³⁾ Föreskrifterna i denna handbok hade när den utkom, redan en tid följts i Stockholm. ANJOU: K. H. 2: 86.

⁴⁾ Biskoparnes bevillning till 1575 års ordinantia, daterad d. 10 Sept 1583, finnes aftryckt i BEXELL: Bidrag till Sv. Kyrkans och Riksdagarnes historia 1. s. 13.

"delen i sigh sielff godh, och ingalunda för misbruket skull
 "bortleggiandes, ty hon tienar till gudacktigheetennes för-
 "fordringh både hoss gambla och vnga. Therföre skall man
 "och här effter låtha vngdomen framkomma till att för-
 "höras och pröffuas om han sina troos artielar rätt fattat
 "hafuer, Cathechismi puncktar och stycker rätt läsa och
 "förstå kan, ther aff man merkia kan, huadh flijt Föräl-
 "dranar och Kyrkioheerden, så ock gudfader och gudmodher,
 "som för barnett i dopett loffuadt hadhe ther på göra, att
 "vngdomen well vnderuist bliffuer. Och när man thå ther
 "vthi förnume fheel ock bräck wara, måtthe thå bådhe
 "Kyrkioherden, Föräldranar, gudhfader och gudhmoder
 "bliffua straffadhe och alffuarliga förmanthe, att the läggia
 "bötther vppå, att barnen måtte bliffua bätther vnderuiste
 "i theras Troo, och huru the sigh i sitt leffuerne hålla skola.
 "Och må sådana pröffuan åhrliga skie aff Biskopen, så
 "offta han visiterar widh huar Kyrkio, eller han wtskieke
 "ther till sin official eller Prouest, eller andra förståndiga
 "och gudfruchtiga män, när Biskopen thet icke sielff giöra
 "kan, för annor förfall skull.

"Så skall och huar Kyrkioheerde, när han förnimmer
 "att Biskopen eller Visitatores vilia komma åhrliga att vi-
 "sitera, nogon tijdh tilförrena eenskildt vnderuijsa wngdo-
 "men vthi Troones Bekennelse, och beredha them, som aff
 "Biskopen eller af honom, som ther till vtskickatt är, skola
 "effter Cathechismum bliffua förhördhe. När sådant förhöör
 "vppenbarliga i församblingena skiedt är, skal Biskopen
 "eller visitor förmana församblingen till bönen för vng-
 "domen. Och effter Bönen skal han them, som förhördhe
 "äre, och sigh gudeliga och fljteliga öffuatt haffua, styreka
 "och wälsigna medh händers ålegningh, ther aff andra
 "måga wpueckas till fljtt och gudeligheet.

"Bönen skall thenna wara.

"Alzmecktige Barmhertige gudh himelske Fader, tu som
 "alt godt i oss begynnar, stadfester och fulbordhar, Vij
 "bedie tigh för thesse Barn, som thu genom dopett på nytt
 "födt haffuer, och latitt komma in i thina Kyrkio, och nu
 "så widt vplost, att the tina Nådth och wälgerningar ock
 "sin åther lösningen i Christo Jesu thin elskeliga Son vår
 "herra haffua sielffue förstådt, och för thina församblingh
 "vppenbarliga bekiendt: Styrek thetta thit werck, som thu
 "i them begynt haffuer: Föröka i them thins helge Andes
 "Nådth ock krafft, Att the måga i thina församblingh i een
 "san Troo och Ewangelij lydno allan theras lifftijdh och
 "in till endan stadige bliffua, och icke låtha sigh aff någon
 "kiötzligh lusta eller falsk lärdom, ifrå then bekenda san-
 "ningen förföra. Giff them Nådena, att the måge effter
 "thin wilia i Christo Jesu, som alles våra huffuud är, til-
 "uexa, komma till Een godh och mogen ålder, i all wis-
 "dom, heligheet och Rettferdigheet. På thett the måge
 "tigh och thin kiera Son vår Herra samt then Helga
 "Anda, ecn sannan gudh altijdh fulkomligh kienna, Aff
 "hierttat älska tilbidia, åkalla, och för andra medh ordh
 "och leffuerne allffuarliga och frucktsomliga bekenna ähra
 "och prijsa. Och så som thu oss tilsagt haffuer, Huadh wij
 "bedie tigh i thins kiera Sons Jesu Christi Nampn, thet
 "wilt thu giffua oss: Så see mildeliga till them, på huilke
 "wij nu vthi titt Nampn henderna' leggie, och ther mz them
 "påminne och förtröste, om thin Nadeliga handz beskydd
 "och beskärm, om then Helge Andes styrekelse, om thin
 "milda hielp och bistånd till itt Christeligitt leffuerne. För-
 "läna them, att the sådant måge wptaga i een rett Troo
 "wara wisse, försee och förtrösta sigh ther wppå, att thu
 "iw wilt altijdh hålla öffuer them medh thina guddomliga
 "handh, beuara them för alt ondt, föra och ledsaga them

"til alt godt, och aldrig taga thin Helga Anda ifrå them,
 "genom Jesum Christum vår herra Amen.

"Sedan skal Biskopenn eller visitator leggja handena
 "på them och seya: Gwdh styrcke tigh medh then Helga
 "Anda i een rätt Troo i Ewangelij kundskap och hörsam-
 "heet, till itt Christeligitt leffuerne, gudhi till ähro, tigh till
 "Saligheet, och Androm till itt godt Exempell och förbätt-
 "ring Genom Jesum Christum vår Herra Amen.

"Ther effter kan man till beslutet Siunga någon
 "psalm."

Att Johan III icke leddes af någon ensidig eller ute-
 slutande förkärlek för catholicismen, såsom man länge före-
 ställt sig, utan fastmera af ett synkretistiskt nit att förena
 olika läror och kulter, företrädesvis med återupptagande
 af den äldsta kyrkans bruk, är af den svenska kyrkohisto-
 riska forskningen klart bevisadt. Af dessa medelvägs-
 bemödanden, i hvilka konungen troget biträdades af Fecht,
 fostrades hela denna nya ordinantia¹⁾, och det här åter-
 gifna sättet för konfirmationen är, såsom man lätteligen
 finner, ett uttryck af samma sträfvanden. Smörjelsen är
 utlemnad, men handpåläggningen upptagen och förhöret
 tillagdt. Stadgandet att Biskopen skulle förrätta handlin-
 gen är bibehållet. Det var väl detta, som gaf akten den
 papistiska prägel, som gjorde, att den icke kunde vinna
 något bifall hos folket. Ty hvad handpåläggningen be-
 träffar, finna vi den sedermera föreslagen till och med af
 den strängt renlärige LAURELIUS, och ordalagen, i synner-
 het bönen, skulle passa äfven för en fullt luthersk kyrko-

¹⁾ ANJOU, som fullständigt framställer motiverne för denna kyrkoord-
 ning, såväl som historien om dess tillkomst, kallar den "protestan-
 tisk i förhållande till den under det senast förflutna årtusendet
 försiggångna utbildning af troslära, kyrkobruk och författning inom
 den Romerska kyrkan, men sväfvande och vacklande, då den hän-
 visade till de första kristna århundradena." Kyrkoref. hist. 3, sid. 85

ordning. Man skulle möjligen af detta förhållande ledas till den förmodan, att förslaget eger sammanhang med något bruk, som måhända redan härstädes hade uppkommit såsom efterföljd af den på åtskilliga ställen i Tyskland vidtagna konfirmationsseden. Men detta är föga sannolikt, utan är det vida antagligare, att föreskriften icke egde sin rot i något föregående inom den lutherska tiden, utan blott i de afsigter, som ofvan berörts. Snarare skulle man vara böjd, att i denna ordinantians föreskrift se ett uppslag till den efterföljande tidens bemödanden i denna riktning. Var hon, kunde det tyckas, i flere år gällande lag, så borde ju en sed hafva kunnat bilda sig, som äfven efter stadgans upphäfvande på vissa orter bibehållits, och man skulle då häruti hafva begynnelsen till de mera enstaka företeelser, som visade sig långt innan stiftsmyndigheter och sedermera statsmakten började visa deltagande för en svensk konfirmation. Men äfven mot en sådan förmodan tala flere skäl. Ordinantian likasom liturgien ansågos af de lutherske som papistiskt ofog och möttes derföre med motvilja och afsky. Ehuru formligen antagen och bekräftad, synes den hafva rönt föga efterlefnad ¹⁾, och kunde såsom icke tryckt utan blott i handskrift tillgänglig ej eller vara rätt känd ²⁾. Dessutom blef den i Hertig Karls furstendöme aldrig erkänd. Ordinantians betydelse synes alltså hafva varit för liten och hennes till-

1) Väl förekommer särskildt bland de artiklar, hvilka Laurentius Gothus måste godkänna för att af konungen bekräftas i sitt embete, äfven "de confirmatione puerorum baptizatorum per Episcopum in visitationibus non negligenda." BAAZIUS: Inv. Eccl. Sv. Goth. fol. 365. Men då både erkebiskops- och flere biskops-embeten längre tider voro otillsatta, låg häri äfven ett skäl, hvarföre påbudet om konfirmationen troligen fann ringa efterföljd.

2) Titeln på det exemplar i Riks-Arkivet, som begagnats för denna afhandling, är: "*Nova Ordinantia Ecclesiastica*. Anno 1775 conscripta et unanimi Episcoporum consensu approbata."

varo för kort, för att hon skall hafva kunnat i det kyrkliga lifvet utsått några frön till framtida inrättningar. Tager man allt detta i betraktande, så förklaras lätt det eljest egendomliga förhållandet, att en stadgad ordning faller och icke förr än omkring 220 år senare efterföljes af någon ny, oaktadt den sak, hvarom den handlar, ganska snart visar sig röna bifall och framkalla enskilda försök. 1575 års konfirmationsstadga skulle vid dåvarande förhållande äfven i och för sig blifvit förkastad. Nu är det ej troligt, att någon särskild pröfning ens egnades detta kapitel. Det föll på en gång med ordinantian och liturgien, och delade således samma öde med Johan III:s hela kyrkliga lagstiftning att blott antagas af tvång och derföre också snart försvinna.

Föröfrigt synes i afseende på detta ämne intet annat väsendtligt vara att för det 16:de århundradet tillägga, än det, att då de svenske theologerne uttalade sitt bestämda ogillande af Augsburger Interim af år 1548, ehuru under erkännande, att ett och annat deruti kunde vara godt, det är otvifvelaktigt, att den del af detta interim, som handlar om konfirmationen, hörde till det myckna, som förkastades, fastän det afgifna betänkandet icke särskildt talar om detta kyrkobruk ¹⁾.

Deremot kan konfirmationens historia i Sverige anses begynna med 17:de århundradet. Det skulle visserligen ännu dröja länge, till dess denna fråga blef en i egentlig mening allmän och offentlig angelägenhet, och ännu längre,

¹⁾ Om Augsburger Interim är förut taladt i denna afhandling. Se sid. 20. Betänkandet deröfver afgafs af Erkebiskop Laurentius, Biskoparne Bothvid i Strengnäs och Henrik i Westerås samt Kyrkoh. i Storkyrkan Olaus Petri och M. Eric Swart, Pastor i Upsala. I Anjous Kyrkoref. hist. 2: s. 163 redogöres för innehållet. Se för öfrigt BAAZIUS: Inventarium Eccles. Sveo-Goth. Link. 1642, fol. 268, samt CELSII Monumenta Politico-Ecclesiastica s. 43 ff., hvarest det finnes fullständigt infördt.

till dess konfirmationen blef ett lagligen stadgad kyrko-
bruk, men förberedelserna börja nu framträda, om ock
blott i spridda spår. De få, som upptäckas, leda dock till
den sannolika förmodan, att vida flere finnas, ehuru ännu
ej bekanta.

Då ungdomens konfirmation i luthersk mening, såsom
ofvan är nämnt, består af 3:ne delar: *förhör*, *bekännelse*
(med löfte) och *förbön*, så borde egentligen en historik
öfver denna handling uppvisa, huru och när hvart och ett
af dessa särskilda momēt blifvit sed i svenska kyrkan.
Men dessa beståndsdelar förekomma i Sverige ingalunda
så skarpt skilda, att någon särskild uppdelning af ämnet
derföre blifver nödig, utan synes det lämpligast, att låta
framställningen fortgå i tidsföljd och beröra allt hvad med
ämnet eger närmare gemenskap eller deruppå utöfyat in-
flytande, dock med framhållande af hvad som vid olika
tider företrädesvis ådragit sig uppmärksamhet.

Otvifvelaktigt är förhöret den äldsta af konfirmationens
beståndsdelar i Sverige. Det afsåg nemligen utrönandet af
den tillräckliga kristendomskunskapen. I samma mon med-
delandet af denna ansågs viktigt, skulle också behovet af
förhör deruti snart visa sig. Och med lutherska lärans
införande i Sverige blef en sådan undervisning en lifsfråga
både för kyrkan och för folket. Reformationens uppgift
kunde nemligen icke stanna vid blotta skingrandet af van-
trons mörker; den hade också det mera positiva värfvet
att grundlägga samt varmt och lifligt befrämja den sanna
folkbildningens heliga sak, och främst af allt var det hen-
nes mål att bland folket sprida den högsta af all lärdom,
kunskapen om Gud och den han sändt hafver, Jesum Kri-
stum. Så ock i vårt fädernesland. Sedan det stora och
evärdliga värfvet: den heliga skrifts öfversättande på svenskt
tungomål, var fullbordadt, var det första och väsendtligaste

hindret för bibringande af kristlig kunskap undanröjdt. Men stora arbeten återstodo. Ett och annat var visserligen under den katholska tiden gjordt för att bland folket sprida någon religionskunskap ¹⁾. Men detta var naturligtvis alldeles otillräckligt, och för Gustaf Vasas och de svenske kyrkoreformatorernes ifriga bemödande blef fältet lika stort, som deras nit var varmt. Om den ifriga verksamhet, som i sådant afseende af dem utvecklades, vittna de många tätt efter hvarandra utkommande reformationsskrifterne. Vidare utgåfvos särskilda undervisnings-, andakts- och uppbyggelse-böcker, hvaribland främst bearbetningen af lutherska katekesen. Föreskrifter till presterskapet om flitig och allvarlig kristendomsundervisning meddelades ofta. Och år 1541 föreskrefs det märkliga stadgande, att ingen finge tillåtas gå till nattvarden, som icke kunde göra reda för kristendomens hufvudstycken, tio Guds bud, trons articular och bönen Fader vår samt visste hvarföre han ville blifva delaktig af Sakramentet ²⁾. Dessa ädla mödor buro ock småningom allt rikare frukter och fortsattes af värdiga efterföljare, hvaribland L. Paulinus, J. Rudbeck, Laurelius m. fl. särskildt böra nämnas ³⁾.

Hvad nu beträffar sättet att pröfva den inhemtade kunskapen eller s. k. *förhör*, så förekomma utom katekismi, prediko- och husförhören, äfvensom förhören vid visitationerna, om hvilket allt här icke egentligen är fråga, i kyrkoordningen af 1571, såväl som i den senare af

¹⁾ Flere munkordnar hade arbetat i detta syfte. Ett erkebiskopligt påbud af 1292, och förnyadt 1441, föreskref att föräldrarne skulle lära barnen Fader Vår, Tron och Ave; ett annat dylikt af 1474 påbjöd hållande af predikningar och katekesförhör på svenska o. s. v. Jfr *Berättelse öfver folkskolläraremötet i Hernösand* 1853. Tal af VIDÉN, sid. 13.

²⁾ Jfr rörande reformatörernes arbeten i denna riktning ANJOU: Sv. Kyrkoref. hist. 2: s. 102 o. ff. med flere ställen.

³⁾ Jfr ANJOU: Svenska Kyrkans historia ifrån Upsala möte år 1593, sidd. 26, 245, 314, 516 o. a. st.

1686, föreskrifter att presterne skulle göra sig förvissade derom, att de, hvilka ville första gången gå till Herrans bord, egde ett visst mått af kristendomskunskap ¹⁾. Föreskrifter och erinringar derom och om undervisningstidens längdförekomma i olika stift, och synes detta innebära begynnelsen till nattvardsungdomens särskilda beredelse ²⁾. Bland beslut vid prestmötet i Westerås år 1679 förekommer äfven: "särskildte förhör anställas med dem, som första gången begå H. H. Nattvard" ³⁾. I Gezelii "Perbreves Commonitiones", tryckte 1673, gifvas särskilda föreskrifter för s. k. skrifthåll samt ungdomens undervisning och admitterande till H. H. Nattvard ⁴⁾. Likaså framhåller Biskopen i Vexjö Jonas Joh. Scarinius bland förordningarne för sitt stift år 1679 samma viktiga ämne ⁵⁾. Att

¹⁾ "Hvar någhre framkomma till scrifft, som så äro till ålders kompone, att the bör veta och kunna läsa Fader Vår, Troon, Bodhorden etc. och han som scrifftermålet hörer befinner att the slijkt ännu intet kunne, Tå skal han teste fliteligare förmana them at the sådant än nu mz thet alraförsta lära, så att the ock ingalunda biudhe sigh fram till Sacramentet förr än the thet alt haffva lärdt och kunna." *Then Sv. Kyrke Ordningh.* Sthlm 1571. fol. XXVIII. "De som första resan vilja gå till aflösning och Guds bord, skola intet tillåtas förr, än de hos Kyrkoherden sig angifvit, och han dem i deras christendom förhört." Sveriges Rikes Kyrkolag: Cap. 8, § 2. Om detta påbud erinras bland annat i en Kongl. skrifvelse till Konsist. d. 18 Dec. 1695 samt Kongl. Resol. på prestersk. Besvär d. 17 Dec. 1697. Jfr Bælter. Historiska Anmärkningar om Kyrko-Ceremonierna, 3 uppl. Örebro 1838, sid. 336.

²⁾ "The som unge ähro, och, icke ännu haffva varit till sacrameutet, skola icke ther tillåtné varda förr än the alla catechismi stycker med uthydningarne lärdt haffva." Kyrkiolagh samptyckt och stadgatt af prästerskapet i Vesternorrlanden anno 1576. HAMBREUS: Pastoralkurs. Hernösand 1804. 5: s. 156.

³⁾ WALLQVIST: Eccles. Samlingar. Flock 3, sid. 413.

⁴⁾ WALLQVIST. Fl. 7, sid. 305.

⁵⁾ "Inge barn admitteras till Herrans Nattvard, förr än de någorlunda hafva lärt Fader Vår, Tron och sjelfva Budorden, Morgon- och Aftonböner, som ock veta, hvad aflösningen hafver att innebära, och hvartill the Christi lekamen och blod annamma, efter som apostelen fordrar att en menniska sig först skall pröfva." WALLQVIST Fl. 6, sid. 367.

presterne i allmänhet voro angelägne att efterleva dessa föreskrifter, visas bland annat deraf, att man i tvifvelaktiga fall, der fattningsgåfvan syntes allt för klen, särskildt rådfrågade Biskopen och denne Konungen, huru förhållas borde¹⁾.

De slags förhör med ungdomen, om hvilka nu är taladt, voro emellertid enskilda eller behöfde åtminstone icke vara offentliga i den mening, som den till konfirmationen hörande pröfningen. Det *offentliga* förhöret, såsom vilkor för nattvardsdelaktighet, blef först i nyare tid i allmän lag stadgadt. Tillvaron af dylika allmänna förhör röjer sig deremot långt tidigare, ehuru det torde vara svårt att säga, när de först började nyttjas. Det äldsta exempel, som här kan anföras, är från *Bro församling* i Westerås stift år 1638. Någoting liknande konfirmation skall vid nämnda tid der hafva förekommit²⁾. Uti protokollet för ett prestmöte i Strengnäs år 1648 läses bland annat: "consultum et proficuum videtur, ut pueri et puellæ, qvi sacram Synaxin nondum adiverint, certis et statis anni temporibus in præsentia Ecclesiæ examinentur et probentur; deinceps ad S. synaxin admittantur" ³⁾.

Nämnda prestmöte hölls under det JOHANNES MATTHIÆ var Biskop i Strengnäs. Denne namnkunnige och i många afseenden vörnadsvärde man bör med full rätt hafva ett rum äfven i den svenska konfirmationens historia. I sin

¹⁾ WALLQVIST Fl. 1, sid. 162. W. anför Kongl. Bref af d. 25 Maj 1679 äfvensom i 5:te Fl. sid. 134 nio af Ärkeb. Jac. Benzeliuss särskildt angifna lärostycken, hvilkas inhemtande af en svag äldre katekumen J. B. ansågos tillräcklige för dennes admitterande till nattvarden.

²⁾ Enligt SKARSTEDT: *Handbok i Sveriges Kyrkohistoria*. Sthlm 1866, sid. 139, innehåller Westerås Domkapitels protokoll, härom: "när ungdomen första gången skall gå till nattvarden, skall det ske med någon solennitet, helst i Påsken, och ungdomen examineras i församlingens närvaro".

³⁾ WALLQVIST. 5 Fl., s. 148. W. tillägger i en not: "hvad i senare tider upptagits under namn af confirmation, är således till mästa delen ett gammalt godt."

bekanta skrift "*Idea boni ordinis in ecclesia Christi*" egnar han åt detta ämne en särskild afdelning, hvori det väsendtliga af handlingen angifves. Derjemte finnes af J. Matthiæ ett handskrifvet, men utförligt "*sätt eller ordning*" för samma högtidliga tillfälle. Detta sistnämnda borde hafva en plats i afhandlingen, men då det härtill är för vidlöftigt, meddelas det såsom bilaga ¹⁾. Deremot och då "*Idea boni ordinis*", ehuru tryckt, ingalunda är lätt tillgänglig, intages här, hvad som i denna skrift hör till detta ämne: "*De forma recipiendi novitios*"

"Hactenus de utroque N. T. Sacramento, nunc de forma
"Novitios recipiendi in Ecclesiam pauca dicenda sunt.

"Fuit illa cura priscae Ecclesiae, ut pueri eruditi in doctrina Catechetica, priusquam admitterentur ad coenae participationem, Ecclesiae se sisterent, de fide sua responsuri & precibus Dei commendarentur adjecto ritu manuum impositionis, qui gestus erat orantium & benedictantium tempore etiam Patriarcharum usitatus. Hunc ritum omnes pii in Ecclesiam merito restitutum cuperent, ut ita Ministri rectius scirent, qui sibi proprie commissi sint, maiorique parrhesia & fide circa eos, qui se ipsos fidei eorum commendarunt, versari possent.

"Ritus autem adhiberi posset alius quidem in recipiendis adultis aliunde venientibus, alius vero in recipiendis domi-

¹⁾ Å Upsala Bibl. Nordinska samlingen *Ecclesiastica* Fol. 18. 1. finnas stycken af en kyrkoordning, hvarom katalogen innehåller: "lär hvarken öfverensstämma med Laur. Petri, Laurelii, Rudbecks eller Emporagrii." Vid jämförelse af denna kyrkolag med titlar, anordningar o. s. v. i de af J. Matthiæ utgifne och tryckte "Form eller sätt" till vissa kyrkliga handlingar, synes alldeles påtagligt, att detta förslag är af denne författare. Det öfverensstämmer visserligen ej med numreringen i hans "Register öfver the förnembste stycken och Capitel, som synes höra till en fullkomlig Kyrkie Ordning", tr. Sthlm Keijser 1653, men olikheten synes bero derpå, att han åt detta otryckta förslag gifvit nummerföljden 5, eller den närmaste efter de fyra tryckta.

"natis, baptizatis & ad religionem Christianam sic satis institutis.

"Adulti recipiendi, interrogentur & examinentur de primariis Religionis Christianae capitibus: Promittant Deo in Ecclesia obsequium & Ministris Ecclesiae, Christi loco, obedientiam, relictis illis plena potestate, sui docendi, monendi, increpandi, castigandi, praesertim in scandalosis excessibus: Componant animum ad subeundas persecutiones pro Christo et veritate ejus.

"Hoc se facturos promittentes recipiantur & admoneantur, ut agnitae veritati ad mortem usque haereant constanter, manuque stipulata ad obsequium receptis, potestas fiat sacrae cum aliis fidelibus communionis.

"Juniores autem religionis capita domi a Parentibus sive susceptoribus vel in Schola edocti, tradantur Pastorum curae in Ecclesia ante S. coenae usum, maxime sub visitatione ab ipso Episcopo, hoc ritu:

"Praelegantur dictum Scripturae isti actui accomodatum cum brevissima exegesi subjuncta: In medio Ecclesiae collocentur ordine, pueri & puellae ad id destinati & aliquoties prius a Pastore examinati: Interrogentur an fœdus in baptismo cum Deo initum renovare velint: Annuentibus explicentur foederis capita ad formam ab Apostolo praescriptam: Tit. 2, 11, 12, 13. Jubeantur aperte coram Ecclesia abrenunciare Satanae, mundo, carni &c. Reposcat ab eis publica fidei suae professio, ubi illi symbolum Apostolicum, clara voce, omnes simul recitent.

"His peractis, genibus flexis Episcopo praecunte, Deum orent, ut peccata juventutis condonet, & se ad omne beneplacitum voluntatis suae, spiritu suo sancto corroboret. Quod mox etiam tota Ecclesia pro iisdem deprecans, faciat.

"A precibus nuntietur illis Absolutio, jusque filiorum Dei in participanda mensa Domini, & addatur manuum impositio.

"sitio, cum ulteriori invocatione super illos nominis Divini, "ad roborandam cœlestis gratiae spem."

Det ofvan anförda yttrandet vid 1648 års prestmöte i Strengnäs visar, att J. Matthiæ åsigt om det offentliga förhörets tjenlighet icke saknade bifall af stiftets presterskap. Men då, som bekant, åtskillige af J. Matthiæ skrifter och deruti framställda tankar på många håll och icke minst i stiftet samt domkapitlet ¹⁾ möttes med missnöje och stämplades såsom irrlärliga, är det ej troligt, att hans föreskrifter i denna del vunno så särdeles stark efterföljd. J. Matthiæ hade, och visserligen icke utan skäl, kommit i ropet för afvikande meningar eller egentligen för synkretistiska sträfvanden, och detta alstrade, såsom ofta är fallet, en stark misstänksamhet emot alla från honom utgående förslag. De nu ifrågavarande bibehålla biskopens företrädesrätt att meddela konfirmationen och öfverensstämma således i denna del icke med den tyska lutherska konfirmationen ²⁾. Föröfrigt synes förslaget icke innebära något, som kunde anses klandervärdt eller mindre antagligt. Men det var en del just af den misstänkta: *Idea boni ordinis in ecclesia*. I tillgängliga handlingar rörande anklagelserne mot J. Matthiæ finnes icke någon sådan särskildt riktad mot förslaget om barns antagande i församlingen. Och med yttrandet här ofvan att J. Matthiæ förslager ej voro välkomna eller mötte någon

¹⁾ "Han fann att Domproben med the andre capitelsmännen, them han alla allt godt gjort, gingo efter hans argesta och hemligen angäfvu honom, förgätande then heder och kärlek, som the en så gammal och ärevärdig förman voro pligtige att visa." RHYZELIUS: *Episcoposcopia Sviogothica*. Fol. 228.

²⁾ J. Matthiæ förslager äro till stor del för svenska förhållanden bearbetade utdrag ur Johannes Amos Comenii Kyrkoordning för de Böhmiske Bröderne. Jfr. HANNGREN: De genom Biskop Johannes Matthiæ föranledda synkretistiska stridigheterna i Sverige. Westerås 1866, en skrift, som innehåller särdeles upplysande bidrag till historien om J. Matthiæ minnesvärda lefnad.

ifrigare efterföljd påstås icke att de saknade all sådan ¹⁾. Dertill var J. Matthiæ en för mycket framstående och betydelsefull man. I alla händelser har förslaget sitt historiska värde, och särskildt äro de föreslagna frågorna vid förhöret (se bilagan) betecknande i afseende på det kunskapsmått och den kristliga utveckling, som ansågos böra förutsättas hos en den tidens katekumen.

En annan svensk Biskop, hvilken ofta förekommer i tvisterne med den nyssnämnde, gjorde ock nästan samtidigt ett förslag till konfirmation. Denne var den lärde, nitiske och kraftfulle Biskopen i Westerås OLOF LAURELIUS. Han har om saken skrivit vida mindre än den förutnämnde och åberopas dock ofta såsom för konfirmationshandlingens historia vigtig, under det J. Matthiæ glömmes. Orsaken är den, att det lilla Laurelius yttrade hade vida mera betydelse tillfölje dels af hans anseende som fullt renlärig, dels också genom hans kraftfullhet. En olikhet i de båda förslagen bör dock anmärkas, att neml. Laurelius icke såsom J. Matthiæ föreskref, att Biskopen egentligen skulle vara den förrättande. Sannolikt är dock, att icke eller den sistnämnde mycket höll på denna föreskrift.

Olof Laurelii många utgifna skrifter och särskildt de kateketiska visa hans nit för kristendomskunskapens utbredande och det stora värde han satte på de kateketiska förhören ²⁾. Det är gifvet att han vid sådant förhållande skulle fästa stor vigt vid den undervisning, som borde föregå den första nattvardsgången och särskildt vid pröfningen af den inhemtade kunskapen. Skälen för sitt yrkande, att

¹⁾ Detta motsäges ej af J. Matthiæ uppgift att han icke befallt eller påbjudit sina förslagers efterlefnad. HANNGREN: a. st. sid. 65.

²⁾ "Flitigt examinera och förhöra, huru hvar och en enfälligh åhörare förstår sina kristendomsstycken, thet hafver dubbel nytta och frugt medh sig, än som mycket och lenge predika". LAURELIUS: Parænesis ad Minist. Eccl. in Dioc. Aros. Tr. 1650.

detta förhör skulle ske offentligt i kyrkan har han icke angifvit. De voro sannolikt de samma, som i andra länder föranlett en sådan anordning, och deribland främst den nytta och uppbyggelse, som deraf följt.

I det af Laurelius utarbetade förslag till Kyrkolag VII Cap., som har till öfverskrift: "Om syndaboot, skriftermål och aflösning" lyder den 8 § sålunda: "Eho som låter sina barn första gången gå till Herrans Nattvard skall gifva thet först prästerne tillkänna förr än the komma till skrift och aflösningh och att the må aktas värdige att gå till H. N. thy skola the förhöras uppenbarligen fram i choren, uthi sina christendomsstycken och med händers påläggning och bön, inympas uti Jesu Kristi kropp och församling ¹⁾).

Detta var således Laurelii konfirmationsförslag. Någon utförligare framställning, som behandlar eller förordar detta förslag, finnes icke bland hans efterlemnade tryckta skrifter.

¹⁾ Endast i ett af de flere handskrifna Kyrkoordningar, som anses vara Laurelii, förekommer detta äfven af Bælter anförda yttrande. I det Emporagriska m. fl. andra förslager förekommer icke tal om något offentligt förhör. I afseende på fordringarne af den som är kommen till nattvardsåldern vexla ordalagen, ehuru sjelfva saken är ungefärligen enahanda och öfverensstämmande med 1686 års K.L. Emporagrius har: "Hvar och en som så till ålders kommen är att han kan förstå hvad skrift och H. N. är och vill deraf delaktig blifva, måste veta sina kristendomsstycken såsom the författade äro uti Catechismo Lutheri, icke allenast så att han them med sina spörsmål kan läsa utan ock veta deras rätta förstånd." Ett annat förslag har "den ålder och mogenhet af förnuft, att the kunna en sådan hög och vigtig handel förstå och besinna till hvad ända de sig skrifta skola, hvarföre de ock skola väl kunna Lutheri Catechismum, och deruti författade kristendomsstycken". I ett af de Laureliska förslagen heter det: "Alla the som vilja gå till skrift och H. N. moste veta Catechismum Lutheri och hans rätta förstånd, och i synnerhet Herrans Nattvard, hvad then är, hvarföre han är instichtat, hvad nytta och gagn en hafver af honom, och huru en verdeligen skall then anamma" — — Med sistnämnda ordalag öfverensstämmer ock Presteståndets project till ny Kyrkoordning 1680 Cap. VII § 5. Riksarkivet.

Något handskrifvet derom har ej eller hvarken på Upsala eller Westerås bibliothek anträffats. Det är dock sannolikt, att Laurelius åtminstone på ett och annat ställe i stiftet införde en ordning, som han önskade föreskrifven genom allmän lag. Sakens gång var härvid troligen densamma, som ofta under dessa tider följdes i andra kyrkliga angelägenheter. När en kraftfull och nitisk biskop ansåg en ny anordning nyttig och nödig, intog han den helt enkelt ofta utan någon föregående öfverläggning eller förord i en särskild ordning för sitt stift, framhöll dess vikt vid prestmöten och visitationer och betecknade underlåtandet deraf som försummelse. Af dylikt tillvägagående i stiftet visar Svenska kyrkans historia flere exempel, och ett sådant skall ytterligare i denna afhandling förekomma.

För den allmänna kyrkliga lagstiftningen i Sverige blef emellertid äfven Laurelii förslag i denna punkt väl icke betydelselöst men dock utan påföljd. Under de långvariga förberedelserna till 1686 års Kyrkolag var Laurelii kyrkoordning den, som vann mesta bifall, och likasom utgjorde den grund, hvaruppå särskilda commissioner och deputationer byggde. Flere olika förslag utkommo, mer eller mindre öfverensstämmande med hans. Presteståndet yttrade sig med förord för hans förslag, eller som orden lyda "det förslag, som Biskop Laurelius continuo stilo författat hafver ¹⁾". Under bearbetningarne borttogs emellertid just den för detta ämne så viktiga ofvan anförda punkten. Tyvärr har hvarken protokollet öfver de öfverläggningar, som föregingo antagandet af detta förslag, eller det vid föredragningen inför Konungen förda protokoll kunnat återfinnas. De skulle eljest sannolikt vara upplysande, hvarföre utslutningen skedde. Efter allt utseende var väl orsaken den,

¹⁾ Vid Riksd. 1675. Se om förhandlingarne rörande 1686 års Kyrkolag utförligt hos ANJOU: Svenska kyrkans historia sidd. 451 o. följ.

att ehuru konfirmationen var allmän i Tyskland och tro-
ligen redan fanns på spridda ställen i Sverige, man likväl
ännu hyste fruktan, att någonting papistiskt deri dolde sig
och derföre ej ville föreskrifva den.

Det vissa är att 1686 års Kyrkolag visserligen före-
skrifver, att presten skall förut hafva i kristendomen förhört
dem, som första gången vilja gå till Herrans Nattvard, men
ingenting stadgar om ett offentligt förhör med nattvards-
ungdomen. Men å andra sidan innebär otvifvelaktigt den
åsiqt ett misstag, hvilken anser ett *förbud* deremot vara
åsyftadt genom orden i 3 Cap. 3 §. Det heter nemligen
der: "och på sådan händelse (dopets förrättande hemma)
skall döpelsen rätteligen och fullkomligen med alla the
vanliga Böner och Ceremonier förrättas, och sedan ingen
ny, somligstädes här til så kallad och bruklig Christnings-
akt tillåtas". Stället afser nemligen, att då dopet af laga
skäl skedde hemma, borde det ske fullständigt, och icke,
såsom någongång varit fallet, föranleda en särskild senare
akt ¹⁾.

Det väsentligaste af konfirmationsfrågans gång i Sve-
rige under 17:de århundradet är härmed angifvet. Be-
visen att den under detta tidehvarf på några orter i Sverige
varit i bruk äro visserligen ytterst få. Det antages dock
af trovärdiga författare att så varit ²⁾. Men det vigtiga

¹⁾ BÆLTER t. ex. anser de citerade orden innebära ett afskaffande af stadgandet i Laurelii förslag. Hist. anmärkningar om Kyrkocere-
monierna s. 414. Jfr. förslag till Kyrkolag för Finland. Helsing-
fors 1845 s. 234. Sakens rätta sammanhang är framställt af SCHAU-
MAN: Handbok i Finlands kyrkorätt s. 285, och inses föröfrigt
äfvén genom jemförelse med ett i Riksarkivet befintligt concept till
1686 års K.L. der det heter: "Dock skall döpelsen och den s. k.
kristningen icke såsom härtill under tiden skett, skiljas, utan allt
på en gång och tillika förrättas."

²⁾ Så t. ex. yttrar SCHAUMAN vid talet om Laurelii förslag: "På några
ställen nyttjades vid nämnde tid äfvén denna förrättning" och talar

eller åtminstone anteckningsvärdaste är att denna fråga genom J. Matthiæ och Laurelii förslag blifvit föremål för offentlig uppmärksamhet och genom den senares för behandling af rikets ena lagstiftande myndighet. Förhöret och bönen ingingo uttryckligen i det Laureliska förslaget; sannolikt äfven bekännelsen, ehuru den ej särskildt nämnes. Alla de tre beståndsdelarne voro således här förhanden.

Den sannolika orsaken till förslagets fall är ofvan angifven. Någon likgiltighet för sjelfva det mål, man genom konfirmationen ville vinna, kan ej med rättvisa förebrås denna tids presterskap, och särskildt icke dess i allmänhet nitiske och kraftfulle biskopar. Mycken uppmärksamhet hade fortfarande egnats åt nattvardsungdomens undervisning. Och äfven i slutet af 17:de århundradet framträda bevis derpå. Så t. ex. förekommer denna angelägenhet vid 1693 års riksdag. Erkebiskopen (OLOF SVEBILIUS) frågar standet, "om kyrkoordningen uti allt efterföljes, såsom om de, som första gången gå till skrift och Guds bord, förut blifva examinerade", hvarpå svaras, "att mestadelen sig detta iakttagit och verkställt" ¹⁾. 1697 berör presterskapet i sina besvär till Konungen samma viktiga fråga och blifver i det Kongl. svaret särskildt vitsordadt för sitt härom ådagalagda nit ²⁾.

Den lagstiftande maktens ställning till frågan vid början af 1700-talet betecknas derigenom, att icke eller uti

ytterligare om "den af Laurelius rekommenderade och på somliga orter åtminstone i Westerås stift, redan (då 1686 K.L. utkom) införda konfirmationsakten i evangelisk ordning," Finlands Kyrkorätt, s. 284. Jfr. BÆLTER: Sv. Kyrkoceremonier, s. 414.

¹⁾ BEXELL: Sv. Kyrkans och Riksdagarnes historia 1: 115.

²⁾ K. M. uttalar sin stora belåtenhet "med preteståndets nit och åhoga för sina åhörare att alla, som komma till then Hel. Nattvarden, måga hafva en rätt kunskap i theas kristendom." Resol. på pretest. Riksdags besvär af d. 17 Dec. 1697. Ups. Bibl. Nordinska saml. Ecclesiastica.

den nya kyrkoordning, som föreslogs år 1731 och trycktes 1736, det Laureliska förslaget blef återupptaget ¹⁾).

Enstaka röster förnummos dock icke långt derefter, hvilka lifligt förordade konfirmationens införande. Så framställes bland andra anmärkningar emot 1734 års kyrkolagsförslag äfven den, att nämnda handling, som utomlands visat sig nyttig och välsignelsebringande, icke i detta förslag blifvit intagen ²⁾).

Nu inträffar en för detta ämne vigtig tidpunkt. År 1736 blef neml. JAKOB SERENIUS Kyrkoherde i Nyköpings Östra församling af Strengnäs stift och införde kort derefter konfirmationen i denna sin församling. Förut Pastor vid svenska församlingen i London, hade han troligen der lärt känna och fattat kärlek för denna sed. På efterfrågan huruvida möjligen någon handling kunde finnas i förstnämnda församlings arkiv, som förvarade minnet af Serenii åtgärd, har svarats, att så icke är fallet ³⁾). Men

¹⁾ Om gången af arbetena för detta lagförslag se: Förslag till Kyrkolag för Finland, sid. 195.

²⁾ "I anledning af the orden "och sedan ingen vidare christningsakt tillåtas" gifves tillfälle ej allenast att påminna, thet samma ord synas vara onödiga, efter förut stadgas, att döpelse hemma i huset skall ock ske fullkomligt af presten, i hvilket fall är hos oss alldeles obekant om någon vidare sollenité i thet fallet, eller ock till presterskapets mogna eftertanka lemnas, om icke thet kunde vara en hälsosam sak, att then utomlands, uti en del Lutherska församlingar brukeliga så kallade confirmation kunde här i riket införas, efter som ungdom thermedelst skulle förmodligen kunna få ett vördsamt intryck såväl för den Hel. döpelsen och then plikt, the härigenom stå uti, att tjäna sitt Gud af allt hjerta, med hvilken döpelseförbundet vid confirmationen likasom förnyades, som ock för then Hel. Nattvarden och then thertill nödig varande beredelse emedan denna confirmationsact gemenligen anställes tå, när ungdomen skall första resan begå then Hel. Nattvarden." Utur: "*anmärkningar och påminnelser vid det år 1736 utgifna project till ny Kyrkoordning*" af Häradshöfd. sedermera Hofrätts-Rådet DUBBENHJELM. Kongl. Bibliothekets Handskriftssamling. Eccles. Samlr.

³⁾ Nuvarande Kyrkoherden i samma församling, den om våra kyrkliche hädfer högt förtjente Hr Dr P. E. Thyselius, har på förfs anhållan

alla hans minnestecknare likasom författare i svensk kyrkohistoria, anföra hans ofvannämnda åtgärd såsom fullkomligt säker¹⁾. Uppgiften att han härigenom också var den förste, som infört denna sed, tål deremot jemkning, då, såsom ofvan är anfördt, det anses säkert, att den redan på Joh. Matthiæ och Laurelii tid fanns, om ock endast på några få ställen och möjligen mindre fullständig. Serenii tillvägagående i Nyköping ådrog sig emellertid, såsom det synes, en stor uppmärksamhet. Det gaf ock säkerligen uppslaget till de samtida och snart följande lifigare rörelserne i denna fråga och förtjenar således i alla fall till viss grad initiativets ära.

Vid Riksdagen år 1751 är konfirmationen för första gången sjelfständigt föremål för preteståndets behandling²⁾. Kyrkoherden i Håtuna af erkestiftet ADOLPH GRUNDEL insände nemligen ett "Ödmjukt Memorial till Venerandum Clerum Comitalem" af följande lydelse:

"Althenstund at Venerandus Clerus wid den i Herrans namn påbegynta Rikzdag lærer sträcka sin förnämsta omsorg därhän, at med förenta krafter arbeta för Gudz ähra, Religion och den förfalna Christendomens uphielpande, så lærer det så mycket mindre falla Venerando Clero obehageligt, at iag uti en wälment nit öfwerlämnar til des mogna och höggunstiga ompröfwande: om icke den uti mer än

haft godheten genomse församlingens handlingar från Serenii tid och gifvit förf. denna upplysning.

- ¹⁾ "Serenius var den förste, som här i Sverige införde confirmationen för catechumeni, til en begynnelse i sitt pastorat och Härad, samt sedermera i Strengnäs stift. WALLQVIST. Eccl. Saml. 1: 134. Jfr. CORNELIUS: Svenska Kyrkans historia. Ups. 1867, s. 255. Flere minnestecknare omtala det inflytande vinstandet i England och umgänget med biskop Gibson i denna fråga skall hafva utöfvat på Serenius. Biogr. Lex. 14: s. 201. WESTÉN: Sv. Hofcl. hist. 1: 63, m. fl.
- ²⁾ Paragrafen i Laurelii förslag hade visserligen förut förekommit, men tillsammans med det stora lagförslaget synes den ej särskildt ådragit sig någon större uppmärksamhet.

twåttrediedelar af vår Evangeliska Lutherska församling brukelige Confirmation äfwen uti våra svenska församlingar med mycken nytta skulle kunna antagas.

At lämna en utförlig historisk berättelse om denna så nödiga Ritu Ecclesiastico lærer iag så mycket mindre behöfwa, som den samma torde wara större delen af Ven: Clerum redan bekant; men så lærer doch Vener: Clerus höggunstigast efterlåta, at iag korteligen något nämner om des beskaffenhet, ändamål och makalösa nytta.

Denna Confirmation, hvilken förrättas på de barn som första gången begå den H: Natvarden, är et Christeligt bruk, redan i den första Christna församlingen antagit, numera hoos våra Religionsförwanter uti Danmarek, Holsten, Brunswig, Brandenburg, Saxen-Weimar, Wurtemberg och flera öfligit, ifrån Papisternas såkallade confirmation aldeles afskildt ¹⁾ samt i sin rätta ordning mycket lofligt och nyttigt.

Ändamålet med denna upbyggeliga förrättningen består därutinnan, på det at barnen med eftertryck måtte bli påminte om deras döpelses-förbund samt det löfte, hwilcket deras faddrar hafwa giordt uti deras ställe; på det at de må åthniuta hela församlingens förböner; på det at de efter aflagt prof måtte förklaras för skickelige at taga del nti alla de rättigheter och förmåner, hwileka fulwuxne Christne i den synliga församlingen mände åthniuta; på det at man altså icke allenast med eftertryck må kunna upmuntra ungdomen til en beständig trofasthet uti den i döpelsen erhålna Nåden, utan och desto bättre kunna bereda den samma til en så helig och salig sysla, som den H: Natwardsens begående wara mände.

Häraf lærer man kunna sluta: huru nödwändig, som denna förrättningen är och hwad härlig nytta, som derutaf

¹⁾ Se Chemnitz. Exam: Concil: Trident: Gerhardi Confessio Catholica.

flyter; i thy att härmedelst åthskilliga bristfälligheter tillika kunna bli afhulpne, hwartil näppeligen et annat medel är förhanden. Ty därigenom kan gemene man bli tilhållen, at förr och med större alfwar sörja för sina barns underwisning uti Christendomskunskapen, ungdomen blir upmuntrad til större flit, man arbetar trognare på deras förberedelse til den h: Natwarden, deras döpelses-förbund blir dem bättre förklarad och med mera alfware inskräpt, de säkre Christna, hwileka nyttia sin döpelse och begå den H: Natwarden ex opero operato, bli om dessa H: Sacramenternas dyra wicht och värde kraftigare öfvertygade; ja de ibland os, hwileka hysa irriga tanekar om barnadopetz nödwändighet, torde häraf låta rätta sig; hwad iag utaf egen erfarenhet kan intyga.

På hwad sät, som en sådan ritus ecclesiasticus af våra Troosbröder förrättas, därom kan man utaf den nyare Kyrckiohistorien, men i synnerhet utaf de actis Ecclesiasticis, hwileka här och där utaf Theologis äro samlade wid des antagande uti Konunga-Riket Danmark ¹⁾ til öfwerflöd blifwa underrättader. Imedlertid är iag redobogen at där-om lämna en uthförligare berättelse, om detta wälmenta förslag hoos Vener: Clerum och de öfriga högloffliga Riksens Ständer kommer under närmare öfwerwägan. Jag lärér imedlertid kunna försäkra mig därom, at min rena afsicht härwid lærer äga ett Christeligt och höggunstigt omdöme.

Skulle någon härwid göra det inkast: at iag må förtiga andra, som antingen utaf origtigt begrep om sielfwa saken eller utaf en strafbar beqwämlighhet kunna härflyta, at denna ritus ecclesiasticus redan är worden i achttagen uti våra swenska församlingar, när barnen wid en trogen underwisning privatim warda beredde til et wärdigt den H. Natwardsens begående så swaras: at det doch icke skiedt

¹⁾ Se första delen af den såkallade boken Dänische Bibliothek.

så offentligén för hela församlingens öron, som det wid Confirmation kan skie och hwarutaf flyter ännu större nytta.

Jag säger intet: at denna förrätningen är så absolut nödwändig, som skulle den h. döpelsen uthom den samma intet wara nog kraftig och fulgiltig; iag wet wäl, at alla våra uthwärtés ritus Ecclesiastici icke böra anses för wäsenteliga stycken af vår Religion och Gudztienst, men mån man icke bör hafwa afseende på den upbyggelse och förbättring, som flyter häraf til andra närwarande? Mån församlingens förböner för dem, som bli confirmerade lära wara förgäfves? och huru kan man wäl neka den härliga nytta, som här af mände härröra?

Säjer man, at nitiska lärare redan så småningom begynt at uti sina församlingar föra in et sådant bruk, hwadan det och intet är något nyt; så swarar iag: så wida denna ritus warit brukelig uti den första Christna församlingen och sedermera uti många Ewangeliska församlingar, så är hon icke eller något nyt; men så är hon doch ännu aldrig såsom en ritus solemnis uti våra församlingar worden brukad, bör icke eller brukas, så länge som hon icke med hela församlingens samtycke är worden antagen och utaf Konungen, såsom summus Episcopus anbefalter.

Vi tacke af hiertat den Gudomeliga försynen, som tänckt på os uti nåd samt gifwit os en Konung hwilcken som han af hiertat fruchtar och älskar Gud, så hatar han icke allenast dem, som Gud hata, de ostadiga andar, som hålla sig til lösachtig och falsk lähra, men han är jämwäl förnämligast öhm därom, at wårda Gudz sanna dyrckan, at befrämja Christendomen och at altså dymedelst lägga grunden til et lycksaligt och wahrachtigt Regemente. Herran kröne därföré sin smorda med nåd och wälsignelse i tiden och i ewigheten.

Swea Rikes nu församlade höglofliga Ständer, hwileka äga samma ömhet, som deras nådiga Konung för Gudz ähra, hans församlingz wälstånd, sit och sina barns andeliga och ewiga bästa, lära med höggunstigt wälbehag anse min wälmening, i synnerhet om den samma utaf Venerandi Cleri höggunstiga approbation blir understödder.

Under trogen tilönskan af Gudz dyra nåd lefwer iag med mycken wördnad och skyldig högachtning

Venerandi Cleri Comitalis
Ödmiuke och Hörsamste Tienare
Adolph J: Grundel" ¹⁾.

Om den behandling förslaget, sedan det blifwit uppläst, rönte, upplyser protokollet:

"4:o — — — — —

"Herr Doctor Filenius sade denna saken wara mycket christelig, och kunna effectueras, utan at dermed gå til Riksens Ständer, om derom blefwe något förmält i sluteliga brefwet til Consistorierne i riket, och wid Prestemöten påmint om det publique förhöret, utan at nämna confirmation.

Herr Archi-Biskopen, Herr Biskop Alstrin och Dom-Probsten Bælter berättade at det almäna förhöret i Församlingarna wore mångenstädes wedertaget, och kunde efter öfverenskommelse uti Ståndet ännu på flere ställen antagas; men at låta detta ärendet i circulair utgå, eller begära af Riksens Ständer, at det måtte som en ny ritus Ecclesiasticus allmänt wedertagas det förmente Herr Archi-Biskopen icke nu wara nyttigt: emedan det kunde gifwa

³⁾ Riks-Arkivet, Presteståndets enskilte handlingar för Riksdagen 1751. Författaren till ofvanstående inlaga, sjelf ej riksdagsman, synes varit en ansedd prest. Född 1705, prestvigd 1726 samt efter en utländsk resa promoverad 1735 blef han s. å. Kyrkoherde i Håtuna och Tibble samt sedermera contractsprost. Opponent vid prestmöte 1746 och utsedd till præses vid ett följande, hvilket han dock för sjukdom icke kunde bivista. † 1755. Upsala Ärkestifts herdaminne. Ups. 1843. 2: s. 118.

anledning til något yrkande på den nya Kyrko-Lagen, hvilken question Ståndet denna gången skulle gärna se icke upkomma.”

I ofvan anförda skrift åberopas exemplet från Danmark. Äfven vid senare förhandlingar i ämnet förspörjas yttranden, som tydligt visa att frågans framgång i grannrikerna ingalunda varit utan inflytande på förhållandet i Sverige. Några ord om konfirmationen i Danmark torde derföre här vara på sin plats.

Efter att redan länge på spridda orter hafva varit i bruk infördes konfirmationen genom kungligt påbud i Danmark och Norge den 13 Januari 1736 vid reformationens andra jubelfest. Införandet möttes visserligen af betänkligheter från ett och annat håll men rönt äfven mycket understöd, och Konung Christian VI var personligen lifligt intresserad för saken. SCHROEDER, Etatsråd och Konungens fordne lärare, BLUHME, Hofpredikant, och HERSLEB, biskop i Agerhuus stift, voro de som ifrigast medverkade till beslutet om föreskriftens utfärdande och dess sättande i verket. Konfirmationen bestod af förhör med löfte, trosbekännelse samt förbön och handpåläggning. För att få beredas der till fordrades intyg om ett visst förvärfvadt mått af skolkunskaper ¹⁾. Åldern var ifrån 14:de till 19:de året ²⁾. Presten egde bestämma huru lång tid skulle egnas åt förberedelsen till konfirmationen och den första uattvardsgången; minst borde dock ett fjerdedels år tvenne gånger i veckan

¹⁾ Också är konfirmationen i Danmark äfven anmärkningsvärd såsom en maning att ej försumma skolundervisningen. ”Den stærkeste Spore til idetmindste at tilegne sig saa megen kundskap, som kan erhverves ved att benytte den, som forberørt, ethvert Individ i Staten tilbudne Elementarundervisning, ligger i pligten till at underkaste sig confirmation.” MOTZFELDT: Den Norske Kirkeret, s. 252.

²⁾ Eget nog är att den som efter denna ålder undandrager sig konfirmation kan tvingas dertill genom att dömas till tukthus. Motzfeldt, a. st. Se vidare bilaga!

dertill användas. Dr Balles lärobok och Luthers lilla katekes skulle läggas till grund för undervisningen. Akten borde ske i kyrkan och helst söndagen *quasi modo geniti*, nattvardsgången söndagen derefter. En särskild attest meddelades de konfirmerade.

Ehuru konfirmationen, såsom redan nämnts, i Danmark fann motståndare, hvartill skälen voro dels ortodoxa betänkligheter, dels af politisk natur, var dock den åsigten vida öfvervägande, att verklig god frukt i rikt mått hemtades af denna handling ¹⁾. Ett vitnesbörd om ett sådant

¹⁾ Då förhållandet i de skandinaviska länderna synes vara af ett särskildt intresse, meddelas här några närmare upplysningar. Spår af en konfirmation i Danmark förekomma redan mycket tidigt. HEMMINGSON intygar nemligen i en skrift af år 1585 att den redan då var i bruk. Ordnandet deraf var lemnadt åt biskoparne, hvilka dock aldrig sökte tillägna sig någon särskild rätt att förrätta handlingen. På Island infördes denna af GUDBRAND THORLAKSEN, som der var biskop 1571—1629. Metoden var den sachsiska agendans. Under Christian IV:s regering arbetade den utmärkte biskopen i Själland Resen ifrigt för saken. År 1629 förekommer ordet "konfirmera" första gången i Dansk kyrkolagstiftning, och bestämmelserne derom upprepas i Christian IV:s stora recess 1634, hvaraf framgår, att änskönt handlingen icke anbefalldes, det dock gerna sågs, att presterskapet befordrade den samt med ungdomen nyttjade pröfning och stadfästelse, med välsignelse och handpåläggning. Resen yttrar vid föreskrifterna härom, — — "pro more examinatur in medio ceterorum catechumeni ex una parte, ex altera catechumenæ. — — Confirmabuntur etiam per impositionem manus sive superintendentis sive Pastoris." En synod i Flensburg 1692 föreskrifver bland annat: "Den fra den gamle Kirke overleverede og i Kirkebogen anordnede confirmation maa aldrig undlades hverken i Byerne eller paa Landet." Den pietistiska rörelsen stod också i nära sammanhang med denna fråga. TRÆLS ARNKIEL, prost i Aabenraa, densamme till hvilken Spener skref om konfirmationen (se Theol. Bedencken IV, s. 255) befrämjade saken mycket i Slesvig. Biskop Rud. Möller, som fått sin uppfostran och riktning i Tyskland, sökte införa den i Fyens stift (omkring 1700). Under Fredrik IV nyttjade en prest Lützens, lärjunge af Spener, konfirmationen i Köpenhamns Slottskyrka. Det var under Christian VI:s tid som konfirmationen blef lagstadgad ordning både i Danmark och Norge. Den mycket ansedde Biskop Worm hade visserligen först någon tvekan vid förslagets antagande,

inflytande deraf, och hvilket äfven är af vigt för frågan i allmänhet, gaf den vördnadsvärde PONTOPPIDAN 20 år senare, då han skrifver: "Man maa ogsaa tillstaae, at de gode Frugter af Cleri Underviisning ere nu omstunder langt mere tilstrækkelige, især fra den Tid af at det er blevet indskjærpet alvorligen att drive catechisationen, og actus confirmationis catechumenorum efter foregaaende offentlig Examen är bleven anordnet, saa at man vel kan sige till Guds Priis, at en ny periode är begyndt i vor Nationalkirke, og der er udsigt til, at istædenfor Mørket tilforn bedækkede Landet, vil det om kort Tid være fuldt af Herrens Erkjendelse. Lidt efter lidt opvoxer iblandt os en Slægt, som i det mindste ikke skal mangle tilstrækkelig Belærelse om at gjøre Herrens Villie."

Under början och fortgången af 18:de århundradet röja sig flerstädes tecken till en oro öfver det kristliga livets och kunskapens aftagande i vårt fädernesland. Man träffar uttryck deraf än i spridda yttranden, än i mer eller mindre vidlyftiga till Presteståndet vid Riksdagarne inlemnade memorialer och betänkanden, hvilkas sorgliga anledning oftast uttryckes genom "Kristendomens förfall", "ungdomens sjelfsvåld" o. s. v. Så heter det t. ex. i prot. för Riksd. 1710 d. 28 April "sedan taltes om ungdomen, som nu i stort sjelfsvåld uppväxer, huruledes mycket skulle hjälpa till en sann kristendom ibland oss, om ungdomen blefve först väl examinerad, innan den får begå H. H. Nattvard", hvarjemte presternes kringresande i socknarne för att hålla katekismi-

men sökte sedermera genom en särskild skrift stärka folkets förtroende dertill. På lika sätt tillvägagick Biskop Hersleb som införde den nya seden i Norge. Jfr. HELWEG, den Danske Kirkes Historie efter Reformationen. Kjöbenhavn 1851. 1, s. 361, 483, 515. 2, s. 67. MOTZFELDT och KOLDERUP-ROSENWINGE a. st. samt JENS MÖLLER: Mnemosyne. Kjöbenhavn 1833. 4: 215 ff. Pontoppidans ofvan anförda yttrande finnes i sistnämnda bok, som hänvisar till Annales T. IV, p. 75.

förhör rekommenderas ¹⁾. 1714 d. 18 Januari förekommer åter beveklig påminnelse om katekismi försummelse ²⁾. Af samma år finnes ett utförligt skriftligt betänkande öfver presterskapets försummelser ³⁾. Äfven från det följande årtiondet har man uppsatser i samma anda eller innehållande bekymmer öfver det kyrkliga och religiösa tillståndet ⁴⁾. Dylika klagomål synas ock åtminstone till någon del hafva föranledt presteståndets önskan, att Consistorierne i riket måtte af presterskapet inhemta och på nästa riksdag lemna uppgift på huru många barn läsa i bok ⁵⁾ liksom samma stånd vid Riksd. 1734 aflät ett memorial till de öfriga stånden rörande enhet i religionen, katekismiförhör o. s. v. ⁶⁾. Längre fram "insinuerades hos presteståndet en supplik om religionens och sedlighetens förbättring", hvori nyttan af *skrifte-skolor* särskildt framhålles ⁷⁾.

Dessa uppgifter, hvartill flera skulle kunna läggas, förutskickas här som bevisande tillvaron af en åtminstone på

¹⁾ Öfverläggningen afbröts mycket tvärt af Kyrkoherden i Bälinge Olaus Huss, med uppmaning att ståndet skulle efterfråga när Konungen (Carl XII) vore att hemförfvänta. Huss "vågade knappt åter visa sig för sina sockneboer, om han ej kunde lemna gynnsamt besked i detta högvigtiga ärende." Riks-Ark., Presteståndets protokoll.

²⁾ Presteståndets protokoll.

³⁾ "En trogen christens betänkiande om ogudaktiga prester och lärare i den kristna församlingen 1714." Kongl. Bibl. Phil. o. Eccl. App. Reuterholmiana 31: 1.

⁴⁾ T. ex. "välment betänkande angående åtskilligt i kyrkan" 1723 samt ISENDORFF "om christendomens förfall" 1726. Ups. Bibl. Nordinska saml. Eccl. Fol. 15.

⁵⁾ Ups. Bibl. Nord. Saml. Eccl. Fol. 14: 139. 1730.

⁶⁾ Dateradt 3 Aug. 1734. Nord. Saml. Eccl. Fol. 15.

⁷⁾ Auctorn onämnd, 60-årig. Hade 32 år varit lärare dels i Lappmarken, dels i skolor. Uppsatsen, daterad d. 25 Juli 1752, framhåller nödvändigheten af att ungdomen undervisas en viss tid på året. "Somligstädes göres ock speciel bön för sådana kommunikanter på predikstolen, hvilket allt har stor nytta med sig, och gör uppväckelse hos folket till gagns i Christi rike." Men som stor brist anmärkes "om ungdomen utan beredelse admitteras till H. N. för all sin lifstid." Ups. Bibl. Nord. Saml. Eccles. Fol. 16: 29.

spridda håll erfaren brist, till hvars afhjelpande bland andra medel, såsom det skall visa sig, äfven konfirmationen ansågs tjenlig och derföre af flere tillstyrktes. Förhållandet eger således obestriddigen ett nödvändigt sammanhang med detta ämne, men det har syntts vara af vigt att se det klagomålen och bekymren börjat yttra sig långt tidigare än denna fråga med allvar kom å bane.

Innan tråden af konfirmationsfrågans enkla gång återtages, bör anmärkas att den förmodan man hyst att SPEGEL särskildt intresserat sig för denna handlings införande icke, såvidt bekanta källor gifva vid handen, synes vara grundad. Desto mera ådagalagdt är hans nit för katekisation och kristendomsundervisning i allmänhet. Men den uppgift, som förekommer hos Thomæus ¹⁾ att å Wexiö gymnasii bibliothek skulle finnas ett "förslag till konfirmation af Spegel" beror på ett misstag ²⁾.

Deremot har Erkebiskopen Doctor HENRIC BENZELIUS uttryckligen förordat konfirmationen. Han beskriver i slutet af sin afhandling "*de Sacramento Romanensium confirmationis*" detta då nyss i Danmark införda kyrkobruk, anser att alla påbud om ungdomens kristendomsundervisning skulle genom konfirmationens införande vinna i styrka och lif och förutsäger stor uppbyggelse af denna sed ³⁾.

¹⁾ I föreläset till Skandinaviens kyrkohäfder.

²⁾ Den åsyftade handlingen är en skrifvelse till Konungen, hvori SPEGEL anhåller om tillstånd att catechismiförhören må i de små städerna i stiftet förrättas om söndagarne efter aftonsångspredikan, hvaraf han tror mycken nytta skola kunna uppkomma.

³⁾ "Si hæc nostra in nostris ecclesiis recipetur Confirmatio, spes haud est vana, fore, ut Regiis statuti de catechizatione longe saluberrimis suis major esset vigor, suusque exoptatissimus effectus. — — Exularunt a nobis frigidæ Romanensium ceremoniæ — —; cum vero institutio Articulorum doctrinæ fidei, antequam quis admittatur ad sacram coenam, æque in constitutione ecclesiastica 1571 severe — — — injungatur, — — hæc vero nostra confirmatio nihil hoc pacto habeat superstitiosi, nescimus annon admiranda

Med Grundels förslag tystnade hos Presteståndet frågan om konfirmationen för ett tiotal af år. Men vid Riksdagen år 1762 förekom hon åter, och från denna tid går hon ehuru långsamt dock med säkra steg framåt.

Ämnet kom först till tals hos presteståndets ekklesiastika deputation. Dess protokoll för den 3 Juli 1761 innehåller neml. i § 4: "Kom hos Deputerade uti öfvervägande, huruledes den i hela evangeliska församlingen undantagandes vårt fädernesland, brukliga så kallade *confirmationen* icke utan mycken uppbyggelse äfven här i landet skulle kunna införas. Hr Biskop Halenius gaf vid handen, det han uti hela sitt stift redan af egen drift företagit sig att låta ungdomen så af högre som nedrigare stånd undergå det väsendtligaste och sjelfva materiela af en sådan act, hvilket äfven Hr Probstén Bolmstedt sade att både han och flera kyrkoherdar i sina enskildta församlingar bruka, hvartill de så mycket mera uppmuntras, som icke allenast folket finnes dertill ganska villigt, utan förmärkes jemväl utaf denna inrättning en välsignad frukt och nytta. I anseende hvartill Deputerade beslöto, att sådant i högvördiga ståndet anmäla jämte önskan, att dessa till förkofring i gudelighet så mycket bidragande offentliga mer solenna och med uppbyggeliga ceremonier beledsagade nattvardsförhör, med dem som första gången dertill admitteras utaf presterskapet öfver hela riket blefve vedertagna" ¹⁾).

Deputationens anmälan föranledde att ståndet i sin skrifvelse till rikets presterskap vid riksdagens slut förklarade att "det icke utan mycken glädje, af åtskillige dess ledamöter förnummit hvad välsignad frukt och nytta det med sig fört, att de låtit ungdomen så af högre som nedri-

quædam exinde redundaret utilitas." BENZELII syntagma dissertationum. Francofurti et Lipsiæ 1745. Tomus II. Fol. 447.

¹⁾ Riks-Ark. Presteståndet enskilda handl. 1760-62, s. 193.

gare stånd, offentligen i kyrkan och i hela församlingens närvaro undergå förhör innan den för första gången admitteras till Herrans Nattvard. Och vill fördenskull Presteståndet så mycket hellre hafva denna inrättning hos Presterskapet i allmänhet rekommenderad att vidtagas på de ställen den ännu icke blifvit införd som mycken villighet hos folket förspörjes, när de med vederbörlig försigtighet dertill bringas, och ståndet icke tviflar att detta skulle medföra mycken uppbyggelse" ¹⁾).

Af yttrandena i ekklesiastika deputationen framgår att den föreslagna kyrkohandlingen redan var ganska allmänt spridd. Den ena af dem, som vitsordade detta, Biskop Halenius sade sig nemligen i hela Skara stift hafva infört den ²⁾, och Prosten Bolmstedts ³⁾ yttrande vittnar att den i Lunds stift var ganska mycket utbredd. Man erinre sig ock Talmannens samt Bælters ord 1751, af hvilka slutsatser kunna dragas i afseende på Upsala och Wexiö stift. Läger man härtill, att sedan Serenius infört konfirmationen i sitt pastorat och kontrakt, flera andra kyrkoherdar i Strengnäs stift följde hans exempel ⁴⁾, befinnes konfirmationen således i medlet af 1700-talet i bruk inom flere svenska stift. Hvad särskildt sistnämnda stift beträffar, så blef saken der ännu mera befordrad, då den för densamma så nitiske Serenius år 1763 derstädes blef biskop. Många eller vidlyftiga skriftliga yttranden i frågan har man icke eller af honom, utan det

¹⁾ Riks-Ark. Cleri Comitialis cirkulär vid Riksdagen 1760—62.

²⁾ Också befinnes af handlingarne rörande prestmötet i Skara 1759 att Halenius förmanat presterskapet bland annat till "slutförhörs anställande med catechumeni, i kyrkan, hvarefter de en särskild dag skriftas och comuniceras allena, då Predikanten vid communionbönens läsande särskildt förmanar dem, och derunder uppmuntrar Församlingen till förböner." WALLQVIST: Eccl. Saml. Fol. 1, s. 258.

³⁾ B. var Kyrkoherde i Vestra och Östra Wram.

⁴⁾ WESTÉN: Svenska Hof-Clericiets Historia 1: 64 not. 9. Jfr. ROSÉN: Likpred. öfver Bisk. Serenius. Strengnäs 1778.

var genom sin kraftfullhet och sitt inflytande som han befrämjade den ¹⁾. Dock finnes i den af Serenius författade s. k. *Minneshjelp* hans åsigt huru saken borde för sig gå tydligt uttryckt ²⁾. Att han också vakade öfver föreskrifternas efterlefnad, kan tagas för afgjort till följd af det alfvar, nit och ordningssinne, som enligt alla minnestecknarens intyg utmärkte Serenius ³⁾.

I Finland, hvars öden då ännu voro förenade med Sveriges, började konfirmationen införas genom ett beslut på prestmötet i Åbo år 1759, hvilket sedan upprepades i skrifvelse till presterskapet ⁴⁾.

¹⁾ Jfr. ett yttrande i denna afhandling sid. 63.

²⁾ Minneshjelp för Hrr præpositis vid visitationen i Strängnäs stift. 3:e uppl. tr. Strängnäs 1767. Qvæstio: Huru monge catechumeni varit sista året? *Monenda*: 2. Tilsäges at med Initiandis härefter så förfäres; at i Påsk-Helgen lysas på, det de som nästa år vilja begå första gången Herrans Nattvard, angifva sig nästa Söndag; då de med deras ålder upteknas; deras föräldrar eller husbönder följa dem åt, at säga deras hemseder. Derefter komma de hvar Söndagsmorgon i Sakristijan, at få läxor af Klockaren, som fortfar dermed hela året, emellan ringningarne. De bortovarande anteknas hvar gång. I fastlagen undervisas de af Presterskapet, och när de pröfvas giltige, förhöras de i hela församlingens närvaro, Söndagsmorgonen, innan skriftermålet skier; hvilket såväl som communionen, holles den dagen, för dem allena. Sedan blifva de ståendes under Guds-tjensten på hvar sin sida i choret; och när Communionbönen läses, påminnes Församlingen att tacka och bedja Gud för denna sin ungdom, att Gud måtte hafva sin hand öfver dem och välsigna deras år med förkofring i kunskap och dygd, att sin verld lyckligen genomgå och med sina Föräldrar samlas i Guds rike. Ifrån predikstolen sjunges psalm n:o 330, och derpå mässan.

³⁾ Utom Roséns likpredikan, har man ett latinskt åminnelsetal af Lektor Åhrberg. I Nyköping höllos parentationer af Mag. Lagerlund och Mag. Brannius, i Örebro af Prosten Doctor Eric Waller.

⁴⁾ I Åbo Domkapitels cirkulär yttras: "nödvändigheten af döpelseförbundets vidmagthållande och förnyande bör hos ungdomen med alfvar och som oftast blifva inskärpt, men förnämligast och eftertryckligast pröfvas det böra ske vid det publice examen, som uti församlingens åhöro med dem anställes, då då de första gången komma att begå Herrans heliga Nattvard." SCHAUMAN: Handbok i Finlands Kyrkorätt, s. 286. Jfr. Förslag till Kyrkolag för Finland, s. 235.

Det är ganska troligt, att redan vid utfärdandet af preteståndets anförda cirkulär den deri anbefallda handlingen var bruklig i ännu flere stift. Och säkert är att den efter cirkuläret allt hastigare utbredde sig. Så finnes från år 1764 ett protokoll öfver en generalvisitation i Folkärna af Westerås stift, hvori konfirmationens vigt och nytta vitsordas ¹⁾.

Den för detta ämne viktiga tidpunkt, då det första gången skulle föranleda en åtgärd ifrån Regeringen, är nu förhanden. Anledningen dertill är på sätt och vis mera enstaka, men sammanhänger dock nära med den brist i kristendomskunskapen och det öfverhandtagande lättsinne i lefvernet, hvaröfver, såsom förut blifvit nämnt, klagomål från olika håll försports. Egendomligt nog skulle, oaktadt presterskapet redan mångenstädes verkat för det allmänna förhöret och konfirmationens antagande i församlingarne, den första framställningen derom till Konungen föranledas icke af en andlig utan af en verldslig myndighet. Det var nemligen Landshöfdingen i Skåne, Generalmajoren Friherre ADLERFELT, som till Riksrådet REUTERHOLM anmälde, det han ifrån en skånsk prost mottagit flere skrivelser med klagomål öfver den på orten rådande stora okunnigheten i kristendomen, till bevis hvarå anförts: att personer, som hunnit mannaåldern icke kunde läsa rent och aldrig begått H. H. Nattvard, att barnaundervisningen vore illa skött, med mera dylikt, hvilket allt också förevarit på nyligen hållet prestmöte i Lund. Men der hade detta bekymmer-

¹⁾ 14:o "Nattvardsbarnen begynna strax efter julhögtiden att en gång i veckan till förhör framkomma, då de sedan efter befunnen skicklighet admitteras och på en gång för sig sjelfva communicera, vid hvilket tillfälle äfven förbön för dem på predikstolen hålles; hvarvid tillades att de i anseende till den myckna nytta som det med sig hafver böra jemväl hädanefter förr än de första gången få begå den h. nattvarden efter någon gudstjensts slut för församlingen offentligen i kyrkan examineras." Strengnäs Gymnas. Bibl. otryckta Saml. af Vallqvist. Band. 2.

samma ämne icke mötts af det deltagande, som det syntes kräfva. Reuterholm hade ansett för sin skyldighet att anmäla saken inför Konungen. Han inleder sin framställning derom med betraktelser om barnaundervisningens och religionens vikt för samhällets lycka, och synes för sin del anse bristerna i detta afseende vara vida allmänna, än att de blott skulle gälla Lunds stift. Emellertid tillstyrker Reuterholm såsom första åtgärd i anledning af de inkomna uppgifterna att det ifrågavarande prestmötesprotokollet måtte infordras från Lund, hvarefter saken sedan finge närmare öfvervägas och lämpliga mått och steg vidtagas ¹⁾).

¹⁾ "Hans Excellence Herr Riks-Rådet Baron Reuterholm gaf till Protocollet följande: När uti ett hus eller famille äro elaka barn eller wansläktande afföda och man ordsaken dertill eftersinna will, finnes största grunden ligga uti en misswärdad och obekymmersam uppfostran i synnerhet uti de spädare åhren.

På lika sätt efter mitt omdöme måste det sig ock förhålla uti den stora politiska eller hela Rikets hushållning då den allmänna hopen af medborgare finnas intet bögda för dygd, sedighet, laglydnad och inbördes wälvilja, utan oförsynt alla laster utöfwa, göra hwarandra wäld och orätt illudera hälsosamma författningar och för omättelige begiär, respectera inga slags gränssor och skrankor.

Uti Guds kjänedom och den sanna gudalärans kundskap ligger den esentiellaste grund till all oskrymtad moral och de mensklige släktet gänelige seder.

Uti underwisningar af predikstolen och lärosättet igenom predikningar har wäl Rikets Kyrkjolag tillräckeligen all brist förkommit, när Prästerskapet med en uppbyggelig nit och åhåga det efterkommer, men innan uppmärksamheten kan wara tillstädes och sig af dessa allmänna upmuntringar och förmaningar tillbörligen gagna, är hos en upväxande ungdom en tid af åtminstone 15, 18 eller 20 åhr framliden, hwilken då den, ifrån den spädaste åldern, icke blifwit nyttjad att tidigt lägga en god grundwall af Kristendoms kundskap och disposition till sådane principer och hjertats böijelser, som innerligen wörda det högsta wäsendet och medföra afsky för orättwisa, föga kan göra eller som förfarenheten dageligen intygar, åstadkomma uti moralisk sedighet och det allmänna borgeliga lefwernet någon reel och hugnelig wärkan.

Underwisninges värdet uti Barna åhren så wäl af Föräldrar som uti Scholae och lärohusen är således en basis till Rikets san-

Sedan ärendet föredragits äfven i Justitie-Revisionen, beslöts den af Reuterholm föreslagna skrifvelsen till Lunds Domkapitel, hvilket hade till följd att det omskrifna prest-

skyldiga förmohn och till den sällhet att uti samhället skola finnas Gudfrugtiga, dygdiga och beqwäma Ledamöter eller twärtom.

Kongl. Maj:ts och Riksens högloflige Ständers sorgfällige omwårdnad om allmänt wäl, har wäl icke underlåtit att tid efter annan igenom wäl uttänckta författningar, ömheten till detta angelägna ämne utsträcka, men huru dessa anstalter med den sorgfällighet och bekymmersamma ohåga, allestädes i Riket värckställes, att derat skönjes den åstundade efecten och huru dessa författningar kunna än mera förbättras och till ändamålets ofelbara winnande approprieras deruti består en hufwudsakelig del af det wäsenteliga wäl som Rikets styrsel betarfwar och Wår nådiga Öfwerhet påsyftar.

General-Majoren och Landshöfdingen Baron Adlerfelt, har comunicerat mig åtskillige till honom adresserade skrifter af en Skånsk Probst, som gifwa wid handen att där i orten skola finnas många personer, som öfwerstigit 20 års ålder som hwarken kunna läsa innan i bok, mindre något utan till af Christendommens hufwudstycken, wid 23 års ålder icke begådt den heliga Nattwarden och när dylika för missgiärningar i fånghusen warit inmannte, befunnits som hedningar äga hwarken kundskap om skyldigheterna emot Gud eller emot deras nästa, att Barnunderwisningen igenom Klockare och ByScholor skall wara misswärdad och dels i anseende till omständigheter i sig sielf omöjeligen tillräkelig, att förordningen om Prästebewis sådane tjenstehjons Christendoms kundskap angående, som flytta utur den ena församlingen uti en annan, icke iagttages, så att ungdomen flyttar landet omkring tills de blifwa gamla och icke något synnerligit med dem står att uträtta, utan at prästerskapet kan få tillfälle lära dem kjänna, med mera dylikt, som d. 21 Octobr: sistledet åhr på ett med Lunds prästerskap hållit allmänneligt möte skall blifwit föredragit, men befaras icke wunnit den fullkomliga upmärksamhet och skyndesamma omtanka som dessa omständigheters wigt och influence på allmänt wäl, oförnekeligen synes kräfwa. — Då nu detta kommit till min kundskap, har jag i stöd af den här framföre anförde principe, samt 14 § uti Regeringsformen achtat min skyldighet och wälmening för mina medborgare af mig fordra, at dessa omständigheter inför Protocollet Eders Kongl. Maj:t i underdånighet föredraga och om Rikets rätt i denna högst angelägna delen påminna med hemställande om icke Consistorium i Lund måtte i nåder anbefallas att ofördröjeligen till Kongl. Maj:t in extenso insända det wid sistledne åhr hållne prästmötes protocoll, på det först deraf må inhämtas fullkomlig kundskap om de angifne omständigheters rätta beskaffenhet och fulle-

mötesprotokollet kort derefter insändes. I detta yttras bland annat, att de säkraste utvägarne att förbättra okunnigheten och afhjelpa det öfverklagade onda vore inrättande af barnaskolor, uppbyggandet af skolhus, föreskriften om prestbetyg för dem som flytta till ny församling äfvensom *införandet af konfirmationen*. Först år 1768 d. 19 Febr. förekom saken ånyo i rådet. Reuterholm tog äfven nu till ordet. Hans yttrande berör alla de nämnda föreslagna utvägarne, som skulle leda till det stora syftemålet: kristendomskunskapens tillväxt och det kristliga lifvets höjande. Anförandet, det första, hvori konfirmationen i Konungens råd uttryckligen behandlas, meddelas här, dock med uteslutande af inledningen samt hvad som för öfrigt icke eger något omedelbart sammanhang med ämnet ¹⁾:

"Af Synodalprotokollet finnas 3:ne omständigheter i synnerhet vara anförde, neml. om Scholæhus för byggnader på landet och scholæordning, om oundvikelige nödvändigheten af prästebevis för them, som afflytta utur then ena församlingen i then andra, och om theas allmänna förhör eller s. k. Confirmation, som första gången admitteras till then hel. nattvarden.

Alla thessa trenne omständigheter äro uti en ypperlig måtto medel och utvägar att vinna ändamålet neml. fortplanta Guds sanna kännedom, kundskap och dyrkan, in-

liga intygade förhållande, och sedan i anledning af omständigheter och ämnens rätta sammanhang de botemedel och utvägar widtagas, som till ett fullkomligt och hälsosamt ändamåls winnande kunna pröfwat nyttige kraftige och tillräckelige."

Riks-Ark. Rådsprot. i Inrikes civil ärender f. d. 10 Febr. 1767.

- ¹⁾ Lunds Domkapitels svar var affattadt i en missnöjd ton och innehöll en begäran att få veta, hvem angifvaren var. Reuterholm förklarar oron och bekymret icke innebära någon anklagelse särskildt mot Lunds stift, utan afse riket i allmänhet. Domkapitlets skrifvelse anser han utvisa nog mycken ömtålighet och betecknar dess ofvannämnda begäran såsom ett ovanligt "processuelt steg".

planta jämte vördsnaden för thet högsta väsendet, begrepp om alla borgerliga skyldigheters utöfning mot Konung, Lagar och hela riket, samt i spädare åren, vända böjelserna till thet som nyttigt uppbyggligt och redligt är, men afböja och gifva afsky för laster, missgerningar och odygd.

Utom sjelfva Synodalprotokollet, som meddelar Häradsprosten Schlyters anmälan, gifver ock bemälte välmenande och nitiske prästmans, ifrån then 8 och till d. 15 Juni 1766 i Thorne härad hållne probstevisitationsprotokoll, jämte en vidlöftigare, then 2 Aug. sistl. af honom författad deduction, nog tydelig och omständelig anledning, att dels sättet till undervisningsväsendet ibland allmogen, är otillräckligt och ogörligt, att deraf kan väntas then reela nytta, som påsyftas bör, och dels de gjorda goda författningar, samt sjelfva Kyrkolagen, icke allestädes så noga och fullkomligen till alla delar efterlefvad och värkstäld varder.

Det allmänneligen i riket öfverhanden tagande obekymmersamma väsende om skyldigheterna mot Gud öfverheten och nästan, samt then tvehågsenhet, theri många samvetsömma domare försättas, då de skola applicera lagens stränghet till misshandlingar af sådana personer, de der finnas i tjockt okunnighets mörker stadde om allt hvad en menniska bör ifrån spädaste åren veta, med mera thylikt, som uti vår dageliga allmänna umgängelse befinnes, sådant allt tillsammans lagt och tillsammans tagit, öfvertygar nog samt hvar och en uppmärksam, att uppfostringsväsendet och barnårens undervisning är ett af de högst angelägna Riksvärdande ämnen, att samma angelägenhets besörjande och följaktligen vördsnaden för det högsta väsendet och en sann Gudfruktan, såsom all vishets och sällhets begynnelse, mycket hos oss saknas, att om medlen till dess fortplantande blifva det eftertryckligaste och till hvarje orts om-

ständigheter mäst applicerade, som möjligt är, och en vis Regerings omtanka icke undfalla bör, så måste ock hela rikets och samhällets allmänna såväl som hvarje enskilts nytta, vältrefnad och sällhet, i en otrolig mån därefter förkofras, om annars det andeliga ståndet och the som själa-vården och undervisningsväcket anförtrodt blifvit, så till alla delar sina skyldigheter varda fullgörandes, som af dem bör kunna förmodas och förväntas.

Jag anser derföre för min del icke för allena probabelt utan ock för alldeles naturligt samt en ren påföljd vara, att då barnaårens undervisning skjötes igenom useliga och olärda klockare, eller ambulerande skolemästare, på thet af Prosten Schlyter beskrefne sätt så måste åldern ifrån 6 till 15 å 16 år försvinna, utan förkåfran i Guds sanna kännedom, och när åter ifrån then åldern intill 20 och några år controllen igenom prestebevisen om hvar och en af och anflyttandes kristendomskunskap äfven saknas, då måste det blifva och vara en väckelig sanning att alltför många vid 20 års ålder icke kunna läsa i bok eller utantill något af sina kristendomsstycken; vid flere 20 års ålder icke en gång varit till Guds bord, aldrig bry sig om Guds kännedom och kunskap, förfalla således uti alla upptänkeliga laster och lefva sedan fram i sina onda lustar så oupplysta och tygelfria, som de värsta hedningar, därom verk och gerningar omsider, ända framåt inpå sena åldern, nogsamt ett beklagligt och medlidande värdt vitnesbörd bära.

Sådana omständigheter och reflectioner deröfver, föranleda mig alltså, på det detta angelägna och vidsträckta ämne må komma uti något närmare öfvervägande och beredande, att i underdanighet tillstyrka, det må Consistorium i Lund till nådigt svar lemnas, att K. M:s mening intet är, att göra detsamma eller skånska presterskapet, framför det andra Clericiet i riket, någon särskilt förebråelse, men att

af allmänna värk och gerningar, utan någon enskilt angifning, nogsammt kan befinnas, att christendomen uti Riket icke är i den fullkomliga flor, som han vara kunde och borde, samt att sådant, till en stor del, deraf måste härröra att gemena mannen och allmogens barn, ifrån första början icke så varda anförde, som ju både bättre ske kunde och borde. K. M. hade derföre, af dess faderliga omvårdnad för rikets väl, samt att biträda Sveriges välmenande presterskap, såväl af detta Consistorium, som alla Consistorier och Landshöfdingar öfver hela riket (därom väl bref till dem samteliga afgå kunde) funnit nödigt att infordra theras betänkande, Råd och förslag, huru som Scholæ och undervisningsväsendet för allmogens barn på landet framdeles, må ännu tillräckligare och bättre samt till ändamålet mera svarande, kunna inrättas. — — — — —

Äfven vore ock det en uppbyggelig och till allmän nytta ledande utväg, hvilken uti Danmark och flerstädes i Tyskland, uti de christna lutherska församlingarne är vidtagen, att alla högre eller lägre, innan de första gången admitteras till den högvärdiga Nattvarden, uti Guds hus och inför hela Guds församling undergå examen och göra besked uti de hufvudsakligaste delar af vår christeliga läras och tros Artielar.

Om intet förr så åtminstone denna gången hafva nitiske själasörjare en öppen lägenhet att hos hvar och en som vill komma till skrift påyrka en till christendomens utöfning högst angelägen kunskap, och den eller de, som till denna heliga måltid vilja admitteras, måste af sig sjelfva vara nogsammt nödgade och anmante, att kunna försvarligen vid detta tillfälle göra fullkomlig skäl och redo för sig.

Vår Kyrkiolag talar väl icke egenteligen om en sådan nyttig actus, men som densamma vore ett bidragande medel, som medverkade till samma ändamål, som Kyrkiolag

och all christelig Kyrkioordning påsyftar, samt åtskilliga vår Svenska församlings ypperlige biskopar och lärare, såsom Laurelius, Hindrik Benzelius, Domprosten Bælter utom många utlänningar denna inrättning önskat, tillstyrkt och såsom mycken full nytta med sig förande högeligen rekommenderat; så tillstyrker jag ock i underdånighet, att äfven samtelige Consistoriers i Rikets yttranden i detta mål måtte infordras, på det K. M. därefter må häruti kunna förordna det, som nyttigt är och på hvad sätt sådant till en likhets vinnande, å alla orter i riket värkställas må ¹⁾.

— — — — — ”

I öfverensstämmelse med Reuterholms tillstyrkande infordrades genast samtliga konsistoriernes yttrande om önskvärdheten af konfirmationens föreskrifvande ²⁾. Af de inkomna svaren finnas de från Upsala, Linköping, Skara, Strengnäs, Wexiö, Lund, Göteborg, Calmar, Carlstad, Hernösand, Åbo och Borgo uti Riksarkivet. Upsala domkapitels yttrande är det märkligaste såsom innehållande ett särskildt förslag till ordning eller method för den ifrågavarande handlingen, och bör derföre fullständigt meddelas ³⁾. Att här åter-

¹⁾ *Riks-Ark.* Just. Rev. Prot. 1768 19 Febr. Närvarande i Rådet voro utöm Reuterholm: Hiärne, De Geer, Hermelin, Gyllenstjerna, Funck och Ribbing.

²⁾ Skrifvelsen, som finnes tryckt och är daterad d. 19 Febr. 1768, befaller Konsistorierne äfven utlåta sig rörande inrättandet af barnaskolor och uppbyggandet af skolehus å landet samt om prestebevis vid ombyte af församling, allt såsom medel att befordra kristendomens framsteg i lära och lefverne. På samma gång afgick äfven befallning till samtl. Landshöfdingar att yttra sig rörande de båda förstnämnda frågorna. De ifrån de olika myndigheterna inkomna svaren med bilagor finnas i Riksarkivet, Prest. Ark. ett band med inskrift: Handlingar rörande undervisningsverket 1725—1809. Bidrag af stort värde äfven för historien om vårt folkskoleväsende innehållas i denna samling.

³⁾ Några af de öfriga meddelas i bilaga. Upsala kons:i lyder med uteslutande af inledningen sålunda:

”Vid underdånigste fullgörande af denna E. K. M:s landsfaderliga ömhet och vårdnad om kristendomens tillväxt hos sina trogna under-

gifva flera voro både för vidlyftigt och äfven öfverflödigt, då de i allmänhet öfverensstämma i svaret på den fram-

såter och deras barn, både i kunskap och utöfning, erinrade Consistorium, hurusom ej allenast preteståndet vid Riksdagen 1762 hos prästerskapet i allmänhet högeligen sökt att främja denna inrättning såsom en välsignad frukt och nytta af sig lofvande, utan ock, att Consistorium för dess del, äfven för detta önskat, att samma uppbyggeliga bruk måtte allmänne än hittills uti stiftets församlingar blifva införda; tviflandes Consistorium ingalunda, att ju, det af E. K. M. i nåder påsyftade helsosamma ändamål, skall, genom Guds nåd härmedelst vinnas, så till föräldrarnas som barnens, samt den kristeliga församlingens öfver hela E. K. M. rike, gemensamma kraftiga uppmärksamhet och uppväckelse till vördnad för evangelii lära och det hel. Sacramentets bruk, på en tid, då, Gudi klagadt, mycken oaktsamhet och kallsinnighet vid sådana stycken synas mera än tillföre hos många sig insmygit.

Inför E. K. M. får alltså Cons. den glädjefullaste anledning att nedlägga underdånig tacksägelse för denna E. K. M:s milda omvårdnad och försorg om sådana måtts vidtagande, som, när de uppå E. K. M. nådigste befallning och förordnande varda till allmänt bruk och nyttjande uti riket antagne, visserligen skola till hela den Svenska församlingens sanna uppbyggelse lända, i det ungdomen så af högre som lägre stånd, framställes till offentlig redogörelse inför församlingen, för sin kristendomskunskap och öfvertygelse om lärans sanning och visshet innan den för första gången går till den hel. nattvarden. Consistorium fördristar derföre tillika, yttra sin underdånigste önskan att E. K. M. i nåder täcktes, genom högl. Kongl. påbud anbefalla och förordna att ett så gagneligt verk, som det ofvanförmälta visserligen är må komma uti församlingarne öfver hela riket att införas.

Uti sådant fall och som likformighet lärer härvid i nåder prövas icke allenast anständig utan i flere hänseenden, både nyttig och nödvändig, samt på det saken må kunna i sin ordning och rättan tid, samt å lämpligaste sätt, företagas och årligen fortsättas, fördristar äfven Cons. till E. K. M:s nådiga pröfning och godtfinnande i all underdånighet, framställa om icke följande omständigheter skulle finnas härvid tjenliga och nyttiga att iakttaga, neml.

1:o Att hvarje år näst efter Michelsmässan, föräldrar och husbönder å predikstolen ansägas, att barn och ungt husfolk, som på det instundande året för första gången ämna begå H. H. N., måga utan dröjsmål hos församlingens prästerskap anmälas och antecknas.

2:o Att strax derpå särskilta förhör af presterskapet företagas med denna ungdom, utom de vanliga och gemensamma hus- och kyrkoförhören, hvilka af denna ungdom böra tillika bivistas; och böra dessa enskilta förhör flitigt fortsättas, samt för sig gå en gång

ställda frågan. Alla konsistorierne förorda varmt den ifrågasvarande seden såsom kristelig, uppbygglig och ländande

i hvarje vecka på det sätt att Dr Lutheri cateches, och därefter Svebili förklaring, stycke ifrån stycke gifvas hvarje gång till lära, att dernäst gifva besked före, hvilket väl i början måste skje igenom utanläsning, men dock så, att rätta förståndet af Catechesmi lära, dem under frågor och svar med deras egna ord, allt mer och mer sorgfälligt bibringas; särdeles då catechesen en gång blifvit läst till slut, och för andra gången åter begynnes. Härvid böra ock barnen i synnerhet väl underrättas, om deras döpelseförbund, huru ofta de, å sin sida, fallit derifrån, och huru det, såväl genom dagelig bättring, som i synnerhet äfven igenom den hel. nattvardens vär-diga begående, står att förnyas, hvarefter praktiska underrättelser och uppmuntringar till tro och christelig kärlek, böra tidt och ofta, för barnen upprepas, till att hos dem uppväcka andakt samt hug och vilja, att bereda sig till vär-diga Guds bords gäster.

3:o På det tillräckligt utrymme af tid, så för presterskapet som barnen icke må saknas, så må väl till allt det förenämnda, användas ett helt års tid och något derutöfver, så att genom Guds nåd, barnen måga finnas behörigen underviste och beredde vid eller strax efter midsommartid det följande året, dock att de barn som varit tröga och oläraktiga samt icke ännu kunnat göra för sig försvarligt besked, sparas till öfning intill dess de finnas så kunniga och beredda, som vederbör.

4:o När barnen nu ändteligen pröfvas äga den kunskap och skicklighet till Nattvardens begående, som ofvan förmäldt är, kommer att kungöras af predikstolen att nästa Sön- eller helgedag derefter, de blifvande unga Nattvardsgästernas offentliga förhör inför församlingen kommer att försiggå; då föräldrar och husbönder, samt faddrar, när de finnas, isynnerhet uppmanas till sådant förhörs bi-vistande, jemte det att församlingens äldste och öfrige ledamöter, förmodas då tillstädeskomma.

5:o Detta förhör sker på en Sön- eller helgedag, då skrift och mäs-sa icke hållas, efter slutad gudstjeust, som den dagen tidigt begynnes, och icke med en öfver Kyrkolag förlängd predikan utdrages.

6:o Håller Pastor näst för examen ett kort uppmuntrande tal ifrån altaret, stäldt isynnerhet till föräldrar och husbönder, om christelig barnauppfostran och undervisning; hvarefter presten går ifrån altaret, och barnen, som hittills stått i choret, intaga sina rum på gången, de af mankön i en rad vid manfolksbänkarne, och de af qvinkön likaledes å andra sidan; då Pastor som examinerar, går emellan barnen och låter dem efter hvarannan, svara på de framställda frågor, hvilka böra angå de hufvudsakligaste delar af catechismi lära, i kort begrepp, utan att följa orden i catechesen:

till församlingens fromma. Uttrycken äro naturligtvis skiftande men tanken enhällig. Det talas om konfirmationens "ovärderliga frukt och nytta, välsignade verkan, ögonskenliga och mångfaldiga nytta ej blott för de unga utan också för läraren såsom vitnesbörd om hans flit och för alla de

heldst emedan barnen då komma att visa, icke blott hvad de minnas utantill, men enkannerligen hvad de fattat och lärt förstå. I synnerhet äfven kunna Insticktelseorden till d. h. n. förklarar ord ifrån ord genom fråga på fråga; då barnen på en liten stund kunna göra tillräckeligt besked, för hela läran om den hel. nattvarden, samt dess rätta bruk och nytta.

Detta förhör får icke vara för långt och vidlöftigt, så att det åtminstone om en god timma kunde vara slutadt. Men äro de unga skriftebarnen i de större och folkrikare församlingarne öfver 24, kunde 2:ne eller flera förhör på särskildta dagar anställas.

7:o Efter slutadt förhör stiga barnen åter fram i choret, och presten går för altaret, slutande denna förrättning med ett kort tal, innehållande förbön för barnen och tacksägelse till Gud, jämte förmaning till de samma om tillväxt i trones lära och christelig dygd, samt om än vidare gudelig beredelse till deras förestående första nattvardsgång, hvarefter läses välsignelsen öfver barnen och sjunges en tjenlig kyrkopsalm eller vers.

8:o På derefter följande Sön- eller helgdag, då skriftermål och nattvarens utdelande åt barnen kommer att ske, och emedan inga andra af församlingen den dagen begå nattvarden, blifver för presten ett beqvämligt tillfälle att detta skriftermål inrätta enkannerligen efter dessa unga guds bords gästers tillstånd och beskaffenhet; och kan det icke utan mycken uppbyggelse aflöpa, så i allmänhet för hela församlingen, som för de unga kommunikanter i synnerhet, att den prest, som samma dag predikan förrättar, å predikstolen näst före kommunionbönen håller ett kort uppväckelsetal, stäldt och egentligen lämpadt till dem, som den dag för första gången begå den h. n. Detta är hvad till underdånigste fullgörande af E. K. M. n. bref uti ofvan omförmälda viktiga och angelägna ärende, Cons. trott dess undersåtliga pligt fordra, uti underdånighet anföras; hvilket också, hvad barnens och ungdomens öfning och förberedning, samt derpå följande offentliga skrifteförhör vidkommer, allaredan är i flere stiftets församlingar försökt, och med god framgång brukadt, med hemställan till E. K. M. nådigste välbehag och ompröfvande, hvad häraf kunde i nåder varda för godt funnit, att uti närvarande ämne stadga och förordna till Consistorii och presterskapets efterlefnad i allmänhet. M. Beronius, Lars Hydrén, Joh. J. Amnell, Er. Kinmark, Laur. Norin."

närvarande såsom medel till väckelse och erinring. Den uppbyggelse, som deraf skördades, var "allmän, var den största" o. s. v. ¹⁾. Vidare framgår af dessa yttranden, att seden redan blifvit i de flesta stiften bruklig vare sig "allmänt" såsom i Strengnäs, Wexiö och Wisby, eller "på de flesta ställen", såsom i Göteborg, Lund, Hernösand, Borgo, Linköping och Skara, eller "på ett och annat ställe i stiftet ej ovanlig" såsom i Carlstad. I Kalmar stift fanns den ännu blott på ett ställe, men Konsistorium förmodade att den snart skulle införas i flere församlingar. För bedömandet huru långt tillbaka bruket förefunnits, lemna utlåtandena ingen annan ledning, än att det i några af dem säges, att den redan "länge" varit i bruk, äfvensom det tydligen visar sig, att det allmänna förhöret efter 1762 års Riksdag, då presteståndet i sitt cirkulär förordade konfirmationen, med stor hastighet utbredd sig. Slutligen öfverensstämma de afgifna svaren i önskan om allmänt påbud samt enhet och öfverensstämmelse i sättet för handlingen, i hvilket afseende Skara Konsistorium hänvisar till bruket i Tyskland, och Calmar särskildt åberopar Chemnitz' anvisning. Lunds Konsistorium framhåller, att saken bör blifva en fordran af alla och yrkar sträng påföljd för prest, som ej i detta afseende nogsamt öfvervakar påbudets efterlefnad ²⁾.

¹⁾ Kons. i Wisby anmärker särskildt att konfirmationen i detta stift förut rönt motstånd. "Ehuru", heter det, "denna till Gudaktighet ledande inrättning här å orten i förstone hade sina motsägare är den likväl numera Gudi lof af allom högt aktad och älskad." Borgo Konsistorium sammanställer frågan närmare med den om den föreslagna inrättningen af skolor, i och med hvars verkställighet äfven konfirmationen skulle blifva så mycket nyttigare och uppbyggeligare. Men kunde skolorna icke så snart komma till stånd, så erkände Kons. dock konfirmationens nytta och uppbygglighet jemväl i undervisningsverkets nuvarande tillstånd.

²⁾ Strengnäs Konsistorium föreslår derjemte att de som ett år första gången gått till H. N. borde också det följande undergå särskildt nytt förhör.

Förhör, trosbekännelse och församlingens förbön framhållas i de utlåtanden, hvilka närmare vidröra handlingens gång ¹⁾. Handpåläggning förekommer deremot icke i något af dessa yttranden, oaktadt denna var vanlig i Danmark, hvars föredöme, såsom redan anmärkts, hos flere framkallade önskan om konfirmationens allmänna införande äfven i Sverige.

De inkomna utlåtandena öfverlemnades till preteståndet vid Riksdagen år 1769. Derjämte omnämna flere domkapitel i sina särskilde s. k. riksdagsrelationer äfven denna fråga. Det som der i korthet yttras, öfverensstämmer dock med de förstnämnda anförandena, och någon särskild redogörelse derföre behöfver således ej lemnas. Endast må anmärkas, att Stockholms Stads Konsistorium, hvars utlåtande till K. M. icke finns bland de förutnämnda, i sin riksdagsframställning, som är ställd till Konungen, förordar konfirmationen och föreslår några särskilda anordningar med afseende på de för hufvudstaden egendomliga förhållanden.

När frågan förekom i 1769 års ekklesiastikdeputation, hemställde Doctor Schröder att nyss omförmälta Stockholms Consistorii projekt "undantagande hvad i tiden för landsorternas belägenhet och vissa omständigheter, dock ej i det hufvudsakliga vorde blifvande skiljaktigt", skulle hos ståndet föreslås såsom det bästa och ändamålsenligaste, hvilket bifölls ²⁾. Preteståndet beslöt att antaga och till Konungen insända ett betänkande, hvilket blifvit uppsatt af Dr O. CELSIUS, som för sin förtjenst härom erhöll ståndets

1) Om löftet såsom ett särskildt för sig talas mera sällan. Åbo Kons. stödjer sitt yttrande på Åbo synodalförenings protokoll f. d. 24 Juni 1763, i hvilket bland annat nämnes att konfirmanderne "böra aflägga sin trosbekännelse, undergå förhör samt förbinda sig att erkänna sina faddrars för sig i dopet gjorda löften för sina egna."

2) Riks.-Akr. Pr.-St. enskilda handlingar för Riksd. 1769, 70.

tacksägelse ¹⁾. Detta betänkande, Svenska preteståndets första meddelande till Konungen i detta ämne, meddelas här fullständigt.

"Hvad som uti den Romerska Kyrkan kallas Sacramentum Confirmationis blef vederbörligen ogilladt och aflyst igenom Reformationen så inom vårt kära fädernesland, som annorstädes. Men sedan det vidskepliga derifrån afskildes, har man likväl uti många reformerte som protestantiske församlingar bibehållit den menlösa delen deraf, såsom en vilkorlig ceremoni, hvilken inom all christen menighet kunde åstadkomma uppmuntran, skärpa alfvaret under utöfningen af en sann Christendom samt tjena såsom en ej mindre anständig än högst angelägen beredning för all ungdom, då den för första gången skall få tillträde till den heliga Nattvarens åtnjutande.

Häri genom har denna Actus äfven inom våra evangeliska församlingar kommit att bibehålla dess gamla namn af *confirmation* ehuru densamma såväl till betydelse som förrättning och ändamål är vida skild ifrån den förra, hvilken ansågs såsom ett nödvändigt och ovilkorligt tillägg till den hel. döpelsen. I hvilket afseende äfven Kyrkolagen af 1686 Cap. 3 § 3 förbjuder, att sedan döpelsen med de i handboken föreskrifna Böner och Ceremonier är förrättad *ingen ny somligestädes här til så kallad och brukelig Christnings-Act må nyttjas*, medelst hvilka ord lagen utan tvifvel har dels afseende uppå det bruk, som då ännu uti åtskilliga församlingar af Confirmations-Acten gjordes i likformighet med den Romerska Kyrkan igenom en vana, hvilken sedan den äldre tiden icke då ännu till fullo hade hunnit att afskaffas.

¹⁾ Ecclesiastikdeputats förslag om antagande af Stockholms Consistorii förslag synes alltså blifvit på det sätt bifallet, att Celsius bearbetade detta förslag för att kunna användas öfver hela riket.

Med den så kallade confirmationen, sådan som den inom många af våra församlingar är bibehållen, förstås fördenskull icke någon döpelsens stadfästelse, hvilket namnet synes involvera, men fast mera ett nyttigt och christeligt bruk att låta barnen, sedan de upphunnit den ålder, på hvilken de till gemensamt deltagande med församlingen af Herrans högvärdiga Nattvard böra släppas, först och förr än det sker, inför församlingen och under anställda allmänna förhör, göra skäl och reda för det hopp, som uti dem är, samt allmänneligen ådagalägga, det de förstå och veta, såväl hvad det förestående viktiga värket har att innebära, som hvad Gud utaf dem fordrar, sedan de medelst den heliga döpelsen hafva blifvit på nytt födda samt inlåtne uti vår dyra frälsares nåderike här på jorden.

I anseende dertill att sådana inför församlingen anställande förhör alldeles icke äro stridande mot Religionsstadgarne inom vår Svenska församling, men fast mera öfverensstämma med det viktiga ändamålet af den förfallna christendomens upphjelpande, samt att anse ibland de kraftigaste medel till fortplantande af den sanna christendoms-kunskapen, hafva redan uti det förra Seculo våra Svenska Theologi, och ibland dem Biskopen Doctor Laurelius derpå yrkat, det måtte de till ett allmänt bruk befordras, hvilket äfven i våra tider sal. Ärke-Biskopen Doct. Henr. Benzeliuss såväl inom Presteståndet som i allmänna skrifter erhindrat.

De här ofvan anförda skäl bragte Presteståndet vid 1762 års Riksdag att uti dess Circulairbref af d. 22 Juni samma år förständiga samtliga Constorierne i Riket, det ville de i Stiften med försigtighet så begå, att denna så kallade confirmationen måtte efterhanden varda vidtagen. Sedermera har det äfven händt, att hans Kongl. Maj:t ige-nom Nådigt Cirkulär af d. 19 Febr. a:o 1769 till samtliga Consistorierne, ibland andra ärenden äfven anbefallt Consi-

storierna, att till Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt yttrande huruvida denna såkallade Confirmationen inom våra svenska församlingar till allmänneligt bruk skulle kunna antagas, samt hvad method i sådan händelse lämpligast var att nyttja. Härigenom har ståndet vunnit det aldra önskligaste tillfälle att på hela det svenska Clericiets vägnar hos Kongl. Maj:t få afgifva dess underdåniga tankar i detta högviktiga ärendet, samt att i likformighet med dess tillförene yttrade önskan, lemna dertill anledning, såväl det måtte denna christeliga inrättning öfver hela riket varda vidtagen, som äfven om sättet och de få ceremonier, hvilka vid verkställandet deraf såsom de viktigaste torde anses, något visst fastställt blefve.

Vid genomgående af de underdåniga betänkanden, hvilka till Kongl. Maj:t ifrån Consistorierna inkommit, är att hämta, huruledes i anledning af Cleri Com. förr åberopade bref, dessa allmänna Communionförhör på många ställen i Stiftens församlingar redan hafva blifvit uti utöfning ställda; hvarjemte alla Consistorier öfverensstämma, såväl om den välsignade nytta, hvilken derefter är vorden förspord, som uti gemensam önskan, det måtte någon Kunglig författning göras, medelst hvilken bruket häraf kunde blifva allmänt och enahanda.

Om något project i dessa delar till Kongl. Maj:t bör afgifvas, förefaller, att så anständigt det är, det vissa ceremonier vid dessa tillfällen öfver hela riket lika iakttagas, så gagneligt torde äfven vara, det dessa Actus blifva få och menlöse, samt sådane att de icke till någon superstition eller missbruk den enfaldiga menigheten leda kunde eller föra dem in i en mera sinlig än rättskaffens Guds-tjenst. I anseende hvartill i ödmjukhet underställes, huruvida hela detta bruket innom följande puncter torde kunna absolveras.

I. Göres af Pastor pålysning ifrån predikstolen, det alla de föräldrar och husfäder, högre och lägre, som hafva barn eller tjenstefolk, hvilka uti det instundande året vilja första gången begå den hel. Nattvarden, skola anmäla sig hos församlingens presterskap att dertill beredas: de, som detta försumma, måga till det nästa året fördröja, emedan presterskapet annars medelst nya tillkomningar städse i deras arbete skulle förhindras; men hvad tiden till dessa pålysningar beträffar, måga Pastores densamma sjelfva lämpa efter hvarje orts belägenhet och tillstånd.

II. När anmälningen skedt, gifver Kyrkoherden medelst ny belysning tillkänna, hos hvilken och på hvad tid de antecknade barnen skola sig till förhör infinna; hvarefter presterskapet under den följande tiden dem handhafver på sådant sätt, som omständigheterna fordra.

III. När ungdomen befinnes äga försvarlig kunskap i Christendomens stycken; så att den icke endast kan utan-till och efter bokstafven svara, men äfven medelst egna ord vet att tillkännagifva, att han sjelf, änskönt enfaldigt, dock rätteligen förstår hvad han läst och honom sagdt blifvit, utsätter Kyrkoherden vissa Sön- eller Högtidsdagar, en eller flera efter antalets beskaffenhet, uppå hvilka barnen komma att uti församlingens närvaro undergå förhöret, hvarom kungörelse å predikstolen föregår med anmodan det isynnerhet föräldrar och husfolk ville vara tillstädes och om barnens framsteg i Christendoms-kunskapen låta sig underrättas. Skulle under beredningen någon finnas, som fordrade längre tids undervisning, uppskjutes med dess allmänna förhör till framtiden.

IV. Uppå förhörsdagen samlas barnen i choret, der de under Gudstjensten förblifva; efter hvilkens slut de ställa sig gången utföre; gossarne på mans och flickorna på qvinsidan, hvarefter examen börjas, hvilken så ställes uti tyde-

liga frågor, att de hufvudsakligaste delar af vår christeliga lära och Trons Artiklar i möjligaste korthet således kunna blifva igenomgångna.

V. Då samteliga dessa barnen på en viss Helge- eller Söndag skola tillsammans och för sig allena begå den heliga nattvarden, hålles af predikstolen ett til detta angelägna tillfället lämpligt och kort tal, såväl till hela församlingens som i synnerhet ungdomens nytta och uppmuntran.

VI. Till hvart och ett af dessa skriftebarn i städerna och på landet gifves en sedel, som innehåller deras namn, födelseår, framsteg i Christendomskunskap, samt när de till Communion blifvit admitterade, hvilken sedel sedermera af presterskapet påskrifves hvarje gång innehafvaren anmäler sig till nattvardsgång, bevistar förhör eller på annat sätt nyttjar predikoembetets omsorg.

Dessa få regler torde vid denna confirmationsactens verkställande befinnas vara de tjenligaste såväl af den orsak, att de ej mindre till Lands än Stadsförsamlingar bekvämligen kunna lämpas, som äfven emedan hvad abrenunciationen angår såväl som faddrarnes gifna löfte-jämte händers påläggning m. m. synes närma sig intill Confirmationen sådan som den fordom varit brukelig och torde således befinnas i någon måtto stridande emot det här ofvanföre åberopade Kyrkolagens rum."

Betänkandet åtföljes af en underdånig anhållan det K. M. ville ifall förslaget bifölles anbefalla dess efterföljd i samtliga stiften ¹⁾.

¹⁾ Denna skrifvelse lyder sålunda: "S. A. K. Uppå E. K. M. allernådigste befallning hafva Rikets Consistorier varit angelägna om underdånigt förslag till tjenligaste ordnings iakttagande vid den s. k. confirmationen, då ungdomen för första gången åtnjuter Herrans högvärdiga Nattvard. Ståndet har känt en öm skyldighet för Guds ära och Eders Kgl. Maj:ts landsfaderliga omsorg, att understödja

Men denna ståndets begäran skulle icke vinna önskad påföljd. Saken hvilade länge hos regeringen, och då vid 1778 års riksdag ännu intet derom försports, upptogs den åter af ecclesiastika utskottet, som dertill manats äfven genom "presterskapets i flera stift genom sina fullmäktige förklarade åstundan" ¹⁾. Utskottet tillstyrker ståndet att hos K. M. förnya den vid 1768 års riksdag gjorda hemställan och föreslå enahanda confirmationsmethod, såsom till alla delar ändamålsenlig, och preteståndet beslöt "emedan i detta mål sedan den tiden intet visst blifvit fastställt, utan olika metoder i församlingarne nyttjas, i afsänd skrifvelse, som berörde betänkande tilläggas borde, dess anhållan hos K. M. i underdånighet förnya" ²⁾.

På samma gång preteståndets betänkande vittnar om kärlek och nit för den nya handlingen röjer det också en betänksamhet och försigtighet, som förtjenar allt erkännande. Sjelfva handlingen borde blifva "enkel och menlös", för att

denna Eders Kongl. Maj:ts önskan och derföre det i underdånighet hosföljande project uppsatt, hvilket om det vinner Eders Kgl. Maj:ts nådiga välbehag, torde E. K. M. tackas det till samtelige Consistorierne öfverlemnna, att verkställigheten deraf angeläget besörja, hvilket ståndet så mycket hellre i underdånighet önskade, som ståndet deraf en säker nytta genom Guds välsignelse i våra Christeliga församlingar förväntar."

¹⁾ Äfven vid 1768 års riksdag hade skrivelser i ämnet från särskilda kontrakter eller härader förekommit.

²⁾ "Utdr. af Prot. hållet i Ecclesiastika utskottet, den 1 Dec. 1778. Man ser häraf både huru öfvertygad ståndet var om sakens nytta och med hvilken tillförsigt det väntade dess snara genomförande. Detsamma visar sig ytterligare af Cleri Com. Circular vid riksdagens slut. "Ståndet", heter det, "har ansett detta för ett ämne, som äfven fordrat dess egentliga skyldighet att understödja, och till den ändan hos Kongl. Maj:t i underdånighet insinuerat ett project till enahanda ordnings vinnande vid denna uppbyggliga act, hvarå Hans Kongl. Maj:ts allernådigste befallning i underdånighet är att afvägta, och förmodar Ståndet att sedan Kongl. Maj:ts befallning ankommer, det lära Consistorierna med den efter hvarje ört lämpade ömhet och försigtighet besörja verkställigheten deraf att ändamålet med vederbörandes nöje och i all stillhet må vinnas."

ej på ringaste sätt gifva anledning till något missförstånd eller någon vidskeplighet, som kunde förleda folket till en mera "sinlig än rättskaffens gudstjenst." Såväl i dessa yttranden som i inledningen till betänkandet skönjes, huru skarpt och klart presterskapet insåg faran af hvarje sådant steg, som på något sätt närmade sig katolikernas uppfattning af konfirmationen. När man härtill lägger, att denna redan i flera årtionden varit inom landet i bruk och, när detta skrefs, var utbredd i alla stift; att frågan derom utgått ifrån och understöddts af regeringen sjelf i en icke otydligt förordande skrifvelse, och att samtl. stiftsmyndigheterna enhälligt tillstyrkt densamma, är det oförväntadt, att denna presteståndets begäran möttes af ett afslag. Ty såsom ett sådant får man väl, oaktadt talet om nödvändigheten af bättre betänketid ¹⁾ anse det svar, som innehålles i följande utdrag af Rådsprotokollet för den 16 Juni 1779:

"I anledning af K. M:ts d. 26 April Herr Riks-Rådet Grefve VON HÖPKEN gifna befallning att aflämna sina tanckar öfver 2:ne Prästeståndets förslager gifna vid sistförflutne Riksdag: 1) Angående upfostringsverket för Allmogen, 2) Angående den så kallade Confirmationen, yttrade nu Hans Exc. sina tanckar häröfver på sätt som följer: I gemen begriper jag bägge dessa förslag sålunda: neml. att de leda till Allmogens oppression, att de gynna Prästernas lättja, gynna deras auctoritet, befrämja för dem större influence och för menige man mera dependance och servitude än tillförene.

Religion, som ofta är pretexten till usurpationer, har interesse af dessa afsikters vinnande och politiquen deremot har ett stort interesse att afböja och stäfja desamma. Hos det andliga ståndet har i alla tider varit ömsom ett hem-

¹⁾ Frågan hade dock redan för 10 år sedan inkommit till regeringen.

ligt, ömsom ett uppenbart stretande om öfvervälde emot den verldsliga magten. — — — — —

Confirmationen med de dervid fogade prästerlige attester är ett upptåg, som Sal. Biskop Serenius upplifvadt, innefattar alla stånd de högre och de lägre, kastar dem under prästernas servitude och liknar fullkomligt les billets de confession, som nyligen uti Frankrike förorsakat nog starka convulsioner. Dervid infaller mig den reflexion neml., att, ehuru Dogmerna mellan de många afdelningar och kyrkior kunna vara olika, instämma de andeliga uti lika esprit d'hierarchie et de domination.

Hvad man uti England kallar *test* har en helt annan grund. Den lagen är en politisk Institution att derigenom upptäcka hemliga Catholiquer och Jacobi II anhängare och utesluter dem ifrån Parlamentet och Embeten, kan ock af Clero aldrig till egna afsikter missbrukas, ty Politiska Regeringen äger där öfvervigten och nationens naturliga sed är åt en annan sida vändt än den var under Cromwells tid.

Eders Kongl. Maj:t hemställes för anförda considerationer i underdånighet om icke svaret uppå bägge dessa förslagen kunde blifva: att neml. de äro af den art att de behöfva nogare betänkande, än derpå hunnit användas och de likväl förtjena. Men för öfrigt vore min underdåniga tanka att dessa projecter, omogna uti utarbetningen och följderna farliga för den Politiska regeringen, aldeles bortläggas och aldrig mera påtänkas och förnyas.

Kongl. Maj:t fant de af Herr Riks-Rådet anförda skäl ganska gällande och expedieras i conformite deraf svaret."

Man bör antaga, att det oriktiga och orättvisa i Höpkens anförande till någon del berodde på missförstånd eller bristande insigt i den förevarande frågan. Men då man läser yttrandet om det "omogna i utarbetandet" och dervid

erinrar sig, huru länge saken varit afhandlad och förberedd samt huru varmt den varit förordad äfven af regeringen sjelf, eller om det "farliga i följderna", ibland hvilka "allmogens oppression" särskildt framhålles, oaktadt handlingen med välsignelse nyttjats i främmande länder och äfven på många orter inom fäderneslandet samt någon politisk riktning var för densamma alldeles främmande, kan man svårigen undgå att misstänka någon helt annan grund för det häftiga motstånd en så beskaffad sak rönt i Konungens råd. Det är ock otvifvelaktigt både att en sådan grund fanns, och hvilken denne var. Höpkens påstående "att konfirmationen var ett upptåg af sal. Biskop Serenius" lemnar härvid en tydlig vägledning. Serenius var under frihetstidens häftiga strider en ifrig och betydande anhängare af mösspartiet. Höpken deremot tillhörde den motsatta sidan och var en af dess förnämsta kämpar. Serenii namn var då tillräckligt för att stämpla hela förslaget såsom misstänkt eller mindre godt¹⁾. Äfven i konfirmationens historia har således det politiska partisinnet spelat en icke obetydlig rol, ty det är ganska sannolikt, att preteståndets hemställan under andra förhållanden blifvit bifallen och ett gemensamt ritual föreskrifvet, hvilket allt nu ej skedde förr än år 1811.

Hvarken råds- eller riksdagsprotokollerna utvisa, huruvida och på hvilket sätt Konungens beslut och motiverne därför meddelades preteståndet. Det synes nästan, som om ingen formlig underrättelse derom lemnats, utan saken fått af sig sjelf åtminstone tills vidare förfalla. Det vissa är, att i de yttranden, som sedermera från olika håll förspörjas rörande konfirmationens önskvärdhet, intet förekommer, som häntyder på någon öfvertygelse eller ens förmodan, att saken af regeringen ansågs med misstro eller

¹⁾ I ännu högre grad märkvärdigt är, huru det andra förslaget, eller "om barnaskolor", kunde komma under samma hårda förkastelsedom.

möttes af obenägenhet. De i skrifvelsen vanliga uttrycken "i afvaktan på Konungens påbud", "till dess öfverheten derom förordnar" o. s. v. häntyda tvärtom på visshet att den framdeles skulle bifallas. Långt ifrån att afstanna, fortgick derföre arbetet för denna sak inom de olika stiften med ett stigande nit, som på flerfaldiga sätt uttalar sig.

Regeringens och preteståndets åtgärder i afseende på konfirmationen äro visserligen de egentligen afgörande och böra således i främsta rummet skildras. Men verksamheten inom de olika stiften är i en fråga som denna äfven af stor vikt. En sammanträngd öfversigt deraf må derföre här finna rum, hvarvid det torde ursäktas, att framställningen stundom går något tillbaka före den tidpunkt, dit denna afhandling eljest nu fortgått ¹⁾.

Cleri comitalis cirkulär af år 1762 gaf samtliga konsistorierne anledning att såväl i skrivelser som vid prestmöten anbefalla saken. Så påmintes vid prestmöte i Westerås år 1763 om de allmänna förhören i församlingens närvaro i kyrkan. Vid samma stifts prestmöte 1787 talades utförligare om ämnet ²⁾. I Wisby framstälde år 1764 Præsul, Superintendenten Lüttkeman den fråga, om nyssnämnda bruk var i stiftet allmänt infördt, hvilken besvarades med ja. Han upplyste vidare, att preteståndets berömliga afseende var att småningom "bana vägen för den s. k. konfirmationen, som hos många våra trosförvandter och i synnerhet i Danmark med så stor och välsignad nytta var i bruk." I nämnda stift förekom frågan åter vid 1784 års prestmöte, då samme ordförande sade sig hafva författat en "viss

¹⁾ Då vid denna redogörelse källa ej särskildt anföres, är uppgiften hemtagd från prestmöteshandlingar, dem förf. sjelf haft tillfälle se dels å Kongl. Bibl. dels å Upsala Bibl. m. fl. st.

²⁾ Vid detta tillfälle föreskrefs äfven "att ungdomen första året *efter admission* borde till stadgande i christelig kunskap och sedighet åtfölja catechumeni som då äro." WALLQVIST: Ekk. saml. Fl. 1 s. 109.

method" men ville ej utgifva den, emedan enligt Cleri Comitialis cirkulär "allt berodde på Kongl. Maj:t" ¹⁾. I Strengnäs erinras år 1764 att "med initiandi borde förfaras efter minneshjelpen" ²⁾, år 1768 omnämnes saken i domkapitlets cirkulär, 1779 påminte Biskopen "att nattvardsbarnens offentliga förhör i kyrkan icke måtte underlätas, eller någon till den hel. nattvarden admitteras, som icke eger försvarlig christendomskunskap, hvarvid Clerus försäkrade att detta angelägna verk allestädes med all flit iakttages", och år 1785 erinrade Biskopen "att den af höga öfverheten *befallda* confirmation i alla församlingar på sätt som genom minneshjelpen är visadt måtte iakttagas", ett högst märkligt yttrande, som visar huru långt man var ifrån att tro regeringen vara emot saken ³⁾. Vid prestmöte i Upsala år 1771 uppmanas presterne att, tills Konungens svar ankomme, följa Consistorii till Regeringen aflåtna förslag. "Handlingen, heter det, "hade redan för flere år tillbaka der brukats, men dermed förhölls ej på enahanda och lika sätt, hvilket dock är uti våra församlingar så anständigt som gagneligt." År 1774 erinras dersammastädes om denna tillsägelse. 1780 upprepas förmaningen och anmärkes att nyssnämnda föreskrift ej öfverallt följes, 1786 framställer Erkebiskop Troil frågor derom och 1797 erinras presterne att vid denna förrättning följa antingen det vid ett föregående möte stadgade eller ock det i profhandboken föreslagna sättet. Här likasom på några andra ställen klagas öfver att de förnämligare icke låta sina barn deltaga i de öfriges förhör och confirmation, hvilket missförhållande Erkebiskopen dock anser genom presternas visdom och nit snart böra förändras. I Hernö-

¹⁾ Uppgift benäget lemnad af Hr Biskop ANJOU.

²⁾ Se ofvan, sid. 79.

³⁾ Med *befallningen* åsyftas sannolikt K. Br. d. 19 Febr. 1768, deri konsistoriernes yttrande infordrades.

sand yrkades på konfirmationens allmänna införande vid prestmötet 1775¹⁾. I Göteborg förevar frågan år 1776, 1785, 1787 och 1795; vid det förstnämnda tillfället gaf Biskop Lamberg tillkänna att han uppsatt och till Konungen lemnat ett formligt project, vid de båda sistnämnda mötena yrkades, att konfirmationen ej skulle ske samma dag som förhöret, veterligen det första tillfälle, då man gör en sådan tidsskilnad och derigenom likasom constituerar konfirmationen till en särskild akt. 1787 hade Göteborgs Cons. utfärdat föreskrift om hvad som borde iakttagas vid konfirmationsakten, hvilket var lika med hvad i de flesta stift redan var vedertaget²⁾. Prosten C. J. Brag, Kyrkoh. i Christinæ församling i Göteborg, som inom detta stift var mycket nitisk för saken, utarbetade ett fullständigt förslag till ordning vid konfirmationen, hvilket han äfven insände till samfundet *Pro fide et Christianismo* i Stockholm³⁾. En

¹⁾ WALLQVIST: E. S. 2: 157. CORNELIUS: Sv. Kyrkans hist. s. 256.

²⁾ Wallqvist: Fl. 5, sid. 136.

³⁾ Nämnde samfund, som innevarande år firar 100:de årsdagen af sin stiftelse, har isynnerhet i sin början visat lifligt intresse för viktigare kyrkliga frågor. Rörande konfirmationen hade en Kyrkoherde Hellström (i Lillherdal i Jemtland) år 1774 insänt skrifvelse och förslag, i anledning hvaraf samfundet i sina cirkulärbref till frånvarande ledamöter förordade sjelfva saken. Hvad prosten Brags följande år insända förslag eller "Berättelse och tankar om konfirmationen" angår, fann samfundets pastoral-division detsamma vackert och uppbyggligt men ansåg sig ej tillständigt att utgifva det och synas vilja likasom föreskrifva rikets presterskap ett visst formulär, hvarföre samfundet hellre önskade att förf. i eget namn skulle utgifva skriften. I allmänna sammankomsten yttrades ock några betänkligheter vid ett och annat i förslaget. Hofpred. Murray, som granskat arbetet, fann Kyrkoherden B. vid den anställda acten hafva varit "mindre lycklig, särdeles i framställningen af trosbekännelsen och samvetsfrågorna", men erkände ock, att mycket uppbyggligt fanns i förslaget, som kunde komma till nytta vid utarbetandet af en konfirmationsakt. Vid ett annat tillfälle förordar Murray ånyo sjelfva konfirmationen samt föreslår, att samfundet borde låta öfversätta STURMS berömda, i Magdeburg utgifna "*Rede bei der Confirmation der Jugend.*" M. erhöll detta uppdrag. Det är oss obe-

af honom författad konfirmationsbön meddelas bland bilagorna ¹⁾.

I protokoll öfver prestmöte i Skara år 1780 yttras: "sedan på förra prestmötet om confirmation blifvit taladt och ven. clerus ej mindre tillstyrkt än K. M. sjelf *befallt* ²⁾ att densamma i alla församlingar bör vedertagas, förmodade Biskopen att sådant redan väl skett och att man således nu blott hade att öfverenskomma om någon uniformité derutinnan." Biskopen nämnde ock, "huru han efter läsning och derigenom inhemtad kunskap om hvad som i detta målet är skrifvet af våra religionsförvandter så i Tyskland som Danmark, hvarest confirmationen är vedertagen, författat en skriftelig underrättelse, huruledes med confirmationen bör förfaras, som skulle circulera i detta stift" ³⁾. Sannolikt för att meddelas å detta prestmöte hade också en berättelse blifvit uppsatt "huru confirmationen förrättades i Alingsås församling åren 1776 och 1777", hvilken är märkvärdig dels såsom en bekräftelse derå, att äfven Pastorerna uppsatte sådana föreskrifter, dels också derföre att enligt densamma *handpåläggning* nyttjades i nämnda församling ⁴⁾. Vid ifrågavarande stifts prestmöte 1785 framställde Biskopen frågor och uppmaning rörande allmänna förhöret, som tillfredsställande besvarades ⁵⁾. Likaså år 1787. Protokollet

kant, om det fullbordades. (Sondéns öfversättning af boken är tryckt 1820). Ur samfundets *pro Fide et Christianismo* protokoller.

- ¹⁾ Funnen och benäget meddelad af Hr Cons. Not. LINDHULT. (Bil. n:r 8).
- ²⁾ Äfven här finner man samma anmärkningsvärda brist på kännedom om frågans verkliga ställning hos regeringen, hvarom förut är taladt.
- ³⁾ Denna Biskop Forssenii framställning finnes i handskrift å Upsala bibl. Den meddelas här i bilaga. Förf. tyckes ej alldeles obenägen att införa bruket af handfästning och handpåläggning, men anser dock att dermed bör anstå, tills allmänna meningen uttalat sig.
- ⁴⁾ Troligen författad af d. v. Kyrkoherden A. Bredmark. Finnes likaledes i handskrift å Upsala Bibl. och är tryckt i bilagan n:r 6.
- ⁵⁾ "Under afbidan af det rituale, som vid confirmationen i riket kommer att iakttagas och man från H. K. M. förväntar, förklarade Bi-

öfver prestmötet i Linköping år 1784 under ledning af Biskop Troil innehåller föreskrifter och anvisning för confirmationen ¹⁾. I Calmar hölls ett prestmöte år 1794, hvarvid Biskop Wallenstråle yttrade sig om saken med ett bestämmande särskiljande mellan förhöret och confirmationen, ännu man i allmänhet vid denna tid finner. Båda förordas dock varmt ²⁾. För Wexiö stifts presterskap lemnar Biskop Wall-

skopen att det är nödigt att det bruk, som han förmodade i alla församlingar vara antaget framgent fortsättes, så att barnen hela fastlagen examineras och undervisas vid veckopredikningarne och att de, som pröfvas hafva tillräckelig kunskap i vår salighetslära samt äro kända för anständigt och christeligt uppförande sedan i hela församlingens närvaro förhöras, skriftas och till nattvarden admitteras. "Presterskapet försäkrade att så allmänt skedde." WALLQVIST: Eccl. saml. 1: 107.

- ¹⁾ 6:o "De af förenämnde barn, som hunnit till vederbörlig ålder och till den H. N. första gången skola admitteras, böra som vanligt varit i prestgården flere veckor förut ytterligare dertill beredas och så fullkomnas att de under en verkande tillämpning i salighetsläran erhålla ett mera stadgadt och sammanhängande begrepp, hvarefter den i några församlingar redan brukliga confirmation bör antagas och nyttjas, och på det en ordentlig likhet öfver hela stiftet skall erhållas stadgades att dervid iakttages följande:

Sedan denna actus 8 dagar förut i församlingen är kungjord, skola confirmanderne på nästa Söndag före communionen sedan gudstjensten, som då så mycket möjligt är förkortas, slutad är; framträda i choret eller på stora gången då pastor loci eller den hans ställe företräder, efter en kort och lämplig påminnelse om nödvändigheten att förnya och fortsätta vårt döpelseförbund, anställer med dem offentlig examen uti catechesens alla hufvudstycken, synnerligen de angelägnaste trons artiklar och altarets sakrament, hvarefter och sedan presten under en kort förmaning önskat dem Guds nåd att i sin ådagalagda kunskap och derpå grundade tro beständigt fortfara och nu emellertid sig till den hel. N. bereda, välsignelsen till slut läses och en vers afsjunges."

- ²⁾ "Det är en vacker och uppbygglig sed, att nattvardsbarn, innan skriftermålet för dem blifver hållit, förhöras i församls öfvervaro, utur catechesen, per summa capita eundo, och sedan confirmeras. Som länge varit önskad, hafve vi ock väntat från högre ort någon regel eller norm, att följa vid denna confirmationsakt, eller döpelseförbundets förnyande och stadfästande, och våge vi väl icke, tills vi den inhändig, något visst stadga häruti. Jag vill likväl vid tillfälle framdeles meddela v. Clero det sätt, som något hvarstädes

qvist i sina år 1787 uppsatta frågor vid biskops- och proste-visitationer föreskrifter huru med denna sak borde förfaras ¹⁾. Erinran härom gifves 1793. På prestmötet i Lund 1795 nämnes att confirmationen är vidtagen i stiftet och befunnen nyttig. Profhandbokens formulär förordas till efterföljd, och prostarne uppmanas af Biskopen i cirkulär att vid visitationer efterfråga om bruket iakttages. I hufvudstaden började confirmationen sannolikt att nyttjas på 1770-talet och blef under det följande årtiondet allt allmänare.

De uppgifter, som nu lemnats, torde vara tillräckliga för att visa, att den handling, hvarom här är fråga, vann allt

temmeligen allmänt i riket brukas, hvaraf jag mig ock vid de functioner jag innehaft, med tilläggning af några så kallade samvetsfrågor, mig betjenat med all framgång, såvida denna confirmation tjent till en gudlig väckelse, så hos de gamle som i synnerhet Catechumeni, varande det visserligen hvar och en tillståndigt att antaga denna method, den jag tills vidare nu icke vill detaillera, för att spara tiden. Hvad barnens förhör inför församlingen åter angår, så önskade jag, att det få öfverallt i stiftet antagit, såsom något både nyttigt och nödvändigt, i ett tidehvarf, der man icke bör försumma något tillfälle att befordra christendom och mota dess förfall."

- ¹⁾ 5. "Huru och på hvad sätt undervises den ungdom, som första gången admitteras till H. Heliga Nattvard? Till befrämjande af hvad mig i detta ämne åligger, K. K.O. Cap. 21 §, 2 och till verkställande af hvad K. K.O. Cap. 8, § 2 stadgar, får jag härvid föreslå, det den ungdom, som ämnar följande våren första gången besöka Herrans bord, hösten förut, vid Husförhören antecknas på en särskild längd, tillika med hvars och ens kunskaper, at dem då föreskrifvas läxor, i hvilka de tid efter annan af Prästerskapet förhöras, samt ändteligen 6 å 8 veckor om våren, af en viss Prästman, helst Kyrkoherden sjelf, en eller två gånger i veckan undervisas, hvarefter deras kunskaper vid ett slutförhör pröfvas. De som då finnas skicklige, kallas till ytterligare examen inför Församlingen en Söndagsmorgon, efter derom förut skedd kungörelse. Då genomgås de angelägnaste och viktigaste Christendomsstycken. Deretter skriftas Catechumeni och comuniceras samma dag ensamne. Efter Predikan, när Communion-bön skall läsas, anmanar Predikanten Församlingen at bedja Gud för denna vackra plantering. Ifrån Predikstolen sjunges Psalm N:o 330, och derpå Mässan." Öhrströmer Eccl. Samlr. Strengnäs 1806, h. 2, s. 57.

säkrare insteg i Svenska kyrkan och hos svenska folket, ty det är ej sannolikt, att presterskapet fortfarande kunnat med så mycken ifver arbeta för densamma, om den ej af åhörarne befunnits uppbygglig och välsignelserik. Det kan derföre vid en blick på det samtidiga och lifliga intresse, som egnades saken i landets olika delar, utan öfverdrift sägas, att under det regeringen uppskjutit eller rättare afvisat frågan, denna under de trenne sista årtiondena af 1700-talet i de flesta delar af landet i allmänhet behandlades som en afgjord sak, hvars offentliga stadfästelse endast var en tidsfråga, men hvilken med all makt borde befordras såsom främjande en sann kristendom och allt det goda, som uppblomstrar på en sådan grund.

Presteståndets förhandlingar vid riksdagarne beröra numera detta ämne endast sällan, hvilket också synes naturligt, då ståndet redan tvenne förnyade gånger till Konungen framställt sin begäran. Bland s. k. riksdagspostulater från olika orter år 1786 förekomma från Hallands och södra Helsinglands presterskap skrivelser med begäran om visst formulär för konfirmationen, men de föranledde icke till någon vidare åtgärd ¹⁾. Vid 1789 års riksdag var frågan före hos allmänna ekklesiastikutskottet. Om dess behandling i preteståndet upplyser protokollet för den 21 Mars:

"Slutligen föredrogs Ståndet den hos allmänna Eccles. Utskottet gjorda anhållan, att confirmationsakten allestädes, såväl i städerna som på landet måtte blifva antagen. Utskottet hade funnit betänkligt, att härom tillstyrka någon underdånig begäran hos Kongl. Maj:t, helst Ståndet längst för detta hos en nådig Konung infunnit sig med project, huru och på hvad sätt Confirmations-Acten till jämlikhets erinrande i hela riket iakttagas bör. Hvad uraktlåtandet af denna nyttiga sak vidkommer, så, ifall så är, att den

¹⁾ Riks-Ark., Presteståndets Riksdags-Acta.

på något ställe ännu icke kommit i bruk, kunde utskottet icke föreställa sig annat, än några besynnerliga skäl å församlingens sida måtte dertill vara orsaken, hvilka bättre på annat sätt kunna upphjelpas. Imellertid och intill dess Kongl. Maj:t om berörde Confirmations-Act nådigt behagat förordna, önskade utskottet, att högvördiga Ståndet till antagande täcktes kungöra det förut omförmälta project.

Ståndet ville för tidens korthet och för flere Hrr Ledamöters förhinder, som nu hvar i sina utskott skulle sammanträda, samt uppå det förbehåll, Herr Prosten Mag. Vickelgren gjorde, att inga mål måtte under deras frånvaro företagas, som kunde vara af den vigt, att de deröfver behöfde särskildt yttra sig, låta denna sak tills vidare hvila."

Frågan upptogs ej åter. Den ansågs hafva sin gifna gång, och föröfrigt hade man endast att afvakta Konungens beslut i ämnet.

Vid den år 1793 i Upsala firade jubelfest i anledning af 200:de året efter Upsala möte förekommer bland andra öfverläggningssämnena äfven förslaget till ny Handbok. Samtliga Konsistorierne hade förut till Konungen insändt sina anmärkningar vid den gällande och dessa skrivelser öfverlemnades till mötet¹⁾. Deribland förekommer ock begäran från åtskilliga Konsistorier, att ett nytt capitel må i Handboken införas om confirmation²⁾. Dessa ärender öfverlem-

¹⁾ Derjemte inkommo till mötet flere memorialer från enskilda prester. Till de anmärkningsvärdaste bland dessa hör ett, hvaruti äfven flere invändningar och anmärkningar förekomma mot confirmationen; dessa meddelas såsom bilaga (nr 9). Om författaren, JOH. MÖLLER, Prost och Kyrkoherde i Vesterhanninge, f. 1738, död såsom Biskop i Wisby 1805, säger WALLQVIST: att han "med mycken skicklighet nästan flitigare än någon annan de senare åren fört en för svenska församlingen nyttig penna." Egendomligt nog hade denne man, en bland confirmationens få motståndare, i sin ungdom varit anagnost hos sakens nitiske befordrare Serenius. Wallqvist: Fl. 7, s. 437.

²⁾ Se Handl. rörande Jubelfesten i Upsala 1793 s. 88.

nades till deputerade af mötet som beredde dem till allmän föredragning. Det befanns dock snart, att så viktiga frågor icke kunde vid mötet utarbetas, hvarföre deputerade föreslogo mötet att hos K. M. anhålla det "några upplyste och mogne män af ståndet" måtte sammankallas, för att med ledning af inkomna anmärkningar och memorialer utarbete ett project till handbokens förbättring. Bland ämnen, som deputerade särskildt "rekommendera till de kommitterades hugkomst", är också confirmationen, "till hvilken vackra och uppbyggliga förslag inkommit" ¹⁾. Sedan mötet uttalat sig i enahanda syfte blef en s. k "*Ecclesiastik-Kommitté*" af Konungen tillförordnad d. 7 Oct. 1793 ²⁾. För att förbereda och underlätta denna Kommittés arbeten uppsatte Erkebiskop TORIL på förhand och med ledning af de inkomna betänkandena ett "förslag till en ny Kyrkohandbok" ³⁾. Här förekommer för första gången i ett svenskt handboks-förslag ett särskildt kapitel rörande confirmationen. Det är det 7:de i ordningen och har till öfverskrift: "*Huru thet skall förhållas vid Confirmation, eller då ungdomen första gången skall gå till Herrans Nattvard*" ⁴⁾.

Det Troilska handboksförslaget undergick i ekklesiastik-kommittén åtskilliga förändringar. I föreskrifterne rörande här ifrågakvarande handling voro dock dessa mindre väsentliga och bestodo mest i förkortningar. Ordningsföljden är olika. I det förstnämnda förekommer confirmationen i det 7:de, i det senare i det 4:de kapitlet, som också har en förändrad öfverskrift, neml.: "Huru förhållas bör, då ung-

¹⁾ Nyss anförda "Handlingar" etc. sid. 103.

²⁾ Den bestod af Erkebiskopen som ordförande samt ett stort antal ledamöter, ibland hvilka voro åtskilliga biskopar, professorer och kyrkoherdar.

³⁾ Tr. i Upsala 1793.

⁴⁾ I företalet nämner förf. att han uppsatt detta kapitel enligt det sätt som Kyrkoherden i St. Clara församling i Stockholm Dr Asplund brukade, och hvaraf denne gifvit Erkebiskopen del.

domen första gången skall begå Herrans heliga Nattvard" ¹⁾. Benämningen konfirmation är således i denna öfverskrift utelemnad, men förekommer dock inuti kapitlet.

Sedan Konungen öfverlemnad det af ekklesiastik-kommittéen utarbetade förslaget till presteståndet vid 1800 års riksdag, nedsatte detta ett särskildt utskott att förbereda frågan ²⁾. Vid då föreslagna granskning företogos flera viktiga förändringar i det 4:de kapitlet. En af de viktigaste synes vara, att förhöret och confirmationen blifvit satta på olika dagar. "Före förhöret" heter det "gifve läraren tillkänna ändamålet af denna förrättning. Sjelfva förhöret skall vara så inrättadt att the hufvudsakligaste delar af vår salighetslära och Tros-Articlar i theres sammanhang uti möjligaste korthet kunna blifva genomgångna. Efter förhöret sker en kort förmaning, sedan läses Fader vår och välsignelsen och akten avslutas med en psalmvers. Nästa Söndag sker Skriftermålet och Confirmationen. Efter slutad sammanringning framträda barnen i choret och falla på knä. Presten håller derefter ett skriftetal. Barnen aflägga nu sin trosbekännelse, lofva att iakttaga de pligter, hvartill denna förbinder, att vara frälsaren trogne och lydige, att bedja och sorgfälligt bruka nådemedlen samt förklara sig slutligen vilja stadfästa sina löften och försäkringar med d. hel. Nattvarden. Härefter följer syndabekännelse och aflösning. Gudstjensten försiggår sedan på vanligt sätt, dock bör predikan den dagen vara kort. Efter de vanliga bönerna håller presten från predikstolen ett tal till nattvardsbarnen, deras

¹⁾ Sjelfva förslagets titel är: "Handbok, theruti stadgas, huru Gudstjensten med christliga kyrkoseder uti Svenska församlingar skall hållas, på Konungens befallning af then ecclesiastika committen öfversedd, förbättrad och tillökt samt Kongliga Majestäts nådiga bepröfvande i underdånighet öfverlemnad." Ups. 1799.

²⁾ Ledamöter i denna beredning voro Biskop J. Wingård, Dompr. Fant, Prof. Tengström, samt Prostarne Blomberg, Bergsten, Ekmansson, Lanærus och Gardell.

föräldrar och hufvader, hvilket slutas med den vanliga nattvardsbönen eller den särskilda för tillfället. Denna är i det närmaste lika med den nu brukliga." Det särskilda talet och bönen vid konfirmationen äro således här borttagna.

När det af utskottet öfversedda handboksförslaget förekom i preteståndet d. 14 Juni 1800, föreföll en helt kort öfverläggning. Detta är det första tillfälle, då några större betänkligheter mot confirmationen vid en riksdagsförhandling blifvit framställda. Preteståndets protokoll innehåller härom följande:

"Företogs granskning af den till preteståndets underd. utlåtande i nåder remitterade af eccles. committén utarbetade handbok, hvars skärskådande blifvit öfverlemnadt till en af högv. st. utsedd kommitté. Hr Domprosten Dr WALLER inlemnade följande memorial:

Allt för ringa att vänta, det Hrr Committerade till Handbokens öfverseende skulle anse min approbation såsom en belöning för sin myckna möda, går jag med stillatigande förbi alla de ändringar, som efter min tanke äro verkliga förbättringar. Kännare af min svaghet tilltror jag mig icke eller att uppgifva de ställen, som tilläfventyrs torde medgifva ytterligare förbättring; men det som förekommit mig betänkligt, anser jag för en helig pligt att anmärka. Här som i fråga om Morettis cateches¹⁾, ser jag först på mitt tidehvarf och finner mindre hinder och svårigheter för reformer, ja för nya Religionsacters införande än någon tid tillföre, ty seklet regeras af en nygirighet äfven i religionsmål, förenad med kallsinnighet i dessa ämnen. Men just derföre anser jag alla förändringar för högst betänkliga, och all sanction af nya Religionsacter för högst vådlig, emedan aktningen för de gamla derigenom undergräfvades.

¹⁾ Har afseende på en förutgående fråga om tillstånd att på svenska trycka en katolsk katekes.

(Om föreslagen ändring af döpelseformuläret.)

Anförda betänkligheter ökas, när man ser dem i sammanhang med den i följande Cap. stiktade och med ett i Svenska ritualen nytt namn utmärkta nya Religionsacten, den så kallade konfirmationen. Dit räknar jag visserligen icke allt hvad samma Cap. innehåller. Offentliga förhör med nattvardsbarnen, Tal så vid det tillfället som å deras communiondag från predikstolen till dem, deras föräldrar och församlingen med de förmaningar och förpligtelser, som en lärare långt lyckligare och lämpligare, med otvunget afseende på subjecterna än efter formuläret, inskräper. Alt detta är för flere år sedan af Clero Comitali tillstyrkt, i församlingarne infördt, och det har visat en så god verkan, att hvarje rättsinnad lärare måste vara högst angelägen om dess bibehållande, och sorgfällig att rätt nyttja dessa tillfällen till församlingens uppbyggelse. Dit läser icke eller någon tänkande läsare föra mera än det föreskrifna formuläret till vissa frågor och svar, i hvilka ingen ändring efter olika subjekters kraf tålas, och endast kan anses såsom en ny kyrkoceremoni utan någon gudomlig stiktelse, och följaktligen utan löfte om någon medverkande nåd från höjden. Afsigten kan icke vara att fylla hvad som brister i döpelseaktens bindande kraft. En med Hrr Com:s nit för Religionen mera förenlig anledning tror jag mig hafva funnit. Nya Philosophien har förklarat alla de gamles grundsatser för sviksamma, och lofvat utur andra renare källor framdraga de för menskligheten nödiga sanningar. Consensus interpretandus är således äfven till sin valeur i deras opinion undanröjd, och deras försök att i annan väg gifva samhällsbanden sin behöriga styrka äro mindre bestämda än deras contrast med bibelläran. Den höga och myndiga ton, hvarur dessa filosofer tala, har emellertid kunnat väcka

en farhåga, och den tanke: det vore i så critisk tid nyttigt, att af hvarje församlings ledamot vid behörig ålder affordra en consensus expressus, som allmänt godkännas måste.

Men jag bekänner, att i min tanke, en Philosophi, som efter eget vidgående fordrar en egen och sällsynt organisation att begripas, och för alla öfriga måste blifva en trosartikel, ej kan blifva farlig och att vi då bäst sätta oss i säkerhet, när vi hålla hårdt på de bibliska trosartiklarne, som stödja sig på en för allt orubbadt förnuft gällande auctoritet, och aldrig taga något steg, som i någons tycke kunde förråda misstroende till dem. Jag vågar äfven tillägga att om farhågan bringade oss till något annat motvärn, detta likväl minst borde väljas, emedan det, fast indirecte, försvagar det beskydd Gud sjelf beredt sin församling genom borgerliga samhällen och den förmåga christeliga regeringar hafva att fullgöra de dem ålagda pligter mot församlingen. Vi försvaga aktningen för consensus interpretandus, då vi icke lita på den i församlingens sak. Och hvad antagligt har nya filosofien att sätta i stället? I Frankrike hördes den rösten: de gamla samhällslagarne förbinda icke oss, ty vi hafva aldrig samtyckt till dem. Det är klart att hvarje revolutionär endast tål denna villan tills han hunnit befästa sig i väldet; men det är ock klart, att hon måste återkomma i hvarje revolutionsyra, isynnerhet om hon i ändrade Kyrkoceremonier finner något stöd. Hvad skulle man tänka om den statsman, som till att confirmera statens inrättning, framkallade hvarje individ vid en viss ålder, att offentligen förklara, det han ville vara medlem i samfundet och iakttaga alla dermed förbundna pligter. Tillämpningen är klar: om Religionen skall betala sitt beskydd af staten, med en ny styrka för borgerliga samhällsbanden, måste vi blifva vid det gamla, hvars kraft seklers erfarenhet bestyrkt. Erfarenheten gifver oss äfven

ett slätt bevis för confirmationen i de länder der den redan vunnit en mångårig häfd. De confirmerade kristna hafva funnits lättsinnigare och böjligare efter alla lärdomsväder än vi. Det är just från dessa länder Neologien kommit till oss. Dock, vi böra äfven höra motskälén. — Man har sett allas ögon flyta i tårar ej allenast vid det redan antagna och af Consistorierne föreskrifna behandlingssätt med Nattvardsbarnen, utan äfven vid de frågors framställande och besvarande, som utgöra Confirmationen. Vi sluta här för hastigt, om vi af tårar sluta till någon verkelig uppbyggelse, ty tårar hafva tvenne särskilda källor *natur* och *nåd*. Det är af medlens art vi säkrast sluta utur hvilkendera källan de flyta. Ehuru jag tillstår, att tillfället kan villa vår forskning, står dock fast, att de tårar Gud genom sitt ord och sina sakrament utprässa, vittna om en helgande rörelse; men icke de tårar som människokonst, efter psykologiska lagar använd, kan framlocka. Sådana rörelser hafva det gemensamt med hafsens våg, att när drifvande orsaken upphör, synes intet spår efter dem. Med den ständiga uppmärksamhet, som af en lärare snart kan väntas, på den olika verkan och nytta det didaktiska och pathetiska lärosättet i allmänhet hafver, lär man finna den stora skillnad som är emellan Guds och människokraft äfven i Religionshandlingar. Den ena är icke, så stormande som den andra, men dess verkan är god och varaktig. — Men om vi ock skulle räkna dessa tårar, dem vi kunna tillskrifva vår egen inrättning, för omistliga, huru länge kunna vi bibehålla dem? Ceremonier af menskelig stiftelse verka i denna vägen endast genom sin nyhet; deras kraft blir med hvar gång mer och mer försliten. Med hvad köld anser och afhör icke publiken nu mera confirmationen både i Dannemark och Tyskland? Vi hafva en af Gud själf stiftad confirmationsakt. Må vi aldrig genom detta namnets dragande till en

menskelig stiftelse, hindra församlingen att så anse Jesu heliga Nattvard, eller leda dem på den tanken, att vi hittat på något bättre. Den är en helig och högtidlig handling, der vi ej allenast bekänna oss vara Jesu lära tillgifne och undergifne, utan äfven vid Jesu lekamen och blod förplikte oss att framgent förblifva dervid. Med denna bekännelse tala vi långt kraftigare både till vårt och hvarje närvarande christens hjerta, än menniskotunga förmår och några ord i en handbok kunna lära oss. I den bekännelsen hafva vi ofelbart löfte om Guds medverkande nåd till vår och andras stadfästelse. — Denna act, der Gud sjelf ej allenast tager utan äfven gifver confirmation å döpelseförbundet, utan att gifva den ett förbundsacten försvagande namn, och som i aderton secler uppfyllt sitt ändamål, samt bibehållit Jesu åminnelse och den christna kyrkans bestånd, är visserligen öfver all jämförelse med den i handboken föreslagna confirmation, som i bibeln är okänd, och i församlingen omöjligen kan anses för en plantering, den vår himmelske fader plantat hafver.

Att det högvördiga ståndet nu skulle stadna i annat slut än då ett dylikt förslag under en af de förra riksdagar förevarit, kan jag icke af ståndets orygglighet både i religionsbegrepp och religionsnit förmoda. Men den samvetspligt min öfvertygelse mig ålägger, fordrar dock det förbehåll, att detta memorial får åtfölja ståndets underdåniga betänkande om den projecterade handboken. Jag får ock tillägga, att om nu uttalade ändring och nyhet borttages, jag icke i det öfriga finner någon betänklighet eller något hinder för dess införande i församlingen.”

Föröfrigt innehåller protokollet, att Biskop Gadolin tillstyrkte handboken i sin helhet, hvaremot Prostarne Gerinius och Falk instämde med Dr Waller, hvarefter ståndet biföll förslaget.

Jemte förslaget skulle en skrifvelse afgå till Konungen, innehållande bland annat: "Uti den i fjerde kapitlet föreslagna i flere församlingar med den lyckligaste följd till allmän uppbyggelse redan införda högtidliga akten, då Barn förstagången begå H. H. Nattvard, har ståndet önskat den ändring, att offentliga förhöret måtte hållas särskildt Söndagen förut, och emedan barnens uppmärksamhet genom dess nödiga utförlighet måste finnas för mycket tröttad, för att då genast efter slutadt förhör med tillbörlig andakt och känsla emottaga de rörande föreställningar sjelfva confirmationen innehåller, — denna act uppskjutes till Söndagen derpå, och då i sammanhang med skriftermålet förrättas" ¹⁾.

Handboksförslaget och dermed äfven konfirmationsfrågan nalkades nu det slutliga afgörandet. För de första åren af detta århundrade är om förevarande ämne föga att anteckna. Efterfrågningar och påminnelser förekomma i ett och annat stift t. ex. Calmar 1805 och Åbo 1807. Men seden var redan allmän, och man visste sig nu snart med visshet vänta den efterlängttade allmänt gällande föreskriften. Vid 1809 års riksdag anmälde Erkebiskop Lindblom i ett särskildt memorial hos preteståndet jemte psalmboks- och catechesförslagen äfven den nya handboken till slutlig behandling. Det vigtiga ärendet öfverlemnades åt en kommitté ²⁾ som skulle bereda det. Sedan denna slutat sin granskning och ståndet på särskilda sammankomster öfverlagt om frågan, gillades förslaget med deri gjorda förändringar. Protokollen utvisa ej, att någon discussion i plenum förefallit, och den beslutade skrifvelsen till Kongl. Maj:t innehåller icke några motiver.

Bland de få kapitel i kyrkohandboken, som förändrades vid 1809 års riksdag, var det fjerde eller om nattvards-

¹⁾ Å skrifvelsen är tecknadt "*exp.*" men inga diarii-anteckningar utvisa, att ärendet till Konungen inkommit.

²⁾ Ledamöter voro C. v. Rosenstein, J. Å. Tingstadius, G. Murray, E. Forssén, P. S. Drysen, M. Stenhammar och N. Hallström.

barnens beredelse. Föregående riksdags förändringar i ekklesiastik-kommitténs förslag ogillades, och detta sist-nämnda blef i allt väsendtligt godkänt. Sålunda stadgades den vigtiga grundsats, att förhöret och konfirmationen icke, såsom i 1800 års förslag skett, skulle till tiden skiljas, utan vara en enda sammanhörande akt, hvaremot skriftermålet och nattvarden skulle ske den följande Söndagen. Benämningarne "confirmation" och "confirmationsact" äro med fullt skäl utbytta mot "förhör"¹⁾. Dagen för detta skulle vara en Söndag, då deremot ekklesiastik-kommittén hade en "viss dag". Om bönen: "Helige Gud, evige förbarmare" o. s. v. hvilken E. K. hade föreslagit att nyttjas på predikstolen, när konfirmationen skedde på Söndag, eller ock den dagen, då barnen första gången begå den h. nattvarden, föreskrifves att talet efter förhöret afslutas med densamma.

Sedan ständernas tanka rörande handboksförslaget inhemtats och befunnits tillstyrkande, blef den nya handboken den 7 Maj 1811 af Konungen stadfästad och påbjuden till allmän efterlefnad ifrån den 1 December nämnda år. Från denna dag är således också föreskriften om barnens förhör och om deras afläggande af sin trosbekännelse inför församlingen före den första nattvardsgången gällande lag i den svenska kyrkan.

Hvad beträffar uppfattningen af frågans inre beskaffenhet eller af sjelfva handlingens begrepp och betydelse, framstår denna bäst genom ett noggrant aktgifvande på de från olika tider och olika tillfällen härrörande förslag, yttranden och betänkanden. Deraf visar sig, att denna handlings införande i sjelfva verket är en ytterligare utveckling af den vid svenska kyrkoreformationen uttalade stora grundsats, att spridande af kristelig kunskap bland folket var det säkraste värn för ljus och kristligt lif mot mörker och sedeförderf. Det

¹⁾ Ordet konfirmation förekommer endast i företalet till handboken.

nit, som sökte utföra denna tanke, insåg vigten deraf, att de, som skulle blifva gäster vid Herrans bord, måtte visa sig ega åtminstone den allranödvändigaste insigt i Kristi läras hufvudpunkter. Var derföre, såsom förut blifvit nämnt, denna angelägenhet ett ofta återkommande föremål för omsorger och stadganden, så är det gifvet, att isynnerhet de, hvilka första gången skulle blifva delaktiga af altarets sakrament, ansågos böra väl undervisas och visa tillfredsställande prof af sin kunskap. Och för detta stora måls vinnande befanns det offentliga förhöret inför församlingen särdeles främjande. Detta är både utgångspunkten för och den genomgående tråden uti denna handlings utveckling inom vår kyrka. Ty nitet har fortlefvat och aldrig helt och hållet slumrat, om ock yttringarne deraf stundom och i synnerhet i tider af förherrskande ljumhet, lättsinne eller flärd äro färre. Näst nyttan för de unga af ett sådant förhör framträder ock alltmera afseendet på den uppbyggelse de äldre eller sjelfva församlingen deraf skulle hemta. Att nemligen dessa borde deltaga med sina förböner, ansågs gifvet, utan att ännu uttryckligen betraktas som en beståndsdel af en kyrklig akt. I svaret på de vid förhöret uppgifna frågorna låg redan bekännelsen och likaså löftet, som framträder först i de senare ritualförslagen. Det kan alltså sägas, att svenska kyrkan, trogen sin lutherska uppfattning, närmast ansluter sig till den kateketiska åsigten om denna handling. Derom vittna ock prestmötesförhandlingarne. Man finner visserligen konfirmationens ändamål ofta uttryckt såsom förnyande af döpelseförbundet och upptagande såsom fullmyndig medlem i församlingen, men förhöret sättes dock främst. De första anvisningarna äro naturligtvis egentligen blott utkast och ej så liturgiskt utbildade, som det slutligen föreskrifna. I 1811 års föreskrifter likasom i dem, utur hvilka de närmast utarbetats, spåras ett stort inflytande af ord-

ningen i andra länder. Det förstnämnda har stor likhet med den preussiska agendan af år 1822. Äfven de tidsförhållanden, under hvilka förslagen utarbetades, hafva ej eller saknat allt inflytande.

Vid en återblick på denna frågas första framträdande i Sverige och dess vidare utveckling till den punkt, som bör vara gränsen för denna uppsats, finner man densamma visserligen icke hafva föranledt eller stått i förening med några märkvärdiga skiften i den svenska kyrkohistorien eller hafva inom församlingen förorsakat några större meningsbrytningar. Dess gång har varit ganska enkel och saknar måhända någon egentlig märkvärdighet. Genom sin betydelse för det kyrkliga lifvet torde den dock förtjena någon uppmärksamhet, då den tid efter annan varit föremål för bemödanden och åtgärder såväl af enskilda församlingslärare som af stiftsstyrelserna och presteståndet. Och härvid bör jemte nitet rättvisligen erkännas den försigtighet, hvarmed presterskapet tillvägagick, att icke genast påyrka utan endast småningom införa en förändring i kyrkobruk, äfvensom den varsamhet det ådagalade att förekomma hvarje för dopets höga värde förringande uppfattning af akten och på samma gång hvarje katholskt öfverskattande af dess betydelse. Flere inom vår kyrka frejdade namn äro ock, såsom det blifvit visadt, införlifvade med denna frågas behandling, såsom J. Matthiæ, Laurelius, Henrik Benzelius, Serenius, Bælter, Wallqvist m. fl. Men hvad som mera än något annat bör göra den för oss dyrbar och således skänka något värde åt den af en ovan hand försökta teckningen af dess öden, är den uppbyggelse och tillväxt i kristligt lif, för hvilka enligt presterskapets intyg denna handling såväl i sin början som i sitt mera utbildade skick genom Guds nåd äfven i Sverige fått vara ett välsignelserikt medel. Under de senaste årtiondena hafva olika

tankar yttrats om anordningarna vid denna handling. Att ritualet därför vunnit genom de år 1869 införda förändringar, torde icke förnekas. Men dessa ligga utom området för denna afhandling, som blott haft till föremål konfirmationens uppkomst och antagande i Sverige ¹⁾.

¹⁾ Några korta uppgifter må dock här lemnas. I Kongl. Cirkuläret till Cons. af d. 13 Nov. 1868 (se handboken 1869) anföras de särskilda åtgärderne för handbokens förbättring. 4:de kapitlet äro ganska olika i förslagen af 1854 och 1856. Vid kyrkomötet föreslog Hr Odencrants, att till undvikande af allt *konfirmationstvång* efter slutad undervisning förhör skulle anställas, men konfirmationen ske en annan dag och deltagandet deruti bero på fritt val. Tillfälliga utskottet tillstyrkte förslaget (med reservation af Biskop Björling) de presterlige medlemmarne afstyrktedet och önskade antagande af handboksförslagens 4:de kap. Vid mötets allmänna sammankomst förekom ett förslag af Biskop Anjou att sista stycket af kapitlet "På den följande helgdagen" etc. skulle utgå, hvilket föll ehuru med 24 röster mot 28. Derefter bifölls genom den förseglade sedelns öppnande Dr Fallenii förslag, att någon dag före konfirmationen ett särskildt förhör anställles och avslutas med förmaning till själfpröfning samt förklaring att det beror på barnens fria val att delta i konfirmationen. Dr Rundgren afgaf en motiverad reservation, i hvilken Erkebiskopen och åtskilliga ledamöter instämde. Mötets skrifvelse till K. M. framhåller, att i alla fall ett kortare förhör borde förenas med konfirmationen. Se Allm. Kyrkomötets Prot. 1868. K. M. godkände kapitlet enligt handboks-förslaget.

Bilagor.

1.

*Ur: "Ordnung Der Firmung und der Handauflegung" nach der
Casselschen K.O. v. J. 1539¹⁾.*

1. Die Fragestück zu den Kindern.

Bist du ein Christ?

Woher weisst du das?

Was glaubst du von Gott dem V. S. und h. G.?

Wie lauten die Artikel des christlichen Glaubens?

Was verstehst du in dem, dass du bekennest Gott V. S.
und h. G.?

Warum sagst du aber Gott allmächtig, und dass er ein Schöpfer
sey aller Ding?

Wie verstehst du den andern Artikel von Christo unserm Herrn?

Was ist der Verstand im dritten h. Hauptartikel?

Bist du auch in der Kirche und Gemeine Christi?

Wie bist du darein gekommen?

Was ist der h. Tauff?

Willst du in der Gemeinschaft verharren?

Was vermag diese Gemeinschaft der Kirchen Christi?

Was vermag weiter diese Gemeinschaft der Kirchen Christi?

Was ist dieses Sakrament?

Wozu sollst du den Leib und Blut des Herrn empfangen?

Was erfordert diese Gemeinschaft weiter?

Willst du aber dieses Alles also halten und thun, wie du es
bekannt hast?

2. Oratio. Allm. barm. Gott, himmlischer Vater, der du allein
alles Gute in uns anfähest, bestätigst und ausmachest: wir bitten
dich für diese Kinder, die du deiner Kirchen geschenkt und durch
den h. Tauff wiedergeboren und nun auch so weit erleuchtet hast,
dass sie deine Gnade und Güte und ihre Erlösung in Christo Jesu
deinem l. Sohn, unserem Herrn, auch selbst erkennen und für deiner
Gemeine bekannt haben; stärke dies dein Werk, das du in ihnen
angefangen hast, mehr' ihnen deinen h. Geist, auf dass sie in deiner
Kirchen und Gemeine und wahren, Gehorsam des Evang. stetigs
bleiben und beständig beharren, dass Sie kein Mund falscher Lehr

¹⁾ Den äldsta protest. egentliga konfirmationsordning. Jfr. HÖFLING a. st.
och DANIEL: Codex Lit. Eccl. Luth., s. 275.

noch fleischliche Lüste von bekannter Wahrheit irgend abtreiben; sondern gib ihnen, dass sie zu allem, deinem Gefallen an Christum, deinen Sohn, unser gemeines Haupt, immer wachsen, und einmal erreichen sein vollkommen männlich Alter in aller Weisheit, Heiligkeit und Gerechtigkeit, damit sie dich und deinen lieben Sohn, unsern Herrn, samt dem h. Geist einigen wahren Gott, immer vollkommener erkennen, herzlicher lieben, und bei ihren Nächsten mit Worten und all' ihrem Leben tapferer und fruchtbarer bekennen, preisen und gross machen. Und wie du uns zugesagt hast, was wir dich im Namen deines lieben Sohnes bitten, das wollest du uns geben, so verleihe ihnen auch, so wir ihnen itzt in deinem Namen die Hand auflegen und sie damit deiner gnädigen Hand und deines heiligen Geistes, des Geistes aller Stärk und Hilf, zu recht christlichem Leben vertrösten, dass sie nicht zweifeln, du wollest allwege ob ihnen halten mit deiner göttlichen Hand, sie zu schützen vor allem Argen und zu führen und leiten zu allem Guten, und deinen h. Geist nimmer von ihnen nehmen sondern alls bei ihnen stärken und mehren, damit sie auch sich diesem Meister und Führer gänzlich ergeben, und durch ihn in deiner Gemeinschaft mit allen Gläubigen in rechtem Gehorsam das Evang. fest erhalten und endlich in alle Wahrheit der vollkommenen Frömmigkeit und Seligkeit geführt werden; damit also in allem ihrem Leben dein göttlicher Name immer mehr und mehr geheiligt werde, dein Reich erweitert, und einmal alles bei uns auf Erden mit solcher Lust und Liebe nach deinem h. Willen geschehe, wie dass in Himmel geschieht. Dazu gib uns auch unser täglich Brod, alle Leibes Nothdurft, Gesundheit und Friede, dass wir dies dir zu Lob gebrauchen mögen, und verzeihe uns unsere täglichen Fehle, wie jetzt und vor deinen Augen wir allen denen verzeihen, so uns je Leids gethan haben; und lass und den Versucher, den bösen Feind, nimmermehr mit seiner Anfechtung obliegen, sondern erlöse uns von ihm und allem Argen; denn dein ist dass Reich etc. ect.

3. Darnach soll der Pfarrherr ihnen die Hand auflegen und sagen, Nimm hin den h. G., Schutz und Schirm vor allem Argen, Stärk und Hilf zu allem Guten, von der gnädigen Hand Gottes des V., S. u. h. G. Amen.

2.

Ur; "Evang. Unterricht, wie die Confirmation d. i. Taufbundeserneuerung mit d. christl. Jugend in den Württembergischen Kirchen soll vorgenommen werden" 1790.

Unser Anfang geschehe im Namen des Herrn, der Himmel und Erde gemacht hat. Die Gnade unsers Herrn J. Chr. und

die Liebe Gottes und die Gemeinschaft des h. G. vereinige sich mit euren Seelen in Zeit und Ewigkeit. Amen.

(Tal till församlingen och inledning till bönen.)

Allm. ew. Gott, der du diese Kinder aus Gnaden gewürdiget hast, dass sie durch die h. T. wiedergeboren und deine Kinder worden sind, auch dieselben bisher gnädig erhalten, dass sie dich Vater und deinen Sohn J. Chr. durch christlichen Unterricht erkannt und den wahren weg zur Seligkeit erlernt haben. Siehe, o lieber Vater, um deines Sohnes J. Chr. willen diese Kinder anjetzt aufs Neue mit Gnadenaugen an. Erleuchte sie mit lebendiger Erkenntniss, und vermehre in ihnen die Gaben deines h. G., damit sei bei der erkannten Wahrheit zur Gottseligkeit getreu verbleiben bis an ihr seliges Ende. Amen.

(Det offentliga förhöret i 73 frågor och svar, hvilket anses som en inför Gud och Kyrkan aflagd trosbekännelse).

I. Kinder, Bekennt ihr euch also mit Mund und Herzen zu dieser evang. Glaubenslehre; wollet ihr auch dabei bleiben, euer ganzes Leben darnach einrichten und darauf selig sterben? — Ja, von Herzen, dazu uns Gott seines h. G. Gnade und Kraft verleihen wolle. Amen.

Widersaget ihr nochmals dem Teufel und allen seinen Werken und Wesen? Ja, wir widersagen.

Verpflichtet ihr euch hingegen aufs Neue dem dreieinigen Gott, V. S. und h. G., nach seinem Willen und Wort zu glauben, zu leben und zu sterben? — Ja, wir verpflichten uns hiezu von ganzem Herzen.

(Det ena barnet efter det andra knäböjer vid altaret, och presten säger under handpåläggning:)

N. N. Der Himmlische Vater erneuere und vermehre in dir um J. Chr. willen die Gabe des werthen h. Geistes zur Stärkung deines Glaubens, zur Kraft in der Gottseligkeit, zur Geduld in den Leiden und zur seligen Hoffnung des ewigen Lebens. Amen.

(Tal till de äldre och barnen samt bön efter det Casselska formuläret.)

Gehet hin im Frieden! Ihr seid die Gesegneten des Herrn, der Himmel und Erde gemacht hat. — Der Herr segne euch und behüte euch etc. etc.

3.

Ur Danska Förordningen d. 13 Jan. 1736 "om den tilvøxende Ungdoms Konfirmation og Bekræftelse udi deres Daabs Naade".

10). Naar Konfirmationen skal angaae, da skal efter Praediken og strax for den gudelige Konfirmations-Forretning begyndes at sjunges: I Jesu Navn skal al vor Gjærning skee! eller: Kom

Gud Skaber O Hellig-Aand! Derpaa lader Læreren Børnene op for Alteret, eller og han gaaer ned paa Kirkegulvet, og lader Drenge staae paa den ene og Pigerne paa den anden Side, saa begynder han da denne hellige Forretning med en hjertelig Bøn, holder et kort Tale uden vidtløftig Harangveren, saasom hans Embede da fornemmelig er ved Spørgsmaal at give Børnene Anledning til at gjøre den ganske Menighed rede for det Haab, som er udi dem; men udi Overhøringen i sig selv gaaer han enten Katechismi fem Hovedparter igjennem, eller han tager Saliggjørelsens Orden for, eller og Poenitenses-Parterne, og søger at faae dem de øvrige Troens Artikler indprentede; herpaa gaaer han fra Barn til Barn, og ikke af Passion eller Affekte, gaaer et eneste forbi, saasom hvert Barn maa lade Menigheden høre, hvad det har lært. Er der et Barn, som ikke kan svare til et eller andet Spørgsmaal, da gaaer han det forbi, og spørger det andet derom, som staaer nest ved, og det uden at beskjemme det andet Barn med noget Ord for Menigheden, saasom Læreren ved dette hellige Vaerk overalt maa entholde sig fra al Partiskhed og Persons Anseelse; og formaerker han, at Børnene ikke svarer tydelig og forstaaelig nok, saa opmuntrer han dem med Sagtmodighed til at tale frit, høit og saa Folk kan forstaae det.

11) Naar Examen er forbi, da gaaer Læreren til Konfirmationen i sig selv; til hvilken ende han foreholder Børnene, hvor vigtig deres Daabs Pagt er, giver dennem tilkjende, at de nu selv skal gjentage det, som Fadderne ved deres Daab forhen havde tilsagt og gjort Gud Løfte om paa deres Vægne, og sligt opvækker han dem til vel at betænke; derpaa tilspørger han enhver i Saerdeleshed, om han af ganske Hjerte forsager Djaevelen og alt hans Vaesen og alle hans Gjerninger (hvilket maa først vel forklares, hvad det haver udi sig), dernæst om han af ganske Hjerte troer paa Gud Fader, Son og Hellig-Aand (efter at han først vel haver forklaret den saliggjørende Troes Natur og Egenskab), for det tredie, om han vil blive udi saadan sin Daabs Pagt indtil sin sidste salige Ende, saa maa han saadant med et tydeligt Ja stadfæste og bekræfte, og give hannem sin Haand derpaa; naar Konfirmandus saadant haver gjort, lægger Læreren efter Christi Exempel hans Haand paa Barnets Hoved og gjør han omtrent saadan en kort Bøn: Den treenige Gud, som fordem haver antaget dig til sit Barn, udi den hellige Daab, og gjort dig til en Arving til det evige Liv, Han ville opholde dig udi saadan din Daabs Naade indtil din salige Ende; Han give dig Bestandighed i din Tro, din Sjæl til Salighed. —

Naar saadan Indvielse er skeet ved ethvert Barn, holder Læreren en kort Tale, og viser derudi Børnene, først hvad de nu have gjort og givet Gud Løfte om, og at saadant er en formelle Ed for Herren, hvorudover de saameget mere ere forpligtede til,

desto troligere og fastere at holde den fornyede Pagt, saa og aldrig nogen Tid at forlade den sande evangeliske Religion, eller i deres Liv og Levnet at vige af fra de Sandheder, derudi indeholdes, hvilke de nu har bekjendt og svoret sig til. For det andet skal Læreren opvække de kjære Børn til en sand hjertelig Taknemmelighed imod Gud, for den Naade, som Gud dennem i deres Daab haver ladet vederfare, og for den dem nu forlenede Kundskab om den rette Vei til Livet, og at dennem nu og skal vederfares Naade, at de maae anammes ibland deres Tal, som nyder Sted ved Jesu Bord. For det tredie formaner han dennem og hjertelig til, vel at betaenke deres Daabs Pagt, den de nu haver gjort Ed paa, og at lade al Verden see og kjende, att de ere blevene Guds Bundsforvante, og til den Ende at lade deres sande levende Troes og en retskaffen Christendoms Lys skinne og lyse for al Verden, at de maae see deres gode Gjerninger og prise deres Fader i Himmelen. Hvad Tid de konfirmerede Børn derpaa kan gaae til Guds Bord, det maa overlades deels til deres egen Attraa og Drift, deels til deres Forældres Villie, men deels ogsaa til deres Læreres Godtbefindende, og omendskjøndt Læreren vel maa raade Børnene, at de endnu fremdeles skulle komme i Katechisation med andre Børn, saa forundes dem dog derudi deres Frihed; men dertil skal Læreren hjertelig formane og forbinde alle konfirmerede Børn, at de aldrig uden sand Prøvelse og Forberedelse komme frem til Herrens Bord, og at de for alting stræber efter den Omvendelse og Bøn at bringe det dertil, at de den første Gang maae gaae dertil med en inderlig Hjertens Bevægelse, saasom saadant vilde give en kraftig Indtryk i deres Sjæle, saa længe de levede. Er der flere end een Lærer udi Menigheden, bliver Børnene ved Konfirmationen givet den Frihed, at de maae gaae til Skrifte, hos hvilken Lærer de vil. Naar denne Forretning med Børnene er til Ende, skal Læreren opmuntre den ganske Menighed til hjertelig Taknemmelighed og Lov og Priis for den herlige og store Naade, som disse Børn er vederfaret, saavel som og til en andægtig Forbøn for disse kjære Børn, at de maae voxe og blive bestandig udi alt Godt; fremdeles giver Læreren samtlige sine Tilhørere en Opvækkelse i Samvittigheden, hvorvidt de vel har holdt det Løfte, de forud havde gjort ved deres Daab, opmuntre dem til at omvende sig, og efter Jesu Villie at blive som Børn; Forældrene formaner han hjertelig, at de skal takke Gud for deres Børn, at de skal styrke dennem udi alt Godt, at de skal holde dem til at komme i den offentlige Katechisation og altid gaae dem for med et godt Exempel, og for ingen Deel med forargelige Ord og Gjerninger drive den vaerdige Hellig-Aand, som nu hviler paa deres Børn, udaf deres Hjertes, og derved blive til Sjæle-Mordere. Hvorpaa han skal slutte alting med en hjertelig Bøn.

4.

CAP. V.

Form eller sätt till att antaga barn uti guds församling, när the första gången skole gåå till Herrans Nattvardh ¹⁾.

Testimonia eller Vitnesbördh, som höra till thenna Acten.

ESA. 44: 3, 4. JEREM. 31: 34. MARCI 10: 14.

Justin. Martyr Apolog. pro Christianis ad Senatum Romanum.

Ablutum & Institutum ad fratres, quos vocant, adducimus, ubi cætus fiunt, ut tam pro vobis, quam pro recens illuminatis precemur, quo inveniamur per veram doctrinam et bona opera digni observatores, mandatorum custodes et æternam salutem assequamur.

Athanasius in Symbolo.

Quicumq vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat catholicam fidem, quam nisi quisq integram, inviolatamqz servaverit, absqz dubio in æternum peribit. Fides autem Catholica hæc est, ut unum Deum in trinitate et Trinitatem in unitate veneremur, neqz confundentes personas, neqz substantiam separantes.

Observationes.

I.

Efter som Apostelen Paulus vill at alle ting uthi kyrkion skole skee till förbättring, therföre skole icke alltför unge och oöffvade barn komma till herrans högvärdige Nattvardh, för än the hafva lärdt theres Cathechismum och Christendomsstycken, och ähre vordne therutinnan examinerade och förhörde, uppenbarliga uthi församlingen af Biskopen eller hans fullmäktige.

II.

Och skola tå barnen föreställas och framhafvas af föräldrarne, eller theras gudfadher och gudmodher med sochnprästens råd och vettskap, hvilken tillförende them hvar för sigh i synnerhet skall hafva förhördt och fliteligen lärdt och för them förklarar mysteria fidei christianæ, så at han kan vetta theras profectus, om the ähre skickliga till at föreställas för Biskopen eller hans fullmäktige och sedan gå till then högvärdiga Nattvarden.

III.

Och hafver sådant icke allenast varit brukeligt uthi then gamla christeliga kyrkion, utan synes vara mächta nyttigt, och lända till uppbyggelse, på thet at barnen, som ähre komne till theras förståndz åhr, och hafva lärdt hvadh theres gudfäder och gudmoder

¹⁾ Efter all sannolikhet författad af Johannes Matthiæ, se sid. 58 i afhandlingen.

för them viidh döpelsen uthlofvat hafva, måge tå uppenbarligen medh theres egen mun, för gudz försambling ratificera och bekräfta thet samma, och ännu uthlofva at the altidh genom gudz nådhe willia beflita sigh om at troligen hålla the stycken, som the medh egen mun och bekennelse samtyckt hafva.

IV.

Hvadh tijdhen belangar, så skall then Acten företagas publice, medh piltebarn på Påskedagh och medh piggebarn på Pingesdag, när then helga Communionen blifver färrättat, strax efter första predikan præcise et convenienter, doch så, att man sigh något bepuemer efter tijden, rummet och personerne, så at alt må skee till upbyggelse.

V.

Och skola barnen trädha fram uthi församblingens åsyn för Biskopen eller hans fullmechtige, och begynner han att handla medh them på efterföljande sätt.

Actus.

I Nampn Fadhers och Sons och thens Helge Andes, Amen. Kiäre Christi venner thet hafver varit itt gammalt loffliget bruk, uthi then Christeliga kyrkion, att man ungt folch, som först ville gåå till herrans Nattvardh uppenbarligen hafve förhördt och antagit, endeles för theres egne personer skull, endeles för församblingens skull; för theres egne personer skull, på thet the måtte blifva uppenbarligen påminte, om thet som uti dopet för them utlofvat var, thet då sjelfva bekräfta och medh desto större alfwar befljta sigh om att efterkomma; för församblingenes skull, på thet hon må wetta, hvilke och hvadh för personer medh henne skola hafva gemenskap vidh herrans bord, desto flitigare bedia gudh för them, och såsom sine troosförvanter bevijsa them desto större ehristelig kärleek och benägenhet. Och mädhan nu een sådan Act skall blifva här förrättat, så vill man först examinera och förhöra thesse barn, uthi the förnembste wåre Christendomsstycker.

En kort Cathechismus eller lära uthi fråge- och svars-vijs stält, hvarefter barnen skola af biskop eller hans fullmechtige Examinerade och förhördte varda.

1. Frågan: Hvad hafver tin gudhfadher och gudhmoder uthläfvat för tigh i dopet? — Svar, the hafva för migh uthlofvat trijtingh: först at iagh skulle afsägas Diefvulen och alla hans giärningar, och alt hans vāsende. Sedan, att iagh skulle troo alla vāra Osristelige troos Articklar, och till thet tredie, att iagh skulle lefva efter gudz helga villia, hålla hans budordh och vandra efter them uthi alla mina lijfsdagar.

2. Frågan: Äst tu tå skyldig till att troo och lefva som the för tigh uthlofvat hafva? — Svar: Ja sannerligen, och iagh will så, medh gudz hielp. Jag tackar och gudh at han hafver och kallat migh till thenna saligheten genom min Frälsare Jesum Christum. Och iagh skall bedia gudh, att iagh må framhärda i thet samma sinne intill min dödztundh.

3. Frågan: Lääss tina trooss Articklar. — Svar: Jagh troor på Gudh fadher, himmelens etc.

4. Frågan: Hvdh lærer tu uthi een summa af thesse troos Articklar? — Svar: Först lærer iagh troo på gudh fadher som hafver skapat migh och heela verlden. Sedhan på gudz Son, som hafver återlöst migh och alla menniskior. Till thet tredie på gudh then helge Anda, som helgar migh och alla gudz uthkorade barn.

5. Tu sade, att tina gudhfädher och gudhmödher hafva uthlofvat för tigh att tu skall hålla gudz budh, så säij migh huru många the ähro. Svar: Thet äro the samma, som gudh sielf hafver talat sägandes Exod. 20 a v. 1. ad 10. Jagh är herren tin gudh then tigh uthfördt hafver af Aegypti landh, uthur träldomsens huuss etc.

6. Frågan: Hvdh lærer tu uti een summa af thesse budorden? — Svar: Jagh lærer tu besynnerlige ting. Först skyldigheet emot min gudh, och sedan min skyldigheet emot min nästa.

7. Hvdh ähr tin skyldigheet emot gudh? Svar: Min skyldigheet emot gudh är, att troo på honom, fruchta honom, tillbedia honom, tacka honom af alt mitt hierta, sättia all min tröst till honom, ähra hans heliga namn och hans ordh, och tiäna honom troligen alla mina lifsdagar.

8. Frågan: Hvd ähr tin skyldigheet emot tin nästa? Svar: Min skyldigheet emot min nästa ähr att älska henne såsom migh sielf, och göra emot alla menniskior, som iagh will the skola göra emot migh igen, att hedra och tiäna mijna föräldrar, wara underdånigh och lydigh min Öfverheet och undergifva migh alla mina Regenter, lärare och förståndare, att ingen skada göra minom nästa till lif och godz, att föra ett reenligt och tuchtigt lefverne, bådhe medh ordh och gierningar och wara rättferdigh i allan min handel och wandel, och i ingen måtto förfördela min nästa, att vachta mina hender för stöldh, och min tunga för förtal och lögn, mit hierta från falskheet, list och bedrägrij, att vara kysk och nychter, och icke begära min nästas huuss eller hustru, uthan arbeta troligen uthi min kallelse för min fódha och dageliga uppehälle.

9. Frågan: Så skall tu vetta mit barn att thesse bodhen ähre helig och tu äst svag och kan icke hålla them och tiäna gudh, som thet sigh bör, uthan gudz synnerliga nådhe, therföre måste tu altidh bedia honom om bijsttåndh. Så låt migh höra om tu kan läsa herrans bön. Svar: Fadher vår som äst i himblom. —

10. Hvadh bedher tu gudh uti een summa i thenna böön?
Svar: Jagh bedher att gudh, af hvilken all godh gåfva kommit, ville gifva migh och alla andra, sijna nådhe till at åkalla, tiäna och lyda honom, som thet sigh bör att han ville gifva oss alt thet wij behöfve till kropp och siäll, att han ville oss bevara ifrån all skadha och fahrligheet, andelig och timelig ifrån syndh och skam, ifrån then eviga döden, ach att han alt thetta ville gifva oss af nådhe, efter sin stora macht och kraft för Jesu Christi skull. Amen. —

11. Frågan: Huru många Sacramenter hafver Christus förordnat uthi sin kyrkia? — Svar: Tvänne, döpelsen och nattvarden.

12. Frågan: Hvadh förstår tu medh thet ordet Sacrament?
Svar: Jagh förstår ett uthwertes syneliget ting och invertes andeliga nådhe, som oss therigenom blifver gifviin, förordnat af Christo sielf. —

13. Frågan: Huru många stycken ähr uthi ett Sacrament?
Svar: Tu, thet uthvertes synliga, och thet invertes osynliga.

14. Hvilket ähr thet uthvertes synliga i dopet? Svar: Vatnet, thermedh barnet blifver döpt i namn fadhers, och sons och thens helge andes.

15. Hvilket ähr det invertes osynliga? Svar: Nådhen, thermedh barnet blifver aftvagit syndene, och infördt rättferdigheetena. Ty när wij ähre aflade och födde i synden och af naturen werldens barn, så blifve wij genom dopet nådenes barn.

16. Frågan: Hvadh fodras af them som skulle döpas? Svar: Bättring, thermedh the ångra theras medhfödde synder och försacha sigh sielfva, och troon, thermed the troo gudz lyffte som them gifves i thetta Sacramentet.

17. Frågan: Hvi döpes the barn, som lickwäll för theres späda ålder skull, inthet kunna thetta fullborda och fulgiöra, och sigh således beredha? Svar: Faddrarne göre thet för them och gå i lyfte för them i theres namn, hvilket barnen ähre skyldige att hålla och fullborda, när the komma till theres ålder.

18. Frågan: Hvarföre är Nattvardsens Sacramente instiftat?
— Svar: På thet wij skola stadigt hafva i åminnelse Christi pina och död och påminne oss the vällgierninger, som oss therigenom vederfarne ähre.

19. Hvilket ähr thet uthwertes synliga stycket i nattvarden?
Svar: Brödh och wijn, hvilka herren Christus hafver befalt skole ätas och drickas.

20. Frågan: Hvilket ähr thet inverthes osynliga? Svar: Christi lekamen och blodh, som sanferdeligen varder gifne och annammade i Nattvarden.

21. Hvilke ähre the vällgierningar, som wij therigenom warda deelachtige aff? Svar: Wij få syndenes förlåtelse, styrkio och wede-

qvickelse på siälens vägnar, medh Christi lekamen och blodh, såsom våre kroppar medh brödh och wijn sterckte och wedερqvickte warda.

22. Hvad fodras af them, som komma till herrans högverdiga nattvard? Svar: The skole pröfva sigh sielfva, om the ångra theres synder och hafva upsåt att föra ett nytt lefverne, om the hafva een lifachtig troo till gudz barmhertigheet genom Christum medh een tacksam åmin.else, om hans dödh, och een innerlig kiärleek till sin nästa. —

VI.

När een sådhan Examen med barnen hållen är, tå skall biskopen eller hans fullmächtige komma något närmer till sielfva Acten och säga:

Här uppå låter oss höra, vårs herres Jesu Christi helga ordh, som således lyda:

Matth. 11: 28, 29, 30.

Kommer till mig i alle, som arbeten och ären betungade, och iagh will wedερqwickia edher, tager på edher mitt ook, och lærer af migh, ty iagh ähr mildh och ödmiuk af hiertat och i skolen
 Joh. 6: 68. finna roo till edhra siälar, ty mit ook ähr lustigt och min bördha ähr lätt. Thesse ordh ähre hans ordh, som hafver helige lifsens ordh, medh hvilken ordh han kallar och låckar oss mächta wengen och liufligen till then lefwandes vatubrunnen och till all sin himmelske håfwers gemeenskap, han bevijsar oss medh thesse orden sin stora nådhe, huru han inthet vill besvära oss medh sitt ook eller någor annan tung bördha, uthan så ståå oss före, att hans ook och hans bördha skall komma oss öfvermåttan lätt och liufliga före, han lofwar een nådig wedερqvickelse och siälens roo, och såsom han lofvar, warder han och fullbordandes. Ty thet är aldrig
 1 Pet. 2: 22. något bedrägerij funnit i hans mun, och han gör thet och uthi synliga måtto. — Först strax uthi vår barndom, när han igenom dopet uptager och antager oss till sin Christelige kyrkias gemeenskap. Sedan när han genom sin helge Andes kraft förmedels thet helga prediko-embetet uplöser och befrijer oss ifrån alle våre synder, och alramäst när han biudher oss till sin helga nattvardh och trakterar våra hungriga och törstiga siälar medh thet lefwandes brödet, sin helga leekamen, som för oss uthgifvin är i döden och med sitt helga blodh, som uthgiutet ähr till våre synders förlåtelse, hvaruthaf våra siälar få een merckelig vederqvickelse och fridsam roo och hwijlo. Denna så herliga nådhen skall ingen som åstundar salig warda, försumma, uthan sedan han ähr i sin barndom genom thet helga dopet inympat uthi then Christeliga kyrkian, så skall han strax af barndomen hålla sig till thet andelige godas gemeenskap, och förthenskull taga på sigh Christi ook och lätta bördha, hvilket är
 Thr. 3: 27. een menniskia godt och nyttigt, som och propheten säger, thet är

een kostelig ting, at man drager ocket i ungdomen. Så althenstundh, käre Christi vänner, thesse förestälte personer, hafve sigh nu uti idher närvaru låtit examinera och förhöra uti then acht och mening, att the begäre nu komma medh edher uti ett Christeligit gemeenskap och till then högwerdiga nattvarden, så förmaner iagh edher på Christi vägnar, att i fröjden eder öfver theres Christelige förehafvande, fliteligen bedien gudh för them, och sedan wijd alle förefallande lägenheeter, bevijsar them, såsom edra troosförvanter, all broderlig och Christelig kärleek.

Therefter skall biskopen eller hans fullmechtige ställa till barnen thesse frågor.

1. Jagh fråger edher först samptligen till, om i aff hiertat begären, att i härefter mågen hafva gemeenskap medh gudz folck i hans helga församblingh icke allenast till att höra gudz ordh, uthan och till at bruka thet helga Nattvardsens Sacramente. Svar: Ja.

2. Så måste i käre barn, till thet andra, komma i hogh hvadh för ett starckt förbund i uthi eder barndom wijd eder döpelse för hafver giort och ingått medh herren gudh, nembligen att i velen troo på gudh fadher, son och then helga anda, afsägas diefvulen, werlden, kiöttet, allahanda afguderij, kätterij, willfarelse, allahanda ogudachtigheet, och werldzlige luster, och hafwe lofvat edher willia tiäna then högste gudh allena och lefva tuchteliga och gudeliga i thenna werlden. Ther emot hafver gudh sigh emot eder förklarar medh sin fadherliga nådhe, att han will förlåta edher alla edhra synder och reena edher aff them medh thet obesmittade lambsens Jesu Christi dyra blodh, och på sidstone giöre edher arfvingar till thet ewiga lifvet. Ett sådant förbundh hafve i ingått medh gudh, och thet ähr tå medh thet helga dopet, J namn Faders och Sons och then helge Andes, såsom med een säcker pant och under Secret stadfast och bekräftat wordet. Så frågar iagh då edher, om I ännu bekänne edher till thet samma Nåde förbundet medh gudh och om i genom gudz tillhielp ther wijd velen förblifva in till eder sidsta ända? Svar: Ja.

Täncker mine käre barn på then förmaningen som gudh gör genom Mosen, ther han tå säger: När tu gör herranom tinom gudh itt löfte, så skall tu icke fördröija at hålla thet, Ty herren tin gudh warder thet uthkräfvandes af tigh, och thet blifver tigh räknat till synd. Therföre till desto större försäckringh, att i bekennen edher ännu till thet samma nådhe förbundet och welen ännu tiäna herren edher gudh uti then samma troo, till hvilken i uthi edher barndom döpte ähren och förhoppas therutinnan salige blifva, så bekänner ännu uppenbarliga thenna edher christeliga troo för gudh och thenna hans helga församblingh. —

Rom. 6: 34.

Gal. 5:

16, 17.

Tit. 2: 17.

Deut.

28: 21.

Här skola barnen samptligen medh een mun öfverlijudt beskedeligen bekenna theras troo:

Jagh troor på gudh fadher etc. Efter thenna troos bekenneelse skall Biskopen eller hans fullmächtige säija:

Athanasius in Symbolo Thetta ähr then Almenneliga Christeliga troon — then henne icke fort och stadeligen troor, han kan icke salig varda. Twert emot then henne i sitt hierta troor och medh sin mun bekenner, och stadigt ther wijd blifwer, han kan trösta sigh uthi Christi löfte och tillsäijelse. Then ther troor och blifwer döpt, han skall warda saligh.

Till thet 3 så fråger iagh idher om i welen lofva gudh then helga trefaldigheet, at i welen uthi thenne Christeliga troo framhärda in till eder sidsta ända. Svar: Ja. Betencker mine käre barn, hvadh för een stoor syndh, thet ähr att falla ifrån troon. Ty om wij sielf williandes syndom, sedan wij förstätt hafva sanningen, tå stäär oss inthet öfver igen för synderna, uthan een förskreckelig domsens förbidelse och eldsens nijt, som motståndarne förtära skall, och the som genom herrans och frälsarens Jesu Christi kundskap hafva werldens oreenlighet och hafva beveppnat sigh theruthi och äro öfvervunne, them ähr thet yttersta värre vordet än thet första, och hadhe them bättre varit inthet förståndet rättfeerdighetenes väg, än sedhan the förstodho vändha sigh från thet helga bodhet, som the annammat hafve, thy thet ähr omöijelighet, att the som een gång upfylte ähre och smackat hafva then himmelska gåfvan och delachtige vordne äre af then helga andha, och smackat hafva thet godha gudz ordh och then tillkommande verldenes kraft om the affalla, och på nytt sigh sielf korsfästa gudz son och förstätt hallus, at the skole igen förnyas till bättring. — Till thet 4. Så fråger iagh edher, om i welen vijd then Christeliga troon, altydh beflijta edher om att föra ett heligt och gudeligt lef-

Math. 5: 6. verne? Svar: Ja. Thet måsten i göra, ty then helga skriff fördrager thet, att then som väll troor, han måste och väll lefwa: låt edert lius liusa för menniskiom, att the måge see edra goda gierningar, och prijsa edher fadher som ähr i himmelen. Ty gudz nådh hälsosam allom menniskiom är uppenbar och lærer oss att wij skola försacha alla ogudachtigheet och werldzliga lusta och leffva tuchteliga, rättfärdeliga och gudeliga i thenna werlden, och vänta thet saliga hoppet och then stora gudz och wårs Frälsares Jesu Christi uppenbarelse.

5. Till thet sidsta frågar iagh edher om i och welen härefter vara edher lärare lydige och icke allenast annamma af then lära och tröst, uthan och efter nödtorfften förmaningar, straff och vällgiärningar af gudz ordh och edher thereafter bättra och all Christelig kyrkio-Disciplin undergifva? Svar: Ja.

Ja kära barn, Gudh will thet hafva uthaff åhörarena att the skole höra och lyda theres herres lärares trogne förmaning, hvilken edher hörer han hörer migh, och then edher förachter han förachter migh, och then migh förachtar, han förachtar honom som migh sändt hafver. Warer edhra lärare lydige och föllier them, ty the vacka öfver edhra siäl såsom the ther räcksenskap skola göra på thet the måge thet göra medh frögd och icke medh suckan, ty thet ähr idher icke nyttigt.

Nu then Evige Altzmechtige gudh han ville nådeliga wäcka i Edher bådhe willia och giärning efter sitt goda behagh, han ville wijsa edher sin wäg at i mågen vandra uthi hans sanningh och behålla edert hierta vidh thet eena at i hans nampn fruchten. Amen.

Så förmanar iagh nu eder käre barn, att i lofven och tjänen gudh och åkallen honom allena och fruchten idher för honom, sågandes medh Mose: Nu Israel hvadh äskar herren tin gudh aff tigh, uthan at tu skall fructha honom tin gudh, att tu vandrar i hans vägar och älskar herran, och tjänar honom tinom gudh aff allo hierta och allo siäll, att tu håller herrans budh och hans rätter the iagh tigh biudher i thenna dagh, på thet at tigh må väll gåå.

Att i fliteligen hören gudz ordh betrachtandes att herren Christus hafver sielf sagt salige ähro the som höra gudz ordh och göma thet.

Att i ofta bedien, ty thertill rådher och wår herre Christus, wacker och bedher att i icke fallen uthi frestelse, anden är villiug men kiöttet ähr svagt. Att i blifven ståndachtige wijdh edher gudz tjänst och låter ingen förföra edher therifrån, och täncker att thet kan ingen större syndh vara, än then när någon hafver rätt känt gudz villia och faller likväl sedan therifrån. Och hade varit bättre inthet förstådt rättfärdighetens vägh, än vända sigh från thet helga bodhet.

Att i welen lefva christeligen och ährligen, ty therföre ähr gudz hälsosamme nådh oss uppenbar vorden, att wij skole försacka alla ogudhachtigheet och lefva tuchteliga, rättferdeliga och gudeliga i thenna verldene.

Att i welen tage idher till wara för ondt salskap och tänckia uppå thet som Salomon säger, min sön om skalker lockar tigh, så fölg icke. Att i skolen hålla idhra föräldrar i ähra och ware them hörsame, ty så befaller gudh sielf. Tu skall ähra tin fadher och tina modher på thet tu skall lenge lefva i landene som herren tin gudh tigh gifva skall.

Wij läse Act. 8. 14, 15.

Tå nu apostlarna, som i Hierusalem voro, fingo höra at Samaria hadhe annammat gudz ordh, sände the till them Petrum och Johannem, hvilka när the kommo thernedh, bådho the för them, att the skulle få then helga Anda, ty han var icke än tå

Luc. 10: 16.

Heb. 13: 17.

Ps. 2: 13.

Ps. 86: 11.

Deut.

10: 12, 13.

Math.

26: 41.

Exod.

20: 12.

fallin på någro thera af them, uthan the vore allenast döpte i Christi Jesu nampn, tå ladhe the henderne på them och the fingro then helga anda. Thetta Exempel wele ock vij nu efterföllia och inför thet gudomlige Majestetet med hendernes påläggning för thesse barn samptligen altså önske och säge.

Sedan skall biskopen eller hans fullmächtige låta barnen falla på knä, läggia händerna på hwart och ett barn, och therpå säga att the måge altidh blifva och dageligen tillväxa uthi tin helga Anda, in till thes the komma uthi titt eviga rijke. Amen.

5.

*Yttrande rörande confirmationen af Biskopen i Skara stift
Dr Forssenius år 1783.*

In Nomine Jesu!

Ingen lærer neka, at det är högst nödvändigt intrycka den största wördnad, som gjörligit är i ungdomens hjärtan för de bägge heliga Sacramenterne. Till detta ändamålets vinnande, är den i våra församlingar wedertagna Confirmationen ett förtreffeligit medel; ty den gifwer en Lärare det bästa tillfället, at föra ungdomen till sinnet, på ett lefwande sätt den nåd, som dem genom dopet vederfaren är, och genom en grundelig undervisning i de Gudommelige sanningar, göra dem längtande och törstande äfter Jesu Christi lekamen och blod. En Lärare bör derföre wara derom högst angelägen, at under präparationstiden icke allenast leda med all saktmodighet, wänskap och kärlek, genom en grundelig underwisning, de unge Barnen till en värkelig upplysning i förståndet, utan och deras wilja, genom en rätt bevekelse att med sina gjärningar och dageliga wandel visa, att de göra alt det, som de lärt och at de wilja städse lyda Guds ords sanning. Det, som dem läres, bör tillika läggas dem på hjärtat, så at de deraf få rörelse i deras själar, och kunna deraf pröfwa sig och sin hit in till förde wandel, de böra läras at waka öfwer de tankar och rörelser, som uppstiga i deras själar och at emot alla onda begjäreiser städse wäpna sig med Christi sinne och fly alt det, som är stridande med hans sedolära.

Till winnande af det goda ändamål, som med Confirmationen påsyftas, är nödigt, at wid den tid af året, då husförhören taga sin början i kyrkjan pålyses, at de Barn, som första gången äro sinnade genom den hel. Nattwardens bruk, sitt med Gud i dopet ingångna förbund stadfästa, böra sig hos Pastor anmäla och upskrifva låta. När det är skjet, böra barnen tillsäjas, att bewista alla husförhör, som i församlingen hållas, samt äfven vid förhören i kyrkjan sig infinna. Deråfter få de wissa dagar i weckan, på

hvilka de skola komma till sina lärare at underwisas och förhöras. Under denna tiden bör vid alla Gudstjenster förbön till Gud göras för desse Cathecumeni, hvilken bön hwar och en Lärare kan själf författa. Sedan de således flere dagar och veckor blifvit underwiste och pröfwade, och Läraren är derom försäkrad, at en del ibland dem ej allenast förstå Lutheri Cateches med Doctor Swebelii förklaring till det mästa och nödigaste, utan ock kunna göra der af bruk och tillämpning på sig själfva i de hufvudsakligaste stycken, särdeles dem, som röra salighetens grund, medel och ordning, så bör Läraren skilja visse ifrån dem, som häruti tillräckelig kunskap ej ännu wunnit, hvilka senare käriligen förmanas, att om större förkåfran i Christendomskunskapen sig till nästa tillfället ombeflita. Nästa Söndagen, förr än Nattwardsgången skjer, så examineras de, som pröfwas tjänlige till Nattwardens undfående i församlingens närwaro. Wid slutet föreställas Barnen sådana frågor och upmuntringar, som sakens wigt och tillfället fordrar, jämte bewekande erintringar om det förbund, som de med Gud i dopet ingåt, hwilket nu skall förnyas.

Sluteligen kundgjøres församlingen, at desse Catechumeni nästa Söndag skola stadfästa sitt döpelseförbund med Gud; derföre förmanas församlingen, at då enhälligt sig infinna, och förena sina böner till Gud med Barnens, at Gud täckes förlåna dem sin nåd, til at genom en alfwarlig bättring kunna motstå alla syndiga retelser, djäfwulens, werldens och sitt eget onda kiöts frestelser, samt at de, under en fast tro och förtröstan på sin Gud och Frälsare Jesum Christum, måtte sitt döpelseförbund förnya och stadfästa m. m. Wid detta tillfället bör ock Läraren förmana alla föräldrar, som hafva Barn, at de, när de märka någon synd af dem begås, strax påminna dem sitt döpelseförbund, huru de i dopet afsagt djäfwulen, alla hans gjärningar och alt hans wäsende, samt låfwat, at tro på Gud och tjäna honom. Sådana förmaningar böra de med kärlig ömhet och utan hårda ord föreställa sina Barn, på det de må förstå, at alt sådant af kärlek och faderlig omsorg om deras salighet härflyter; de böra också förmanas, at i all ting lämna sina Barn goda exempel, och at aldrig låta dem se eller höra något, som är syndigt och förargeligt; ty om så skjer, drabbar uppå dem den förbannelse, som Gud i sitt ord satt uppå den, som förargelse åstadkommer.

Härwid iakttages, at, om så är, at församlingen är widlöftig och Barnen många, till 70: 80 ja hundrade, så kunna twänne Confirmationsdagar hwart år utses, till exempel wid Påske- och Michaëlis-tiden. På den första dagen kunna de Barn admitteras sill Nattwarden, som bäst förstå sin Christendom, och hwilkas hjärtan äro wäckte till en sann bättring och omvändelse. Men de öfrige kunna tillsäjas, at de, så wida de äro flitige och söka med fult alfwar, at förskaffa sig bättre kundskap i salighetsläran,

äro botfärdige, wisa sådane frukter, som bättring tillhöra, så skole de wid nästa tillfälle få sitt döpelseförbund, genom den hel. Nattwardens åtnjutande, förnya. Skulle Läraren finna, at någre äro ibland Catechumeni, som äro hårde, obotfärdige och uppenbart ogudachtige, bör han ej förr dem till Nattwardens nyttjande admittera än han tror dem ångra sin förra lefnad och de sig bättrat.

När den Söndagen förut pålyste Confirmations-dagen tillstundar, och sedan predikan, som bör wara sluten inom en half, högst $\frac{3}{4}$ timma, hålles till församlingen, ett, med största sorgfällighet utarbetat och rörande tal från predikstolen, uti hwilket denna handlingens angelägenhet och döpelseförbundets förnyande af desse Barnen skall företagas genom den hel. Nattwarden, föräldrar och husbönder böra förmanas, at alltid på dem hafwa ett wakande öga och faderlig tillsyn, om de framdeles, i sitt dageliga lefwerne sig så skicka, som Christnom anstår, och döpelseförbundet fordrar; de, som warit vid Barnens dop witnen, böra ifrån den låfven som de då på Barnens wägnar, inför Gud och församlingen gjort frisäjas; hwaremot Barnen nu, sedan de kommit så wida, at de förstå salighetsordningen, och kunna göra skilnad på godt och ondt, inför Gud och menniskior för sina gjärningar och upförande answarige förklaras, deråfter upläses deras namn eftet ålder och kiön, som nu skola stadfästa och förnya sitt döpelseförbund med Gud, och församlingen upmuntras, at för dem, hos Gud en trogen förbön frambära, at han wille dem sin nåd förläna, så at de, genom en sann och alfvarsam bättring ostraffeligen måtte kunna hålla det förbund, som de i dag äro sinnade med Gud förnya, och genom Guds ledande nåd wackta sig för alla upsåteliga synder, som äro Satans wärk och wäsende, hwilket de i dopet hafwa afsagt, samt at de måtte tro på den Treenige Guden, Fadren, Sonen och den helge Anda, och alltid hafwa honom, hans ord, bud och befallningar för ögonen i alla sina lifsdagar.

Sedan detta talet och Gudstjänsten på predikstolen är sluten, sjunges en Psalm, antingen N:o 180 eller 187; hwaråfter och då Prästen wid Psalmens slut stiger af predikstolen för Altaret, följa Barnen honom fram i choret. När Psalmen är sluten falla Barnen på knä så många, som vid disken rum kunna få, och de öfrige på gålfvet. Sedan börjar Läraren med skriftermålet, som bör så wara författat, at Barnen påminnas om det gudeliga förehafvande; som nu af dem företages; de hafwa icke nu at göra med menniskior och jordiska ting, utan äro sinnade at med Gud ingå ett äwigt förbund. Till text wid detta tillfället kan han utse ant. Kol. 2: 19, 20. Matth. 3: 11. 2 Cor. 6: 14, 18. Heb. 8: 10, 11, 12. Joh. 15: 5 eller och en tjänlig vers utur Psalmboken v. 9. N:o 274 v. 4.

Sedan skriftermålet är ändat och innan aflösningen Barnen förkunnas, bör Läraren än widare med rörande ord påminna dem

det förbund, som de nu äro sinnade med den Alsmächtige Guden förnya, och genom den hel. Nattwardens anammande besegla. I anseende hvartill de böra uppmuntras och förmanas, at lämna honom tydeliga svar på de Sacramentsfrågor, som han nu inför Gud och hans församling will dem föreställa, och med dessa frågor dem pröfva, om de äro å sin sida alfwarligen sinnade, sitt nådeförbund med Gud stadfästa: deräfter lämnas dem följande frågor:

1. Tillstånd och bekjennen J nu mine k. Barn, at J under Edra barndomsår, af oförstånd och edra medfödda onda begjärelessers retelse, hafwen Eder emot Eder Gud försyndat och Edert med Gud ingångne förbund i dopet på många sätt brutit och öfwerträdt? Swar: Ja.

2. Tron J, at Gud är Eder nådig, och will för Jesu Christi dyra Gudsblod skull, som för Eder och alla menniskior utgjutit är, förlåta Eder alla Edra öfwerträdelser och ungdoms synder? Sw.: Ja.

3. Wiljen J hädanefter genom Guds ledande nåd, och i kraft af Edert döpelses förbund, hvilket J nu tänken förnya, afsäja Eder djäfwulen och alla hans wärck, gjärningar och alt hans wäsende? Sw.: Ja.

4. Wiljen J framdeles i hela Eder lifstid tro och förtrösta på den Treenige Guden, Gud fader, Guds Son och den Helige Ande, och äfwer all ting älska och wörda honom, samt hafwa honom och hans bud och lärdom altid för ögonen? Sw.: Ja.

5. Ären J till sinnes, att häräfter älska Gud öfwer all ting och Edar nästa som Eder sjelfwa, så mycket J uti denna Eder fördärfwade natur kunna komma till wäga? Swar: Ja.

6. Wiljen J då af alt Edert hjärta frukta och älska Gud och honom allena i all nöd om hjälp och tröst åkalla och tillbedja, wakta Eder för främmande Gudar, och förlåta Eder nästa hvad hon emot Eder brutit hafwer? Svar: Ja.

7. Wiljen J nu med ett uppriktigt hjärta förnya Edert döpelseförbund med Gud, och genom Guds nåd, stadfästa den låfwen, som faddrarne på edra wägnar låfvade då i döptes? Sw.: Ja.

8. Wiljen J dageligen påminna Eder detta Edert förbund, som I nu med Gud förnyen? Sw.: Ja.

9. Wiljen J uti alla Edra lifsdagar göra dagelig bättring, upstå igen när J märken, at J af swaghet hafwen syndat och rätta Edra fel när J warden af Eder nästa derom påmint och warnade? Sw.: Ja.

10. Tron J ock, att Jesus Christus med sin pino och död, hafwer gjordt en ewig förlikning emellan Gud och oss, och att Gud för sin Sons Jesu Christi skull, will wara eder nådig, och at han till en wiss pant häraf, hafwer instiktat sin lekamens och blods Sacrament uti bröd och win? Sw.: Ja.

Är det altså nu Eder hjärteliga åstundan, at i en sådan tro blifwa delaktige af Jesu lekamen och blod till hans åminnelse och Edra synders förlåtelse? Sw.: Ja.

(Här redogöres för det danska bruket af handfästning, hvarom se bilaga 3.)

Men man håller betänkeligit, at föreskrifwa något häruti till allmen återlefnad, utan torde vara bäst, at man i nästa Synodo får tillfälle, under gemensam öfverläggning, något wisst häruti afsluta. Emedlertid skall detta Rituale med hrr Probstarne communiceras, på det de må få tillfälle, med andra härom rådgjöra, och sitt omdöme stadga.

Men observeras, att antingen handfästning skall skje eller ej, så förkunnas Barnen absolution och förlåtelse för alla deras barn-domssynder, och dem försäkras, at Gud är dem nådig och will stå dem bi, förnya och hälsa dem till ewinnerligit lif, så wida de hålla det förbund, som de med de nu med Gud hafwa ingåt och förnyat. Denna försäkran beseglas med Guds Faders, Sons och den Helge Andes namn. Amen.

Sedan kan efterföljande bön läsas, då Läraren säger:

Låtom oss bedja.

O Alsmächtige äwige Gud, wår k. Himmelske Fader, tu, som altid hafwer bewisat dessa dina Barn godhet och barmhertighet, gif och nu desse dina fattige Barn nådena, till att så så begå och bruka ditt helga Sacrament, att de må undfå det andeliga goda, som det med sig hafwer. Utgjut din kärlek i deras hjärtan och gif dem ett lydaktigt sinne, så at de aldrig upsäteligen emotstå den Helige Andes ledande och wärkande nåd. Bewara dem i ditt heliga förbund intill deras dödsstund, på det de må ingå i dine himmelske fröjdeböningar, genom tin Son Jesum Christum wår herre och Frälsare. Amen.

Sedan läses wälsignelsen öfwer Barnen, då de ligga på knä wid disken.

(Huruvida den i Danmark brukliga handpåläggningen skall nyttjas får afgöras in synodo.)

Sidst säjes till dem Davids ord: Lofwa herren min själ och alt det uti mig är etc.

Deråfter skjer wanlig consecration, och när det skjet, utdelas nattvarden till Barnen, hwarunder sjunges N:o 86 eller 141.

6.

*Rituale vid Confirmation, brukiat i Alingsås Församling
åren 1776 och 1777.*

Söndagen förut tillsades af predikstolen, at Confirmation skulle förrättas nästa Söndag; med upmuntran til församlingen, at en-

hälligt infinna sig, til at påminna sig sit döpelses förbund, och bedja Gud för barnen, m. m.

På sjelfwa Confirmationsdagen, efter predikan, föreställdes något omständeligare, hvad denna handlingen hafwer at innebära, med ytterligare upmuntran til församlingen; då ock, före Fader vår, gjordes bön för Nattwards-Barnen.

Af predikstolen sjungdes Psalmen N:o 187.

Derefter examinerades Barnen vid pass en timme.

Hölts sedan et tal för altaret, såsom skriftermål. 1776 brukades och 2: 19, 20. — 1777 af Ps.-Boken N:o 274 v. 4.

Sedan föreställdes, och af Barnen besvarades följande samvetsfrågor, då barnen stälde sig omkring disken:

1. Nu mine kjäre barn! Wi som lefwe i christenheten, hafwa alla, i dopet, ingådt trolofning med Jesus, der afsagt etc. och lofwat etc. Tro J, at det står illa til med en menniskia, som öfwerträdt sit döpelses förbund?

2. Med hvad ord beskrifves uti Catechismo, en sådan menniskios elende? Sw.: *Hon är en förtappad och fördömd menniskia, fången under synden och döden och djefwulens wåld.*

3. Tro J, at det bedröfvar Guds och Jesu hjerta, då en menniskia, som i dopet blifwit med Jesu trolofwad, med sit hjerta, så fastnar wid det jordiska, at kärleken til Själa-Brudgummen bortkalnar?

4. Tro J, at det kan stå wäl til med en menniskia, som kan wara rolig, glad och nöjd, fastän hon intet wet huru hennes sak står hos Gud och Frälsaren?

5. Säger eder icke edert egit samwete, at J under eder framflutna barndomstid, litet nog frågat efter Jesus, litet nog brydt eder om edert döpelses förbund, utan, fastmer, lefwat werlden likt, och sökt edert nöje uti sådant, som här i werlden wankas?

6. Ärkjänner J då, med sorg och smärta, at J härmed öfwerträdt edert döpelses förbund, samt bedröfwat Guds och Jesu hjerta, samt förslösat den i dopet undfångna nåden.

7. Jag frågar eder nu, på edert samwete, och inför Gud, om J wiljen slumra fram eder öfriga lifstid på samma sätt, som hitils skjedt?

8. Vilja J nu, af hjärtat bedja, at Gud för Jesu pina och död skull, wille förlåta eder allt hwad J, intil denna stund, brutit honom emot?

Nota. Här läser en af Barnen: Barmhertige Gud etc.

9. Är detta allas eder hjertans bön?

10. Wiljen J då nu på nytt, och sjelfwa i egne personer utlofwa och utfästa det, som faddrarna, då J uti eder späda barndom döptes, för eder utfäst hafwa?

11. Ären J då nu af hjärtat resolverade til, at, inför Gud och hans Församling, afsäja eder djefwulen och alla hans gjerningar, och alt hans wäsende?

12. Wiljen J, ifrån denna stund, hålla eder af hjertat, intil Gud och vår Frälsare Jesus uti en oskrymtad tro?

Så görer då, inför Gud och hans Församling, eder Tros be-
kjännelse. *Nota. Föreläses et stycke af hwar.*

Jag tror på Gud Fader m. m.

Jag tror at Gud hafwer mig skapat m. m.

Jag tror på Jesum Christum m. m.

Jag tror at Jesus Christus sanner m. m.

Jag tror på den Heliga Anda m. m.

Jag tror at jag icke af mit eget m. m.

13. Tro J detta alle af hjertans grund?

14. Wiljen J ock alle, ifrån denna stund, hafwa Gud och eder Frälsare för ögonen och hjertat i alla edra lifsdagar, och genom Guds nåd taga eder til wahra, at i aldrig samtycken til någon synd, och gjören emot Guds bud?

15. Wiljen J också, ifrån denna stund, ingå med Jesu et sådant förbund, at J wiljen blifwa Jesu egne, blifwa och lefwa under honom i ewig rättfärdighet m. m.

16. Tro J eder om, at sjelfwe, af egen förmåga, hålla det J nu inför Gud och hans Församling lofwen?

17. Huru wilja J då skicka eder, at djefwul, werld och kjøtt icke må förföra eder? Sw.: *Waker och bedjer.*

18. Wilja J altså, hädanefter, låta den Helige Ande leda eder i all sanning, och på Guds wägnar, och sjelfwe bedja honom derom, och intet mer hoglöst fara fram efter egna tankar?

19. Lofwa J, at hädanefter dagligen påminna eder det Förbundet, som J uti dopet ingådt med eder Själa-Brudgumme Jesus, och i dag inför Gud och hans Församling förnyat hafwen, och det besynnerligen hwar gång i tänka eder til den heliga Nattwarden?

20. Lofwa J, at flitigt läsa, höra och betrachta Guds ord, och derigenom dageligen söka förkofra eder, och wäxa til i Guds och vår Frälsares Jesu Christi kundskap och kjännedom så länge J lefwen?

21. Lofwa J ock, inför Gud, at om J framdeles blifwen husfäder och husmödrar, J då, efter den nåd Gud förlänar, wiljen söka, både med ord och exempel, at draga edra ähta makar, barn och tjenstefolk, til Guds och Jesu Christi sanna kjännedom?

22. Tro J, at Jesus, som är en allmän Frälsare, nu wil förlåta eder alla edra ungdomssynder, och på nytt uptaga eder uti sit ewiga förbund?

23. Är det nu eder hjerteliga åstundan, at härpå få åtnjuta Jesu lekamen och blod i den heliga Nattwarden?

24. Med hwad upsåt wiljen J nu begå denna dyra måltiden? Sw.: *din, min Jesu wil jag blifwa här i tid m. m. I allan tid, o Jesu blid! Wåra hjertan wi dig gifwa m. m.*

25. Har den hel. Ande fått wärka sådan resolution för eder alla?

26. Nu mina k. Barn! Såsom en den ringaste Jesu Christi tjenare och Sändningebud, frågar jag eder, om J nu inför Gud och hans Församling, wiljen taga mig i hand på det J nu hafwen utlofwat, at J welen lämna åt Jesus edert hela hjerta, och med denna handfästning ingå med honom en ewig trolofning? *Kom ihåg at vi handla inför Guds alseende ögon.*

27. Wil du gifwa mig din hand derpå? Nota. Man begynner på den första och går hela raden igenom, med kort bön för hvar och en.

1:mo Efter handfästningen förkunnas absolution.

2:do Efter absolutionen bedes Fader vår.

3:tio Derefter meddelas barnen välsignelse under händers påläggning då de ligga på knä omkring disken.

4:to. Bedes bönen utur handboken för Communicanterna, med tillämpning på barnen.

5:to Den wanliga Consecration.

6:to Communion förrättades under Psalmen N:o 141.

7:to Til utgång sjungdes N:o 241: Wäl mig i ewighet m. m.

7.

Utlåtanden till K. M. om Konfirmationen år 1768.

Från Lunds Consistorium:

6:o Hvad förhörs anställande i kyrkan och inför hela församlingen angår med alla högre och lägre innan de admitteras första gången till H. N. så är det såväl för Consist. som för hela stiftets prästerskap en besynnerlig glädie att ibland andra hjälpmedel till kristendomens befordran äfven denna saken kommit hos Eders Kongl. Maj:t i nådigt öfvervägande, hvaraf genom den högstes välsignelse, förmodas så mycket mera nytta, som detta blir såväl en uppmuntran som en förbindelse till flit och uppmärksamhet både å lärarnes och lärjungarnes sida. Consist. får ock i underdånighet berätta, att sådana publique förhör med dem som första gången skola begå H. H. N: äro redan i detta stiftet på många ställen brukelige och som nyttan deraf befunnits svara mot önskan, så twiflar icke Consist. att ju slika förhör med samma förmån kunna öfver hela stiftet vidtagas. Men som hvad härutinnan hitintills kunnat göras, har ankommit på lärarenas gjorda föreställningar, och åhörarenas samtycke hvilket vid sina tillfällen kan blifva föränderlige, så dristar Consist. i underdånighet framställa till E. K. M:s allernådigste välbehag, om E. K. M. skulle täckas ett sådant bruk af offentlige förhör med sin Kongl. myndighet auctorisera och till allmän efterlefnad påbjuda, så att ingen eho han är hög eller låg,

skulle få antagas första gången till H. Nattvards nyttjande, med mindre han offentligen i församlingen vore examinerad och godkänd uti kunskapen af de hufvudsakligaste delar, om vår kristeliga läros och tros artiklar samt lefvernes pligter, och der någon före sin första nattvardsgång vore af sjukdom betagen, att han vore utur stånd, att inställa sig till offentligt förhör; men befinnes dock skicklig att efter sin åstundan blifva af Sacramentet delaktig, så kunde det väl icke i den omständigheten vägras; men att dock en sådan vid återvunnen hälsa borde undergå offentligt förhör, innan han sedan admitteras. Den Kyrkoherde eller Capellan, som utan en sådan förutgången examen och approbation admitterar någon första gången till H. N. kunde ställas i Cons. till ansvar, och vara förfallen till suspension på längre eller kortare tid, allt efter som han en eller flere resor härutinnan beträdes brottslig. Att göra denna förrättning med de offentlige förhören så mycket mera solenne, och att få härvid en uniformité, torde ej heller vara otjenligt, om ett formulär blefve föreskrifvet, hvarefter alla och en hvar, hade sig vid denna acten att rätta, som det ock skulle gifva ett rörande efterdöme, om de förnämre äfven dervid behaga sig infinna, till hvilken ända dagen till förestående förhöret kunde två eller tre veckor förut offentlig på predikstolen tillkännagifvas. Till förekommande af irringar som vid flyttningar ifrån en socken till en annan kunde existera, så synes ock nödigt att uti de så kallade skriftesedlarne införas, om den afflyttande undergått offentligt förhör eller icke, samt om han dervid blifvit godkänd eller ogillad, till hvilken ända äfven synes nödigt, att uti kyrkoböckerne annoteras, när en hvar till sitt offentliga förhör varit förestäld, och huru han dervid blifvit ansedd. Joh. v. Engström, Jonas Wählin, Carl Jesp. Benzelius, Gustaf Ernst Bildstein, Nehrman.

Från Borgo Konsistorium:

Skulle nu detta Cons:i underdåniga förslag vinna E. K. M. bifall och de föreslagna scholor således efter handen komma i gång, så är Cons. alldeles försäkradt att jämväl confirmationen eller ett offentligt examens undergående inför hela församlingen af alla dem, så högre som lägre, hvilka första gången till H. N. admitteras, skola blifva så mycket nyttigare och uppbyggligare samt, som ett bättre tillfälle till undervisning i Christendomen, med större uppmuntran och nitälskan om tillväxt i religionens grundeliga kunskap och någras goda exempel, som med den historiska insigten sammanpara en lefvande erfarenhet och ljasligen tolka den sanna christendomens inre höga värde i alla den mensklige lefnadens omskiften, och igenom Guds välsignelse med säkerhet äro att förmoda, kunna bringa denna nitälskans eld till lågande, hvilken vår frälsare

Christus kommit att upptända; men om det ock händer att detta allt för ööfvervinneliga hinders skull icke erhållas kunde; så ärkänner dock Cons. Confirmationens nytta och uppbygglighet jämväl i undervisningsvärkets nuvarande tillstånd här i stiftet, och anser den ländande i sitt mått att uppmuntra ungdomens flit och de äldres omhugsan och derföre samt för flera andra orsaker såsom ock att den i en del församlingar här i stiftet redan brukelig är, och efter församlingarnes talrikhet antingen två eller fyra gånger om året förrättad varder, finner Cons. sig högst föranlätet att införa E. K. M. och efter dess nådiga befallning yttra denna sin underdåniga tanka om dess uppbygglighet och nytta i allt afseende, när därmed grundeligen och ordenteligen tillgår. hvaröfver Contractsprosten och Biskopen vid visitationerna uppsigt hafva böra, och tillstyrka i lika underdånighet Eder K. M. till dess allmänna införande i alla församlingar. Krogius, Kraftmann, Bonsdorff, Borgström, Orræus, Agander.

8.

Konfirmationsbön författad omkring år 1772 af Prosten Brag, Kyrkoherde i Christinæ församling i Göteborg.

Herre Jesu! Du, som förklarar, att äfven barnen, efter Din kärleks föresats och återlösningens ändamål, höra Guds rike till och befallt att leda dem till Dig: Gif nu en öppen och kraftig ingång för det lifsens ord, som förehålles de unga själarna, som nu i förhören beredas, att framdeles värdeligen börja ihågkomma Din kärleks och döds åminnelse i den Heliga Nattvarden och att börja en mognare Christendom. Upplys dem att se till hvad salighet de äro kallade! Wäck dem, mildaste Frälsare, att betänka sin syndiga affelse och födelse! Låt Din Ande nu förekomma dem i deras flygtighet med de hjerteligaste påminnelser om det dyra förbund, de gjort med Dig uti deras Heliga Dop, samt huruvida de detta Dopsförbund beklageligen margfalleligen brutit! Muntra dem, att nu åter trösteligen framgå till Din nådes thron och få nåd på den behageliga äldrens tid, då nåden så lätt kan anammas! Öfvertyga dem, Herre Jesu! öfvertyga dem genom Din Anda, huru saligt det är, i tid och i evighet, att börja en allvarlig Christendom och i så tidig ålder, innan synder, verldsomsorger och befästade ovaner gjort hjertan hårdare och vägen för Din Andas väckelser och lockningar mera tillstängd. Låt dem uti Din alldrägeligaste barndoms och ungdoms efterföljd tillväxa och förstärkas i andanom, samt uppfyllas med himmelsk vishet och nåd för Gudi och menniskor! Bevara dem för tidens och ortens förförelser, och

bemanna deras svaghet i frestelsen: till dess de med oss, som till ändan faste blifva, inför Din härlighets thron församlas uti evinnerlig glädje. Amen!

9.

Ur: "Memorial, ingifvet vid det i Upsala nyligen hållna Möte af Joh. Möller". Sthlm 1793.

At Confirmationen i Catholska Församlingen anses för et Sacrament och yrkas såsom ett nödvändigt bruk, är bekant; äfven som att detta sker utan grund och anledning af Skriften. Hos oss yrkas och anses den väl icke på samma sätt; men skulld den allmänneligen införas och förrättas med Händers påläggning och andra Ceremonier, efter föreskrifvet Formulaire, ser jag icke hvad skilnad skulle blifva emellan oss och Catholikerne i sjelfva saken, särdeles i Allmänhetens begrep. Anledning til införande af et sådant bruk finner jag hvarken af Skriften eller någon här af med säkerhet väntad nytta. Sjelfva Namnet har något stötande. Det synes vilja utmärka, att Döpseln ej har nog kraft och verkan til sitt ändamål, utan at en ny Act eller Ceremonie tillkommer. Denna idé kan väl removeras och afskiljas uti teorien och genom skedd förklaring; men derigenom är den icke med säkerhet förebyggd i allas hjertan och sinnen. Rätta begrepet och afsigten skulle förmodeligen blifva och vara, at Döpsel-förbundet skulle offentligen förnyas af Barnen, och de i följe deraf stadfästas och bekräftas (confirmeras) i Döpsel-nåden. Men jag fruktar, at Confirmationen, öfven i denna idé, skulle mer skada än gagna. Den kunde tjena at leda tankar och hjerta ifrån nådens ordning, ifrån bättring och tro, verkad af Guds Anda genom Guds Ord. Confirmations-Acten och Lärarens förättning dervid kunde blifva ansedd för et Medel, hvarigenom Döpsel-Nåden förnyades och återvunnes, ehurudant hjertat och sinnesförfattningen ock måtte vara: utan Bättring och Tro, och således utan den i Skriften utstakade ordning. Confirmations-Acten blefve då et nytt och förökadt Fulcrum securitatis och et skadeligt Opus operatum, hvarigenom mången verkligen blefve styrkt och confirmerad i sin säkerhet och sit oomvända tillstånd. Man känner Allmänhetens förvända begrep och fördomar i afseende på de vanliga Skriftermålen och Lärarens förättning dervid, och huru ganska svårt, om icke omöjligt, det är at dessa fördomar förekomma och utrota. — Efter all möjlig sorgfällighet och trägnaste bemödande med Catechumeni lærer det alltid blifva sällsynt at finna sådane, hos hvilka Döpselnåden vid första Nattvardsgången förnyas, och med hvilka en så beskaffad Confirmations-Act af Läraren med säkerhet, med godt samvete och med nytta

kan anställas; helst man ju måste erkänna, att en utvärtes Actus, som tros medföra Nåd och Synda-förlåtelse, är mer skadlig än gagnelig, då hjertat icke blifvit beredt af Guds Andas kraftiga verkningar genom Ordet. — Efter min tanka må därför de utvärtes och offentlige Bruken icke förökas, utan Lärarens göromål med Catechumeni fast häldre inskränkas och bindas vid den föreskrift och ordning, som Guds Ord tydligen innefattar, och således hufvudsakeligen bestå deruti, at Läraren söker bibringa Barnen en grundelig och sammanhängande kunskap i vår Läras hufvudsakeliga stycken med bifogade väckande föreställningar och öma förmaningar till Bättring och Tro, som endast kan vinnas genom et rätt bruk af Guds Ord och full undergifvenhet under Guds Andes Nådeverkningar; i följe hvaraf de och må försäkras och öfvertygas derom, at Döpelse-nåden ej på annat sätt kan förnyas, och Syndernas förlåtelse icke erhållas genom blotta Nattvards-gången, eller någon annan utvärtes mänsklig Actus eller förrätning, hvilket och med eftertryck synes böra föreställas och yrkas i det särskilda Tal, som vid Barnens första Nattvardsgång plägar hållas, då ock, såväl som ock förut under sjelfva undervisningen och beredelsen, bevekande och uppmuntrande skäl kunde nyttjas, såväl af deras Döpelseförbund, som af andra lika, om icke mera viktiga och kraftiga sanningar, som Salighetsläran uppgifver.

THESER.

1.

Att begripa läran om Guds treenighet har ej blifvit menniskan gifvet. Men den pånyttfödde får genom det inre vittnesbördet en bekräftelse om denna läras nära sammanhang med sin egen frälsning. Han känner och erkänner då sanningen af Jesu ord i Joh. 6: 54: "Ingen kan komma till mig utan Fadren, som mig sändt hafver, drager honom", och i Joh. 14: 6: "Ingen kommer till Fadren utan genom mig", äfvensom af Apostelens ord i 1 Cor. 12: 3: "Ingen kan kalla Jesum en Herra utan genom den heliga Anda".

2.

Genom Kristi trenne embeten uttryckes frälsningens allsidighet, dess upplysande, försonande och verldsöfvervinande kraft. De äro väsendtliga såväl för den kristna individen, som för församlingen såsom sådan.

3.

Den motsägelse man trott förefinnas emellan Jacobs och Pauli lära om tron och gerningarne är i sjelfva verket endast skenbar. Olikheten i framställningen kan uttryckas så, att då Paulus företrädesvis talar om tron, såsom enda grunden för allt kristeligt lif, framhåller Jacob de utur tron

framgående gerningarne såsom trons nödvändiga frukt och det oeftergiftiga beviset på dess sanning och verklighet.

4.

Bland de olika förklaringarne öfver liknelsen i Luc. 16 om den otrogne gårdsfogden, synes den af MEIJER förordade tolkningen vara särdeles tänkvärd och följdriktigare genomförd, än den vanligen antagna.

5.

Redan tillgripandet af ett sådant påstående som det, att Guds nåd skulle besöka menniskan utan att på alfvar åsyfta hennes förbättring, synes ådagalägga den reformerta predestinationslärans grundlöshet.

6.

Orden i Rom. 12: 11: "skicker eder efter tiden" uppmana hvarje kristen och således äfven ordets tjenare att vara vislige i sitt nit och icke förbise olika omständigheters kraf. Men orden i Tim. 4: 2: "håll på i tid och otid" varna ock för en sådan tydning af nyssnämnde lärdom, som skulle derigenom lemnas stöd för någon svaghet eller feg eftergift.

7.

De år, då högmässopredikan hålles öfver de gamla evangelierne, kunde i stället för dessa lämpligen någon af de nya texterna läsas från altaret.

8.

Bibelförklaring och predikan, ehuru ytterst syftande till samma mål, äro dock särskilda medel, och böra med afseende häruppå inrättas och behandlas.

9.

Tillfällen kunna visserligen gifvas, då presten måste uppträda oförberedd, men den allmänna regeln för en kristelig lärare, äfven om han besitter en öfverlägsen gåfva att tala fritt, bör dock vara att ej uppträda på predikstolen utan att hafva väl genomtänkt sin predikan.

10.

En sådan fördelning af göromålen mellan en församlings presterskap, hvarigenom vissa af dem tillhöra särskilda presterliga befattningar, är ej fullt lämplig.

11.

Minnestäl vid grafven, om sådana skola förekomma, borde ej nödvändigt tillhöra prestens åligganden utan äfven kunna hållas af andra aktningsvärda personer, som ega närmare kännedom om den aflidne. Det vore godt, om vid sådana tillfällen prestens uppträdande inskränktes till sjelfva förrättningen, möjligen i förening med ett andligt föredrag.

12.

Vid uttagande af lysning till äktenskap borde presten kunna fordra intyg från verldslig myndighet, att intet laga hinder för giftermålet förefinnes, och således ej behöfva pröfva stundom rent juridiska frågor.

9.

Thyrisen, welche vortreten, ist, da dieselbe nicht
unbedingt erforderlich, wenn der allgemeine Handel für ein
Stück ist, ist es, wenn man besitzt, ein ökonomischer Nutzen
ist, falls der Handel ist, ein ökonomischer Nutzen
nicht, als wenn ein ökonomischer Nutzen ist.

10.

Die sieben Forderungen, die notwendig sind, in jedem
Stück, ist, dass der Handel ist, ein ökonomischer Nutzen
ist, falls der Handel ist, ein ökonomischer Nutzen
nicht, als wenn ein ökonomischer Nutzen ist.

11.

Mindestens ist, dass der Handel ist, ein ökonomischer Nutzen
ist, falls der Handel ist, ein ökonomischer Nutzen
nicht, als wenn ein ökonomischer Nutzen ist.

12.

Die sieben Forderungen, die notwendig sind, in jedem
Stück, ist, dass der Handel ist, ein ökonomischer Nutzen
ist, falls der Handel ist, ein ökonomischer Nutzen
nicht, als wenn ein ökonomischer Nutzen ist.